

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

İSMAİL TUFAN İLE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI:
TÜRKİYE'DE GERONTOLOJİNİN (YAŞLILIK BİLİMİNİN)
GELİŞİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nuran Gül BORAZAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Zuhâl GÜLER

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nuran Gül BORAZAN'a ait "İsmail Tufan İle Sözlü Tarih Çalışması: Türkiye'de Gerontolojinin (Yaşlılık Biliminin) Gelişimi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

07.01.2019

Unvan, Adı, Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Zuhal GÜLER	
Üye : Prof. Dr. Ayşe CANATAN	
Üye : Prof. Dr. Meral OZAN	

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “İsmail Tufan ile Sözlü Tarih Çalışması: Türkiye’de Gerontolojinin (Yaşlılık Biliminin) Gelişimi” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Nuran Gül BORAZAN

07.01.2019

N. Borazan

ÖN SÖZ

Çalışmanın konusunu, yaşlanmanın bilimi Gerontolojinin Türkiye’de gelişimi oluşturmaktadır. Prof. Dr. İsmail Tufan’ın Türkiye’de bir Gerontoloji bölümü kurmaya karar verme süreci ve bu süreçte etkili olan faktörler toplumsal yapı bağlamında incelenmiştir.

Çalışmam boyunca güler yüzü ve desteği ile yanımda olan, bana büyük bir moral ve motivasyon kaynağı olan değerli danışmanım Zuhâl GÜLER ve eğitimim boyunca bana çalışma ve gelişme fırsatları sunan, meslek hayatımda desteklerini her zaman hissettiğim değerli hocam İsmail TUFAN’a teşekkürü borç bilirim.

Araştırma sürecinde büyük bir özveri ile bana manevi destek veren yol arkadaşlarım Özlem YALÇIN, Ebru Ceyhan ÖRNEK, Beyza AKDAĞ, İbrahim GÖK, Serhat AKKAYA ve Mustafa Burak YILMAZ’a çok teşekkür ederim.

Nuran Gül BORAZAN

07.01.2019

ÖZET

İSMAİL TUFAN İLE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI: TÜRKİYE'DE GERONTOLOJİNİN (YAŞLILIK BİLİMİNİN) GELİŞİMİ

Nuran Gül BORAZAN

Yüksek Lisans Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zuhâl GÜLER

Ocak 2019, 85 + xii Sayfa

Gelişmiş ülkelerin nüfusunda yaşlı oranı yükseldikçe gerontolojik araştırmaların önemi artmış, yaşlılık ve yaşlanma olgularını araştıran bilim dalları ortaya çıkmıştır. Demografik değişimler gerontolojinin gelişimindeki temel neden olarak görünmektedir. İlk gerontolojik çalışmalar 20.yüzyılın ilk çeyreğinde ABD’de ortaya çıktıktan kısa süre sonra Avrupa’da yayılmaya başlamıştır. Gerontoloji kavramını ilk kez kullanan, 1903’te tıp dalında Nobel ödülü alan Rus kökenli bilim insanı Elie Metchnikoff’tur (Baltes ve Baltes 1992: 7). Gerontolojinin güncel anlamı ile bilim dalına dönüşmesi 1950’li yıllarda başlamıştır. Daha önce tıbbi ağırlıklı çalışmalar yapılır iken, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra yaşlanmanın psikik ve sosyal boyutları gerontolojide ağırlık kazanmıştır. Yeni bir bilim dalı olan gerontolojinin gelişimini inceleyen Wahl’e (2004) göre gerontolojinin tarihi “Hazırlık” (18.yy – 1918), “Sistematikleşme” (1918 – 1945), “Patlama” (1945 – 1960) ve “Kurumsallaşma” (1961 – 1990) olmak üzere dört döneme ayrılabilir.

Türkiye’de ise henüz 20 yıllık bir geçmişi vardır. İlk Gerontoloji Bölümü 2006’da Akdeniz Üniversitesi’nde İsmail Tufan tarafından kurulmuştur. Gerontolojinin bağımsız bir bilim dalı olarak kurulmasından önce farklı bilim dallarında uygulamalı ve kuramsal yaşlılık çalışmaları yapılmıştır. Burada gerontolojinin Türkiye’de gelişim

süreci Tufan'ın gerontolojik çalışmalara başlaması milat kabul edilerek üç döneme ayrılmıştır: “Kuluçka Dönemi” (1998 –2005), “Kuruluş Dönemi” (2006 – 2009) ve “Gelişme Dönemi” (2010 – 2018).

Anahtar kelimeler: Gerontoloji, İsmail Tufan, Yaşlanma, Yaşlılık, Sözlü Tarih

ABSTRACT

ORAL HISTORY STUDY WITH İSMAİL TUFAN: DEVELOPMENT OF TURKEY GERONTOLOGY (THE SCIENCE OF OLD AGE)

Nuran Gül BORAZAN

Master Thesis

Department of Sociology

Thesis Advisor: Assistant Professor Zuhâl GÜLER

January 2019, 85 + xii Pages

The importance of studies in the field of aging and senility has started to increase in line of increasing elderly population ratios and decreasing birth rates in the world and Turkey. The concept of gerontology was first used in 1903 by the Russian scientist Elie Metchnikoff, who received the Nobel Prize in medicine. History of gerontology in the world is divided into four periods by Wahl as Preparation Period 18th century-1918, Systematicization Period 1918-1945, Explosion Period 1945-1960 and Institutionalization Period 1961–1990. The development of gerontology in Turkey has 20 years of history.

Department of Gerontology in Turkey, was founded by Prof. Dr. İsmail Tufan at Akdeniz University in 2006. Before the establishment of gerontology as a science, there is a history in applied field and studies. In this context, in order to address the historical process, İsmail Tufan divided gerontology history in Turkey into three periods as Incubation Period 1998–2005, Foundation Period 2006–2009 and Development Period 2010–2018.

Key words: İsmail Tufan, Gerontology, Aging, Old Age, Oral History

*Bugünlere gelmemde desteğini ve
emeğini esirgemeyen değerli
aileme...*

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ	5
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	5
1.2. Veri Toplama Yolu ve Teknikleri	5
II. BÖLÜM	
2. DEMOGRAFİK YAŞLANMA	
2.1. Dünya'da Demografik Değişim ve Dönüşüm.....	12
2.2. Türkiye'de Demografik Değişim ve Dönüşüm.....	16
III. BÖLÜM	
3. GERONTOLOJİ	21
3.1. Gerontoloji Tanımı	21
3.2. Dünya'da Gerontoloji Tarihi	26
3.2.1. Hazırlık Dönemi: 18.yy – 1. Dünya Savaşı Sonu (1918).....	26

3.2.2. Sistematikleştirme Dönemi: 1. Dünya Savaşı Sonrası – 2. Dünya Savaşı Sonu (1918–1945)	28
3.2.3. Patlama Dönemi: 2. Dünya Savaşı Sonrası – 1960 (1945 – 1960)	30
3.2.4. Kurumsallaşma Dönemi: 1961 – 1990	32

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	34
4.1. Türkiye'de Gerontolojinin Gelişimi	34
4.1.1 Kuluçka Dönemi: 1998 - 2005.....	35
4.1.2 Kuruluş Dönemi: 2006 - 2009	48
4.1.3. Gelişme Dönemi: 2010 - 2018	50
4.2. İsmail Tufan'ın Özgeçmişi	64
4.2.1. İsmail Tufan'ın Gerontolojik Çalışmaları.....	65

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	71
---------------------------------------	-----------

KAYNAKLAR	73
------------------------	-----------

EKLER

Ek 1: İsmail Tufan İle Sözlü Tarih Çalışmasının Alan Soruları.....	83
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Türkiye’de Yaşlı Bağımlılık Oranları Üzerine Öngörü	2
Şekil 2.1: Dünya Nüfus Piramidi 2000 – 2050	13
Şekil 2.2: Dünyada Çocuklar ve Yaşlıların Nüfus İçindeki Oranlarının Değişimi: 1950 - 2050	14
Şekil 2.3: Nüfus Piramidi, 2018 – 2040, Nüfus Piramidi: 2018 – 2080	18
Şekil 2.4: Yıllara ve Yaş Grubuna Göre Nüfus	19

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
DPT	: Devlet Planlama Teşkilat
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GEROATLAS	: Türkiye Gerontoloji Atlası Araştırma Projesi
GSA	: Gerontological Society America
HÜNE	: Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü
IAG	: International Association of Gerontology
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
OECD:	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
WHO	: World Health Organization

GİRİŞ

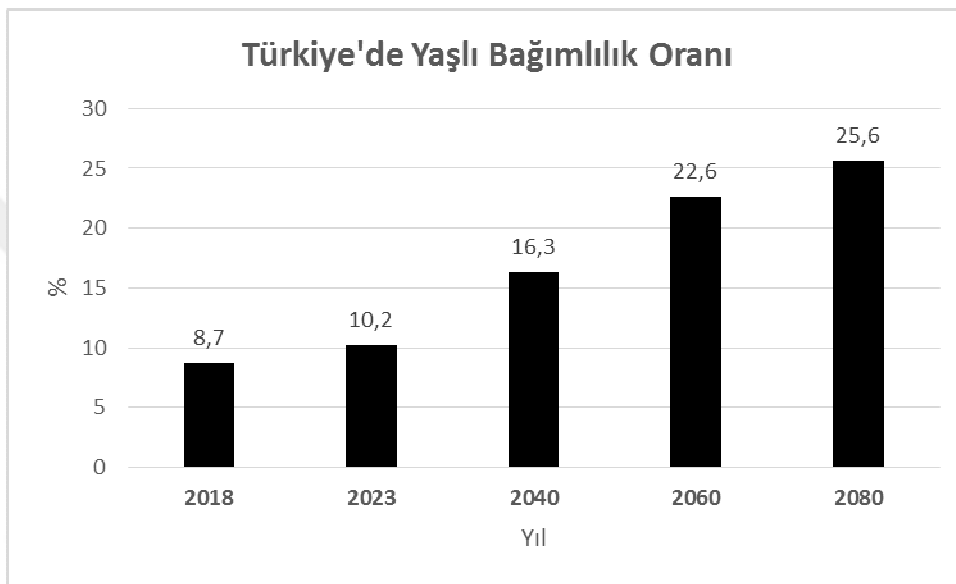
Cumhuriyetin kurulmasından buyana nüfusun nitelik ve niceliği farklı açılardan dikkate alınarak çalışılmıştır. 1927 yılında ilk nüfus sayımı yapılmış ve 1935-1990 yılları arasında beş yılda bir sayım yenilenmiştir. 2006'da yasada yapılan değişiklikle, sokağa çıkma yasağı konularak kişilerin evlerinde tek tek sayımına son verilmiştir. Bunun yerine nüfus sayımları adres bildirimlerine dayalı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Duru 2012: 164). Bu yöntemle alınan sonuçlar ilk defa 2007 ve 2008 yıllarında açıklanmıştır. Günümüzde adrese dayalı nüfus sayımını Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) yapmaktadır (Tuna 2017: 14). Türkiye'de prensipte Cumhuriyetin ilanı ile başlayan, ama hemen hissedilmeyen sosyal ve kültürel yapıdaki değişimler Voges'a (1982) göre zamanla etkisini gösterir (Aktaran: Tufan 2016: 65).

Osmanlı Devleti'nde "büyük aile" kültürü yaygındır. Yaşlıların sorunları ailenin sorunu olarak görülmektedir. Bu yüzden devlet yaşlılık sorunlarına el atma ihtiyacını duymamıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra sosyal yardımların devlet sorumluluğuna girmesi ile sosyal yardımlardan sorumlu Bakanlık kurulmuştur (Tufan 2016: 66).

Endüstri ülkelerinde yaşlı nüfusun çoğalması hükümetleri de harekete geçirmiştir. Örneğin İngiltere'de "Yalnızlıktan Sorumlu Bakanlık" kurulmuştur. Çünkü İngiltere'de 75 yaş ve üzeri iki milyon kişinin yaklaşık %50'si yalnız yaşamaktadır ve çoğunun sosyal ilişkisi yoktur (<https://www.bbc.com/turkce>, 3 Kasım 2018'de erişildi).

Türkiye'de de sebeplere dayanan nüfus politikalarının geliştirildiği ve genellikle sağlık ve ekonomi politikalarının gerekçesi olarak kabul edildikleri görülmektedir (Behar 1996: 13). Yaşlı nüfusun artması sağlık ve sosyal güvenlik kurumlarının sorumluluğunu da arttırmaktadır (Arpacı 2005: 9).

Yaşlı nüfusun ve yaşlı bağımlılık oranlarının artması, geliştirilen ve dönüştürülen politikaları etkileyebilmektedir. Bağımlılık oranı, iş gücüne katılmayan 0-14 ve 65+ yaş gruplarının geriye kalan nüfusa oranıdır. TÜİK'in (2018) ortaya koyduğu öngörüye göre yaşlılık bağımlılık oranı gelecekte artmaya devam edecektir (Bk. Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Türkiye’de yaşlı bağımlılık oranları üzerine öngörü

Kaynak: TÜİK, (2018). “Nüfus Projeksiyonları, 2018- 2080”, (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>, 22 Şubat 2018’de erişildi).

Bağımlılık oranları demografik eğilimleri gösterir. Bugün “Her iki kişiden birinin 100 yaşına erişme şansı vardır. Bu benim ortaya attığım bir kehanet değildir. Max-Planck Enstitüsü Demografik Araştırmalar Bölümü Kurucu Başkanı James W. Vaupel’in bir ifadesidir” (Reidl 2007, Aktaran: Tufan 2016: 46). Yaşlanma şansına sahip insanların çoğaldığı günümüzde gerontolojik araştırmaların önemi de artmaktadır. Örneğin 1991-2001 yılları arasında dünyada Demans üzerine 20.000’den fazla araştırma yapılmıştır. Bunların içinde Türkiye’de yapılan araştırma sayısı ise 10’u geçmemektedir (Tufan 2016: 26). Bu açıdan bakıldığında, ülkemizde gerontolojinin veya gerontolojik araştırmaların öneminin henüz kavranmadığı anlaşılmaktadır. Halbuki Tufan henüz Türkiye’de gerontoloji bölümü yokken, toplumsal yaşlanmayı ele almış, 2020 yılında her 100 kişiden 15’inin yaşlı olacağına dikkat çekerek ve bunun adeta bir “tsunami

etkisi” yaratacağından bahsetmiştir (Tufan 2016: 51). Bunun ardında nüfusun yaşlanmasına etki eden faktörler yer almaktadır. Örneğin geleneksel toplumun katı evlilik kurallarının modernleşme sürecinde yumuşaması, doğumların azalması, tarım sektöründeki gelişmeler ve kırsalda beslenme koşullarının iyileşmesi, yaşam süresinin uzamasına yol açan önemli faktörlerdir (Tufan 2016: 52).

Türk bilim camiasına Gerontolojinin katılması yaşlanma ve yaşlılık üzerine çalışmalarda çeşitliliğin artmasını desteklerken, gerontolojik uygulamaların “ilk”leri de ortaya çıkmaya başlamıştır. Türkiye’de ilk defa “sosyal bakım sigortası” kavramını ortaya atan ve bu sigortanın önemini vurgulayan Tufan’a (2006: 5) göre yaşlanma sadece kayıplarla değil, aynı zamanda kazançlarla ele alınması gereken süreçlerle bağlantılı karmaşık bir olgudur. Bu yüzden yaşlılık politikalarında bu gerçek dikkate alınmalıdır. Çünkü başka hiçbir dönemde yaşlılık ve yaşlanma bugünkü kadar ilginin odak noktasına yerleşmemiştir.

Türkiye’de 1998’den günümüze kadar yaşlılık ve yaşlanmaya odaklı dernek ve vakıflar kurulmuştur. Bunların çoğu yaşlılığın tıbbi sorunlarıyla ilgilenmektedir. Özkul ve Kalaycı’nın (2015: 267) aktardığı bilgilere göre Türkiye’de kurulan ilgili dernek ve vakıflar şunlardır:

- Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği (1998)
- Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi (GEBAM) (2000)
- Türk Geriatri Vakfı (2001)
- Türk Geriatri Derneği (2003)
- Özel Huzurevi Dinlenme ve Bakımevleri Dayanışma Derneği (2004)
- Akademik Geriatri Derneği (2005)
- Geriatri Fizyoterapistler Derneği (2005)
- Alzheimer Derneği (2005)
- Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği (2005)
- Yaşlılık Araştırmaları Merkezi (2006)
- Ege Geriatri Derneği (2008)
- Yaşlılarla Dayanışma Derneği (2008)
- Yaşlı ve Engelliler Eğitim (2009)

- Araştırma ve Bakım Vakfı (2009)
- Türkiye Osteoporoz Derneği (2009)
- Dünya Yaşlanma Konseyi (2009)
- Huzurevleri Kurma ve Yaşatma Derneği (2009)
- Türkiye İleri Yaşlılık Araştırma Merkezi (2009)
- Yaşlılık alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (2011)
- Geriatri ve Gerontoloji Derneği (2011)
- Geriatri Hemşireliği Derneği (2012)
- Yaşlı Hakları Derneği (2013)

Belirtilen dönemde kurulan dernek, vakıf ve merkezlerin, yaşlılık çalışmaları ve politikalarında yenilenme, yaşlılık sorunlarına çözüm veya yaşlılığa farkındalık yaratmak gibi amaçlarla kurulduğu belirtilmektedir. Kanımca bu bağlamda bunların çoğunun neden 2005 ve sonraki yıllarda kurulduğu sorusu önemsiz değildir. İsmail Tufan'ın Türkiye'de Gerontoloji Bölümü kurulması için verdiği teklifin Bakanlar Kurulu kararıyla 2005'te kabul edildiği dikkate alındığında, sonunun cevaplarından biri şu olabilir: Anlaşılan İsmail Tufan'ın Gerontoloji Bölümü kurulması yönündeki teklifinin kabul edilmesi, Türk bilim camiasının yaşlıları ve yaşlanan toplumu anımsamasına yol açmıştır.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Türkiye’de gerontolojinin gelişim süreci ve gerekçeleri İsmail Tufan’ın söylem ve çalışmaları incelenerek, Gerontolojinin yeri ve önemi ortaya konulacaktır. Tufan’ın bu süreçte edindiği deneyimleri, çalışmaları ve toplumsal yaşlanma olgusu gerontolojik bakış açısı içerisinde ele alınacaktır. Cevaplanacak olan sorular şunlardır: Türkiye’de Gerontolojinin;

1. Bilim dalı olarak önemi nedir?
2. Bilim dalı olarak kurulma süreci nasıldır?
3. Bu süreçte Tufan’ın akademik ve uygulama alanlarına katkıları nelerdir?
4. Bugün ve gelecekte yeri ve önemi nedir?

Bu çalışmanın ülkemizde Gerontolojinin gelişmesine, gerontolojik araştırmalara ve yaşlılık politikalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Veri Toplama Yolu ve Teknikleri

Görüşmelerde araştırma sorularına yanıtlar alt sorularla desteklenerek alınmıştır. Sorular belli bir sistematik düzen ve akış süreci kapsamında yöneltilmiştir. Kaynak kişi (İsmail Tufan), hakkında bilgi toparlanacak olan alanın Türkiye’deki kurucusu, alanının başlıca uzmanı ve alanın kuruluş sürecine ait detayları bizzat yaşadığı için en iyi bilen,

dolayısıyla alana hâkim tek kişidir. Tufan ile yapılan ön görüşmede araştırmanın amacı, gizlilik ve güvenlik koşulları ifade edilmiştir ve aydınlatılmış onam izni alınmıştır. Ön görüşmenin ardından gerçekleştirilen araştırmada nitel araştırma yöntemiyle çalışılmıştır. İsmail Tufan ile yapılan mülakatta derlenen verilerin yanı sıra literatür taraması ile ikincil kaynaklardan da yararlanılmıştır. Tufan'a ait belge, yayın (makale, kitap) ve kitle iletişim araçlarında çıkan haberler veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir. Görüşmeler, Akdeniz Üniversitesi İbrahim Şencan Gerontoloji Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

Weiss (1995: 41) derinlemesine görüşmelerin bir seansta en az 30 dakika, en fazla 8 saat sürmesini, katılımcıya göre şekillendirilmesini önermektedir (Aktaran: Akmehmet Şekerler 2017: 195). Bu çalışmada görüşmeler farklı zamanlarda, üç seansta ve toplamda yaklaşık 11 saatte tamamlanmıştır. Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmacı görüşme sırasında notlar tutulmuş, tutulan notlardan faydalanılarak görüşme sonunda konuşmacıdan bazı noktaları detaylandırması istenmiştir. Daha sonra ses kayıtları deşifre edilerek analiz edilmiştir.

Ataman (1999: 37-38)'a göre öykülendirme, nitel çalışmanın son aşamasıdır. Yazılı ve görsel materyaller, dokümanlar, arşiv belgeleri, gazete haberleri, derlemeler, kitaplar, broşürler ve röportajların incelenmesi ile çalışmanın amacı kapsamında bu materyal öykülendirilmiştir ve görüşmelerde elde edilen bilgilerin doğrudan aktarılması sağlanmıştır. Bunu yaparken ise etik çerçeve kapsamında kalınmasına özen gösterilmiştir. Derinlemesine görüşme sonuçları belli bir yapı ve bağlam içinde ele alınmış, çalışma kapsamını oluşturan 1998-2018 döneminde Türkiye'nin toplumsal gelişimi göz önünde bulundurularak kuramsal çözümlenmeye gidilmiştir.

Olay veya olguya doğrudan şahitlik edenlerin kaleme aldığı eserler "ana kaynak", ana kaynaktan oluşturularak yazılan eserler "birinci el kaynak" ve birinci el kaynaklardan oluşturulan eserler "ikinci el kaynak" olarak sınıflandırılır (Ulutaş 2017: 278). Bu çalışmada birinci el ve ikinci el kaynaklara dayalı belge analizi yapılmıştır.

Belge analizinde kaynaklar, yazılı, görsel ve işitsel ve istatistiksel kanıt olarak üçe ayrılır (Duverger 2002: 96). Belgelere erişimde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi'nden, Türkiye İstatistik Kurumu'ndan, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi'nden, Üniversitelerin yayın arşivlerinden, Kalkınma Bakanlığı'ndan, kişisel arşivlerden ve bloglardan, basın ve medyadan yararlanılmıştır. Bu kaynaklardaki bilgi ve belgeler, belli bir zaman süreci kapsamında oluşmuştur. Dolayısıyla tarihsel kaynak olarak kabul edilebilirler. Bu yüzden bu çalışmada “sözlü tarih tekniği” kullanılmıştır.

Tarih; bir taraftan konunun nereden geldiği ve nereye gittiğini açıklamak ve bilgi birikimi oluşturmak, diğer yandan geleceğe yönelik bilinç kazanımı olarak tanımlanabilir. Geçmişle gelecek arasında kurduğu köprüyle sadece bugünü anlamaya değil, aynı zamanda geleceğe yönelik bilincin oluşmasına da katkı sağlar (Yıldız 2003: 181).

Tarih önce sözlü olarak oluşmuştur. Yazının icadı ve yaygınlaşmasından önce bilgiler sözlü olarak aktarılmıştır (Uygun 2006: 3). Tarihsel süreçler ele alınırken yalnızca belgelere dayalı tarih ile gerçeklere ulaşmaya çalışmak, tarihin içerisinde boşluk oluşturur. Sözlü tarih, belgelerin yetersiz kaldığı durumlarda, olayın tanıklıkları vasıtası ile boşlukları doldurmaktadır. Bireysel deneyimler, gözlemler ve öyküler kullanılarak, yazılı olarak belgelenmemiş anlatılarla kayıt süreci başlar (Küpüç 2014: 1). Sözlü tarih, boşlukları doldurmanın ötesinde bir değere sahiptir (Akbar 2012: 8). Bu değer, “yaşayan bellek” olarak tanıkların tarihin yazılmasına yaptıkları katkıdan kaynaklanmaktadır (Tosh 1997: 5).

Baum (1987: 1) sözlü tarihi, tarihsel bilgi toplama yöntemi olarak tanımlar. Bu yöntemle birinci el bilgi ve sözlü kanıtlar kaydedilir. Planlı veya yarı yapılandırılmış olarak konu hakkında nitel veri toparlanır (Aktaran: Küpüç 2014: 7). Plummer'e (1983) göre hayatta olan kişi veya kişiler ile yapılan görüşmelerde, kişisel söylemler ve arşiv belgeleri derlenir (Aktaran: Ataman 1999: 15-16). Sözlü tarihin, mevcut bilgi birikimini zenginleştirici işlevi vardır. Sözlü tarih çalışmalarında bireysel tanıklıklara dayalı olaylara ait deneyimler araştırmacıya aktarılır. Araştırmacı ise verileri kendi perspektifinde değerlendirerek, tarih yeniden inşa edilir (Tekeli, 1992: 95-97).

Reinharz'ın (1992) tanımı ile tarih, psikoloji ve sosyoloji bünyesinde barındıran disiplinler arası veya disiplinler ötesi bir çalışma türüdür (Aktaran: Ataman 1999: 16). Sözlü tarih çalışmalarının başarısı, görüşülen kişi sayısına değil, daha ziyade görüşmenin niteliği ile ölçülür (Küpüç 2014: 65).

Türkiye'de sözlü tarih çalışmaları Cumhuriyet döneminde ilk defa Halkevleri bünyesindeki folklor ürünlerinin derlenmesi çalışmalarına dayanır. Bu çalışmalar sözlü tarihin Türkiye'de gelişiminde atılan ilk adımdır (Danacıoğlu 2001: 132). Sözlü tarih kavramı 1990'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Bunda gazete ve dergilerde yayınlanan bazı kişilerin yaşam hikâyelerine yer verilmesi etkili olmuştur. Leyla Neyzi'nin "İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak" adlı eseri sözlü tarihle ilgili örnek bir çalışmadır (Küpüç 2014: 30) veya Boratav, 1939 – 1940 yılları arasında köy ve kasabalarda sözlü kültür ürünlerini yazıya aktarmıştır (Öztürk 2006: 70-71). Niyazi Berkes 1942'de Ankara'nın 13 köyünde gerçekleştirdiği sosyolojik araştırmalarda sözlü görüşme tekniğinden faydalanmıştır (Berkes 1942: 23).

Paul Thompson'un Türkçe literatürde ilk kaynak olarak gösterilen Tarih Vakfı'nın 1.Sözlü Tarih Atölyesi (1993) ders notları, sözlü arşiv olarak birçok bilgiyi kapsamaktadır (<http://www.ait.hacettepe.edu.tr>, 17 Kasım 2018'de erişildi).. Sözlü tarih çalışmalarına yol gösterici niteliklerinden ötürü örnek bir çalışma olarak kabul edilen Thomson'un 1999 yılında kaleme aldığı "Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih" başlığını taşıyan kitabı ve Esra Danacıoğlu'nun "Geçmişin İzleri" (2001) adlı çalışması, bu alanın önemli çalışmaları arasında sayılmaktadır (<http://tarihvakfi.org.tr>, 17 Kasım 2018'de erişildi). Ayrıca burada okuyucuya Tarih Vakfı'nın internet sitesindeki sözlü tarih ile ilgili çalışmalara bakması da tavsiye edilebilir ([www. Tarihvakfi.org.tr](http://www.Tarihvakfi.org.tr)).

İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırma Merkezi (1992), Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı (1993), Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı (1994), 68'liler Birliği Vakfı, Kadın Araştırmalar Enstitüsü, Osmanlı Bankası Kurum Tarihi (1997), Demirbank Kurum Tarihi (1997), İş Bankası Kurum Tarihi (1999), Türkiye İşçi Partisi ve Darü's-Şafaka, Türkiye'de ilk sözlü tarih çalışmalarını yapan kurumlardır (Küpüç 2014: 27).

Derinlemesine görüşmeler, nitel görüşme veya yapılandırılmamış görüşme olarak da adlandırılır (Weiss 1995: 207, Aktaran: Akmeahmet Şekerler 2017: 187). Uzmanlara göre görüşmelerin konu hakkında bilgisi olanlarla yapılması yeterli değildir. Aksine “ilk elden” deneyim ve bilgi sahibi kişi veya kişilerle yapılmalıdır (Rubin ve Rubin 2005: 64, Aktaran: Akmeahmet Şekerler 2017: 188).

Gerontolojinin Türkiye’de 20 yıllık tarihini birinci elden incelerken Gerontolojinin Türkiye’deki kurucusu olan İsmail Tufan’ın bu süreçte karşı karşıya kaldığı engeller ve etik kaygılar, bu sonuç raporunda kısmi bir veri kaybına yol açtığı halde dile getirilmemiştir.

II. BÖLÜM

2. DEMOGRAFİK YAŞLANMA

İnsan ömrünün uzamasına bağlı olarak yaşam beklentisindeki artışa teknolojik gelişme ve sağlık koşullarındaki iyileşme refakat etmektedir. Bu süreçte yaşlılara yönelik sorumluluklarda ve sosyal yapılarda meydana gelen değişimlere bağlı olarak yaşlanma ve yaşlılığın önemi artmaktadır (Canatan 2008: 16).

Herkesin söz ettiği yaşlanma nedir? Yaşlanma bedensel, sosyal, kültürel, felsefi ve psikolojik süreçlerle açıklanırken, yaşlılık ise sadece ne zaman başladığı belirsiz bir yaşam dönemidir (Tufan 2016: 7). Dolayısıyla yaşlılık görecelidir (Akın 2006: 5). Bu yüzden evrensel tanımı yoktur. Mekâna ve zamana göre değişen anlamları vardır. Ayrıca yaşlı nüfusun kendisi de homojen bir yapıya sahip değildir (OECD 1992, Aktaran: ASPB 2011: 6-7). Yani “60+” veya “65+” olarak tanımlanan ve “yaşlı nüfus” adı altında yapılan değerlendirmeler, yaşlılığı açıklamada anlamsız bir bilgi olarak karşımıza çıkmaktadır. Demografik istatistiklerden yaşlılık ve yaşlanma olguları hakkında faydalı bilgiye erişme şansı çok azdır.

Örneğin ergenlik dönemindeki bir kimse çocukluk dönemindeki birine göre daha yaşlıdır, ama ebeveyninden daha gençtir. Orta yaşlı bir kimse ise 80 yaşındakine birine göre gençtir (Elbaş ve Arpacı 2004: 121).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılığın 65 yaşında başladığını kabul etmektedir (Aslan ve Ertem 2012: 17) ve 65-74 yaş arası kişileri “genç yaşlı”, 75-84 yaş arası kişileri “ileri yaşlı”, 85 yaş ve üzeri kişileri “çok yaşlı” kavramlarıyla tanımlamaktadır (WHO 1963, Aktaran: Samancı-Tekin ve Kara 2018: 220). Bu tanımlardaki “yaş” düzenleyici faktör olarak kullanılsa da bu sınıflandırmanın ardındaki temel faktör

değildir. Daha ziyade bireyin bedensel, psişik ve sosyal işlevsellikleri göz önüne alınarak yapılan bir sınıflandırmadır.

Yaşam süresinin uzaması ve doğum oranlarının düşmesi nüfusun yaşlanmasının temel nedenleridir (DPT 2007: 8). Belirtildiği gibi nüfus istatistiklerinde yaşlılık 65 yaşında başlatılır. Bu ölçüt kapsamında nüfusun yaşlı olup olmadığına karar verilir. Demografik yapı içerisinde 65 yaş üzeri nüfus oranının toplam nüfusta artması, nüfusun yaşlanmasına işaret etmektedir (Emiroğlu 1984: 19). Ama bundan daha önemlisi toplumsal yaşlanmanın ekonomik, sosyal ve politik değişimlerle bağlantılarıdır (Tufan 2017: 6). Bireysel yaşlanmaya bağlı sorunların topluma etkileri göz ardı edilmemelidir. Yaşlılık ve sosyal sistem arasındaki bağlantılar buradan kaynaklanmaktadır (Tufan 2012: 7).

Genç ve yaşlı kuşaklararası ilişkileri 20.yüzyılın başlarında en önemli konulardan biriydi (Manheim 1928, Aktaran: Tufan 2015: 6). O zamanlar savaşın yaralarını sarmakla meşgul olan Türkiye’de bu konu gündemde değildi. 1960’lı yıllardan sonra yaşlı sayısının arttığı istatistiksel olarak görülmeye başlanmıştır (Tufan 2007: 2). Toplumsal yaşlanma Türkiye’nin yeni yeni gündemine girmektedir. Buna karşın Avrupa’da uzun süreden beri yoksulluk, istihdam, engellilik, hastalık, eşitsizlik gibi konularla birlikte incelenmektedir (AB Komisyonu 2002: 5). Yaşlanma ve yaşlılık günümüzde yeni anlamlar kazanmaya başlamıştır (Koşar 1996: 21-30). Yaşlıların maddi yetersizliği, yaşlılık hastalıkları, yaşlılıkta bakıma muhtaçlık, aile yapısı ve yaşam biçimleri, çalışma yaşamının değişmesi ve emeklilik ile ilgili sorulara yeni cevaplar aranmaktadır (Tufan 2017: 20).

Sanayileşme, kentleşme, göç, istihdam, yeni meslekler, kitle iletişim araçları, dini ve geleneksel profilin değişmesi, kültürel ve ekonomik gelişmeler, eğitimden beklentiler ve eğitim sitemindeki değişimler, aile yapısının dönüşümü, toplumsal değişim sürecinin nitelik ve niceliğini etkilemektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2011: 33). Bu gelişmeler bağlamında yaş, yaşlanma, yaşlılık tanımını yapmak ve yaşlanma sürecini, yaşlanma biyolojisini, yaşlanma psikolojisini, yaşlılık sosyolojisini, sosyal çevre ve yaşlılık arasındaki etkileşimleri farklı alt başlıklar altında

inceleyen Gerontoloji (Akın 2006: 6), bu açıdan bakıldığında yaşlanma olgusunun araştırıldığı bir “çatı bilim” niteliği kazanmaktadır.

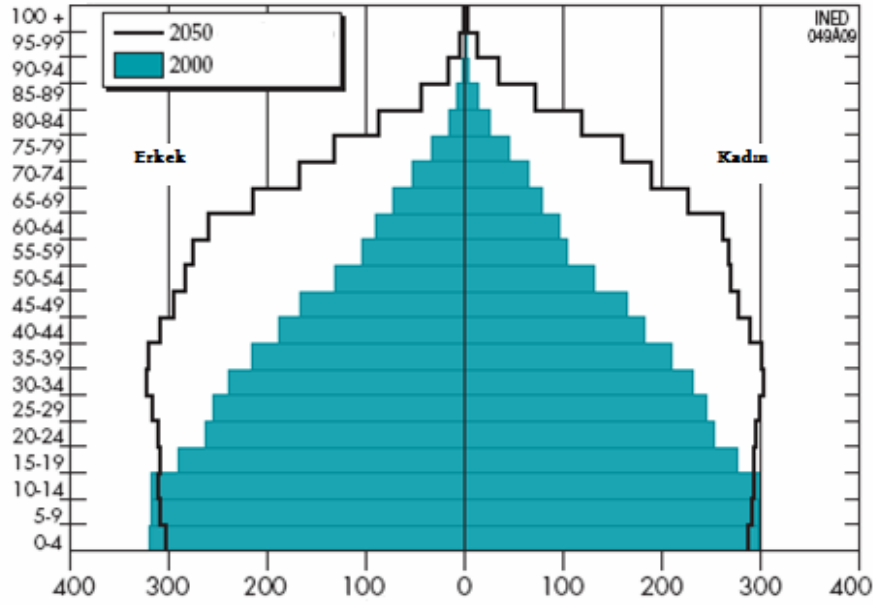
Her halükârda toplumsal yaşlanma yaşı sayının artması anlamına gelmemektedir. Yaşlı sayısı artmasına rağmen doğurganlık da artmaya devam ederse, toplum yaşlanmaz. Fakat doğurganlık azalır ve yaşam süresi uzarsa, o zaman toplum yaşlanmaktadır. Türkiye bu süreçten geçen (Tufan 2012: 7), bireysel ve toplumsal yaşlılığın farklı algılara yol açtığı bir ülke olarak görünmektedir.

2.1. Dünya’da Demografik Değişim ve Dönüşüm

İngiltere’de 18.Yüzyılda başlayan “Endüstri Devrimi” ile birlikte nüfus değişimi ivme kazanmıştır. Özellikle köylerden şehirlere doğru yönelen göç, şehirlerde nüfusun yoğunlaşmasına yol açmıştır. Aşağı yukarı 1750 yıllarından sonra nüfus artışının etkisi hissedilmeye başlanmıştır (Tufan 2016: 55).

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, 65 yaş üzeri nüfusu heterojen grup olarak tanımlamıştır (OECD 1992, Aktaran: ASPB 2011: 6). Sanayileşmenin etkisi ile bağlantılı olarak yaşam süresi uzamaya devam etmektedir. Sanayileşmiş ülkelerin nüfusunda yaşlı oranı ortalama %15’tir. Buna karşın gelişmekte olan ülkelerde sadece %3 civarındadır (Akın 2006: 21). ABD’de 65 yaş ve üstü nüfusun 2050’de 80 milyon olacağı tahmin edilmektedir. Hollanda’da 2020 yılında %22 olacağı, Birleşmiş Milletlerde 2050 yılına kadar 1,5 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir (Aksüllü ve Doğan 2004: 77). Dünya nüfusunun %8,9’u yaşlıdır. Monako, Japonya ve Almanya yaşlı oranı bakımından ilk üç sırayı paylaşmaktadır. Bu ülkelerin nüfusunda yaşlı oranı sırasıyla: %32,2, %27,9 ve %22,1’dir. Türkiye ise 167 ülke arasında 66. sırada yer almaktadır (TÜİK 2018).

1950 yılında doğumdan beklenen yaşam süresi 65 yıl iken, 2015 yılında 78 yıl olmuştur. 2050 yılında ise gelişmiş ülkelerde 83 yıl olacağı tahmin edilmektedir (UN 2013: 29). Avrupa ülkelerinde İsviçre 83,7 yıl ile ilk sırada gelmektedir (TÜİK 2016).

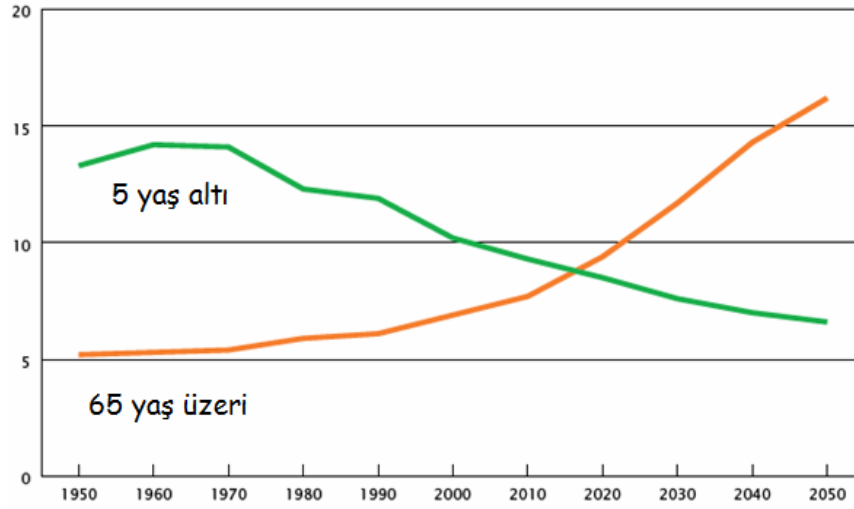

Şekil 2.1: Dünya nüfus piramidi 2000 - 2050

Kaynak: Pison, Gilles (2009). "Population Ageing Will Be Faster in The South Than in The North". *Population & Sociétés* 457.

Şekil 2.1'de, dünya nüfusunun değişimini gösteren bu grafikte yaşa ve cinsiyete göre oluşan dönüşüm görülmektedir. 2000 yılında elde edilen veriler ile 2050 yılında öngörülen veriler kıyaslanmıştır. Dünya'da yaşlı oranlarının artışı ve ileri yaşa erişebilecek kişi sayısının artışı 2050 yılına ait çizilen bölgeden anlaşılmaktadır.

Dünyada yaşlı nüfusun artış hızı %2,1'dir ve genel nüfus artışından %1,2 fazladır. Yaşlı nüfus içerisinde 80 yaş üstü nüfusun artış hızı ise %4,3'tür. Dünya nüfusu 1950-2050 yılları arasında dört misli artmış olacaktır. En fazla yaşlı artışı 2008 ve 2040 yılları arasında %316 ile Singapur'da gerçekleşecektir (Kinsella 2009, Aktaran: Mandıracıoğlu 2010: 40). Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun %12'si, gelişmekte olan ülkelerde %6'sı 85 yaş üstü bireylerden oluşacaktır (WHO 2011, Aktaran: Samancı-Tekin ve Kara 2018: 223). Tufan'ın (2016) vurguladığı gibi yaşlı nüfusun kendi içindeki yaşlanma göz önüne alınmalıdır.

Şekil 2.2: Dünyada çocuklar ve yaşlıların nüfus içindeki oranlarının değişimi: 1950 - 2050

Kaynak: Sardon, Jeal-Paul (2006). "First Birth Trends in Developed Countries: Persisting Parenthood Postponement." *Demographic Research* 15: 147-180.

Şekil 2.2 dünyada 1950 - 2050 yılları arasında 5 yaş altı nüfus ve 65 yaş üstü nüfus değişiminden hareketle oluşturulmuştur. 1970 yılından sonra çocuk nüfusta azalma, yaşlı nüfusta artış eğilimine girildiği görülmektedir. Aşağı yukarı 2010 – 2020 döneminde çok ve yaşlı nüfus oranları eşitlenecektir. Sonraki yıllarda 65 yaş üstü nüfus artacaktır. 2000 yılında her 100 çocuga 33 yaşlı düşerken, 2050’de her 100 çocuga 101 yaşlı düşecektir (UN 2009; Kinsella 2009, Aktaran: Mandıracıoğlu 2010: 41).

2030’da 60 yaş üstü nüfus dünya nüfusunun %16,5’ini oluşturacaktır. 2050’de ise %22’ye çıkacağı tahmin edilmektedir. 2030 yılından önce yaşlı nüfusun 0-9 yaş arası nüfusu, hatta 2050’den önce 10-24 yaş arası nüfusu geçeceği tahmin edilmektedir (<https://www.ntv.com.tr>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Dünya ve Türkiye’de 2050 yılı için demografik tahminler kapsamında ortaya konulan öngörüler şöyledir (Aktaran: Mandıracıoğlu 2010: 40-41):

- 60 yaş ve üzeri 1 milyar kişi; her 5 kişiden 1’i yaşını 60’ı aşmış olacak.
- Dünya nüfusunun %50’si 36 yaş ve üzeri kişilerden oluşacak.
- Dünya nüfusunun %21’i 0-14 yaş, %21’i 60 yaş ve üzeri kişilerden oluşacak.

- Dünyada 80 yaş üzeri 314, 90 yaş üzeri 61, 100 yaş üzeri 3,2 milyon kişi oluşacak.
- 65 yaş ve üzeri nüfusun %55'ini kadınlar meydana getirecek.
- Gelişmekte olan ülke toplumları 20-40 yıl içinde yaşlanacak (Sardon 2006; Allen vd. 2002).

Tüm dünyada etkisini gösteren yaşlı nüfus artışı sosyal politikaları etkilemektedir. En güçlü değişim sosyal güvenlik sistemlerinin emeklilik ve bakım sigortaları boyutlarında görülmektedir (Arslan 2017: 14). (Dünyada güncel demografik değişim için örneğin bk. “<http://www.worldometers.info/world-population/>, 17 Kasım 2018’de erişildi.”

2.2. Türkiye’de Demografik Değişim ve Dönüşüm

Türkiye’de demografik değişimin dünyadaki diğerlerine benzer bir süreç izlediği söylenebilir. Pronatalist politikalar (nüfus artış hızını yükseltmeye yönelik) sonucunda Türkiye’nin nüfusu 1923’den sonra 1960’da iki katına çıkmıştır. Antinatalist politikalar (nüfus artış hızını sınırlayıcı) ise 1965’den sonra doğurganlığın azalmasına neden olmuştur (Hünefe 2009, Aktaran: Samancı-Tekin ve Kara 2018: 223-224).

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk nüfus sayımında (1927), nüfusun 13.648.000 olduğu tespit edilmiştir. 1940’a kadar nüfus artış hızında azalma olmamıştır (Günsoy ve ark. 2015: 52-55). Buna karşılık 1945-1950 yıllarında nüfus artışı hızlanmıştır. 1950’den sonra ise ivme kazanmıştır (Danış 2014: 17).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, özellikle 1923’te mübadele yolu ile Batı Trakya’dan gelen göçmenler nüfus artışında etkili olmuştur. 1951-1952 yıllarında Bulgaristan’dan, 1954’te Yugoslavya’dan göç devam etmiştir. Buna karşın 1960-1965 döneminde nüfus artış hızı azalmıştır. Türkiye’den Almanya’ya 1961 yılında başlayan işçi göçü bunda etkili olmuştur. 1965’e kadar sosyal, ekonomik ve hukuki önlemler ile desteklenen politikalar ise şöyle sıralanabilir (Doğan 2011: 297-303):

- Türk Ceza Kanunu'na (1926) göre kürtaj suç kabul edilmiştir.
- Çok çocuk sahibi aileler yol vergisinden muaf tutulmuştur (1929).
- 6 veya daha fazla çocuk sahibi aileler vergiden muaf tutulmuştur (1931).
- Anne ve bebek ölümlerini azaltmak için nüfus komisyonu (1932).
- Göçmenlere gümrük muafiyeti getirilmiştir (1934).
- Çok çocuklu ailelere devlete ait topraklardan arsa bağışlanmıştır (1936).
- Çocuk aldırma işlemleri ağır ceza kapsamında değerlendirilmiştir (1936).
- Evlenme yaşı erkeklerde 17'e, kızlarda 15'e düşürülmüştür (1938).

1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) ve Sağlık Bakanlığı tarafından nüfus politikasının değiştirilmesi için çalışmalar başlatılmıştır. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967) hızlı nüfus artışının ekonomik gelişmeyi engellediği düşüncesi ortaya atılmış ve nüfus artış hızını yavaşlatmak için çalışmalara başlanmıştır. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) nüfus planlaması yerine aile planlamasına yönelik politikalar üretilmeye başlanmıştır. Bu süreçte yurt dışına artan göç ile planlanan hedeflere ulaşılmaya başlanmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977) ana ve çocuk sağlığı ile aile planlaması hizmetlerinin birleştirilmesi gereği ortaya konulmuştur. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1978-1983) Sağlık Bakanlığı ideal çocuk sayısını 2 olarak belirtilmiş ve 1983 yılında nüfus planlamasıyla ilgili 2827 nolu Kanun yürürlüğe girmiştir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989) yapılan çalışmalar sonuç vermeye başlamış, aile sağlığı konusunda önlemlerin artırılması planı uygulanmaya devam etmiştir. Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) nüfus artış hızını azaltmaya yönelik politika ve programların desteklenmesi ve teşvik edilmesine yönelik çalışmalar ortaya konulmuştur. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000) hızlı nüfus artışının, bireylerin refahtan daha çok pay almasını ve ekonomik değişim sürecinin daha hızlı gelişmesini engellediği gerekçesiyle nüfus artışını azaltmaya yönelik politika ve programların desteklenmesine devam edilmiştir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) anne ve çocuk sağlığını yakından ilgilendiren doğum öncesi bakım, sağlık personeli yardımı ile doğum ve doğum sonrası bakım ve modern aile planlaması için artırımlar yapılmasına karar verilmiştir. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007-2013) çalışma çağındaki nüfus olarak kabul edilen 15-64 yaş

grubu ile 65 yaş üzeri yaşlı nüfus artmış ve toplam nüfus içindeki payları, genç nüfusta %65,7'ye ve 65 yaş üzerinde ise %5,9'a yükselmiştir (HÜNE 2009: 147-153).

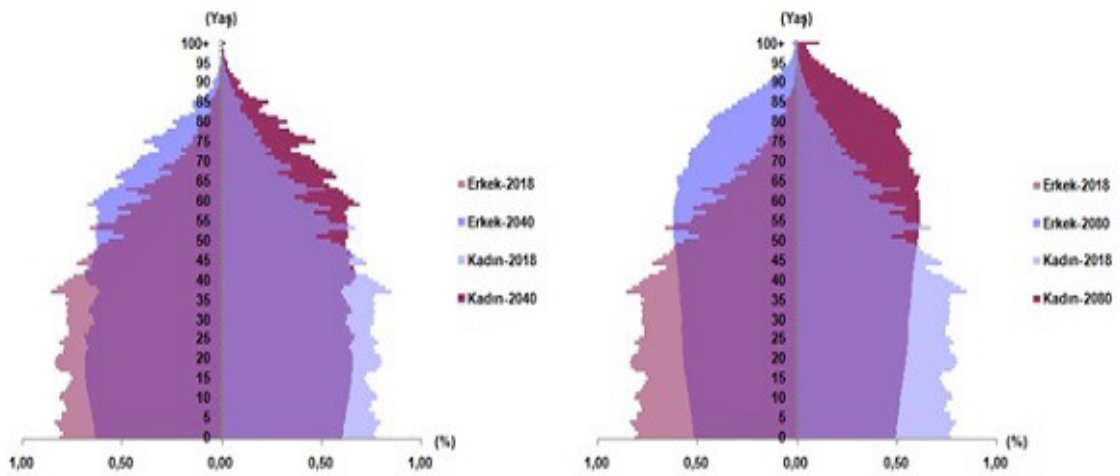
Türkiye nüfusunda yaşlı nüfus diğerlerine göre daha hızlı bir artış göstermektedir (TÜİK 2016). “Küresel yaşlanma” olarak adlandırılan bu dönüşüm yaşlı nüfus sayısının oldukça fazla olduğuna işaret eder. Türkiye’de nüfus değişimi genel olarak nüfusu arttırıcı veya azaltıcı politikaların bir sonucu olarak görünmektedir. 1960 yılı öncesi dünyaya gelenler bugün yaşlı nüfusu oluşturmaktadır. 1960 sonrası çocuk sayısının azaltılmasına yönelik politikaların günümüzde aktif iş gücünü oluşturan nüfusun azlığına yol açtığı söylenebilir. Türkiye’de yakın gelecekte, yaşlı nüfus artmaya ve genç nüfus azalmaya devam ederse, yeni pronatalist politikalara ihtiyacın ortaya çıkacağı öngörüsü akla yatkın bir öngörü olarak görünmektedir.

Türkiye’de 1940’lı yılların başında ortalama yaşam süresi 42 yıl civarındaydı. Yaşam süresinin zamanla uzaması tıp ve genetik alanının gelişmesi, çevresel koşulların iyileşmesi, sosyo-ekonomik düzeyin yükselmesi, teknolojik gelişme, çocuk ölümlerinin azalması gibi faktörlerle açıklanabilir (Akın 2006: 47). Toplumsal yaşlanma 20. yüzyılda genel olarak bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sonucunda ortaya çıkmıştır. Öz’e göre (1999, Aktaran: ASPB 2011: 5) nüfusun yaşlanması, yaşlı nüfusun genç nüfusa oranındaki artış demektir.

Nüfus yaşlanması ve yaşlılığın sosyal sorun olarak ele alınıp alınmaması ise toplumun buna hazırlıklı olup olması ile bağlantılıdır. Şöyle ki; sosyal ve ekonomik anlamda refah düzeyine ulaşan gelişmiş ülkeler kademeli olarak yaşlanma sürecinden geçerken, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler bu sorunla aniden karşılaşmaktadırlar (ASPB 2011: 7). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması’nın (2008) sonuçlarına göre, nüfusun %30’u kırsal bölgelerde %70’i kentsel bölgelerde yaşamaktadır ve yaşlıların çoğu kırsal alanda yaşaktadır (Kalaycıoğlu ve ark. 2003: 9). Kırsal alanda yaşayan yaşlı nüfusun oranı %10,3 ve kentsel alanda yaşayan yaşlı nüfusun oranı %5,6’dır (İçli 2008: 29).

Toplumların bireycilik ve toplulukçuluk boyutları “bağlaşıklık modeli” ile açıklamaktadır (İmamoğlu 1987: 11). Türkiye’yi ise bireyci veya toplulukçu olarak keskin sınırlara ayırmak pek mümkün değildir. Bu modelin önemi ise toplulukçu toplumların geleneksel yapılarına ve geniş aile yapılarına sahip olması anlamına gelmektedir. Geniş aile yapısının çekirdek aile yapısına dönüşmesi ile birlikte bireycilik artmaktadır (ASPB 2011: 12). Endüstrileşme ve modernleşme sürecinde toplum gitgide bireyselleşmektedir. Kuşaklararası ilişkilerde değişiklikler şimdiden etkisini göstermektedir (Tufan 2018: 86). Toplumsal yaşlanmaya bağlı diğer bir paradigmaya göre devletin bu süreçte rolleri değişmektedir ve sorumlulukları artmaktadır (Kalınkara 2016b: 65).

Türkiye’de 1930’da 1580 sayılı Belediye Kanunu kapsamında belediyelerin yaşlılara hizmet vermesine ilişkin yönlendirmelere ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma planında (2001-2005) ise demografik değişime ve yaşlılık konularına yer verilmiştir. Huzurevi ve yaşlı dayanışma merkezlerinin, rehabilitasyon hizmetlerinin artırılmasına yönelik teşvik sağlanmıştır (ASPB 2011: 28). Burada dikkate alınan geçmişten günümüze kadar dünyada ve Türkiye’de demografik yaşlanma ön plana çıkmış ve yaşlılık alanında çalışmaların artmasıyla bu konu alanına özgü bilimlerin gelişmesi söz konusu olmuştur. Nüfusun yaşlanması, geriatri ve gerontoloji alanlarının doğmasında ve gelişmesinde etkili olmuştur.

Şekil 2.3: Nüfus piramidi, 2018 – 2040 (solda), Nüfus piramidi: 2018 – 2080 (sağda).

Kaynak: TÜİK, (2018). “Nüfus Projeksiyonları, 2018- 2080”, (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>, 22 Şubat 2018’de erişildi).

Güncel veriler doğrultusunda yukarıdaki grafiklerde TÜİK 2018 verilerine göre Türkiye'nin 2040 ve 2080 yıllarına ait tahmini demografik değişimi görülmektedir. Yaşa göre erkek nüfusun ve yaşa bağlı kadın nüfusun değişimini göstermektedir. İlk grafikte üst kısımda görülen 2040 yılına ait 60 yaş sonrası nüfus artışı, 2080 yılına gelindiği zaman daha belirgin hale gelmektedir. Bu öngörü doğrultusunda yaşlı nüfus artışının uzun yıllar devam edeceği ve 100 yaşına ulaşan kişi sayısının zamanla artacağı söylenebilir.

“İstatistiklerle Yaşlılar 2018” (TÜİK 2018) başlığı altında sunulan verilere göre toplam nüfusta yaşlı nüfus oranı 2013 yılında %7,7 iken 2017 yılında %8,5'e yükselmiştir. 2018'de %8,7'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. 2017 yılında nüfusun %44'ü erkek, %56'sı kadınlardan oluşmaktadır. Yaşlı nüfusun %61,6'sı 65-74 yaş aralığında, %29,7'si 75-84 yaş aralığında, %8,6'sı ise 85 yaş ve üstü aralığında yer almaktadır. Yıllık nüfus artış hızı 2016'da %13,5 iken, 2017'de %12,4'e gerilemiştir. Türkiye'de 65 yaş ve üstü nüfus son 5 yıl içinde %17 artmıştır (TÜİK 2018).

Türkiye'de doğuştan beklenen yaşam süresi uzamaktadır ve nüfus yaşlanmaya devam etmektedir. “Hayat Tabloları, 2015-2017” istatistiklerine göre doğuştan beklenen yaşam süresi 78 yıl olarak hesaplanmıştır. TÜİK “İstatistiklerle Kadın 2017” sonuçlarına göre ise doğuştan beklenen yaşam süresi kadınlarda 80,8 yıl, erkeklerde 75,3 yıl olarak belirlenmiştir. Türkiye'de 65 yaşındaki bir kişinin geriye kalan yaşam süresi ortalama 17,8 yıldır (TÜİK 2018).

Yıl	Toplam	0-14	15-64	65+	Oran (%)		
					0-14	15-64	65+
2018	81 867 223	19 203 792	55 500 077	7 163 354	23,5	67,8	8,7
2023	86 907 367	19 601 384	58 438 033	8 867 951	22,6	67,2	10,2
2040	100 331 233	19 333 893	64 623 369	16 373 971	19,3	64,4	16,3
2060	107 095 998	18 126 086	64 727 126	24 242 787	16,9	60,4	22,6
2080	107 100 904	16 813 783	62 873 761	27 413 359	15,7	58,7	25,6

Tablodaki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

Şekil 2.4: Yıllara ve yaş grubuna göre nüfus

Kaynak: TÜİK, (2018). “Nüfus Projeksiyonları, 2018- 2080”, (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>, 22 Şubat 2018'de erişildi).

Şekil 2.4’de yıla ve yaş grubuna göre nüfus projeksiyonu ana senaryosu tabloda verilmiştir. Buna göre 2018 yılında 81 milyon olan nüfusun 2080 yılında 107 milyona ulaşması, 2018’de 7 milyon olacağı tahmin edilen yaşlı nüfusun 2080 yılında 27 milyona yükselmesi öngörülmektedir. Buna karşın 0-14 yaş arası ve 15-64 yaş arası nüfusta yaşa bağlı bağımlılık oranları azalırken 65 yaş üstü nüfusta bağımlılık oranı artacaktır. 65 yaş üstü nüfusun artışı ve yaşa bağlı bağımlılık oranlarının 2018 yılında %8,7, 2023 yılında %10,2, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağı öngörülmektedir. (TÜİK 2018).

Türkiye’de son zamanlarda çalışan nüfusun azalması ve yaşlı nüfusun artması nedeniyle emeklilik ve bakım sigortası politikalarına yönelik önerilerde artış olmuştur. Örneğin SGK Uzmanı Elmen, “65 yüksek bir yaştır ama yaşlı değildir. Avrupa baz alınır emeklilik yaşının 75’e kadar çıkmasını öngörüyoruz” demektedir (<https://www.haberler.com>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Türkiye’de gerontoloji alanında gündüz bakım merkezleri git gide ön plana çıkmaktadır (Tufan 2016: 14). İsmail Tufan tarafından Aydın’da geliştirilen “Atık Bina Değerlendirme Konsepti” çalışmaları da bu yorumu destekler niteliktedir. Özellikle kırsal alandaki genç nüfusun göç etmesiyle birlikte birçok ilkokul, öğrencisi olmadığı için kapatılmıştır. Geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş sürecinin sonuçlarından biri de yaşlıların ya eşleri ile ya da tek başlarına, yaşamlarının geri kalanını sürdürmeye başlamasıdır. Yaşlı nüfusun artması iş gücünün azalmasına neden olmaktadır (Kalınkara 2016a: 27).

III. BÖLÜM

3. GERONTOLOJİ

3.1. Gerontolojinin Tanımı

Gerontoloji tarihinin bilinmesi şu gerekçelere dayandırılmaktadır: Gerontolojinin tarihsel süreci incelenerek amacı daha iyi anlaşılabilir. Tarihsel süreçte izlenen yolların analizi daha iyi yapılabilir. Gerontoloji alanında disiplinler arası çalışmaların algılanması ve gerontolojik bakış açısının kavranması mümkün olur. Bilimsel gelişmelerin sosyal bir süreç olduğu daha iyi kavranabilir (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 7).

Gerontoloji öncesi dönemde yaşlanma ve yaşlılık, o dönemin tıbbi, felsefesi ve psikolojik görüşleri bağlamın incelenmiştir. Gerontoloji ise kısmen bunlardan doğan bir bilim dalıdır (Tufan 2003: 20). Gerontoloji, insanın yaşlanmasını ve yaşlılığını araştıran bilimlerin bir üst kavramıdır (Rosenmayr ve Rosenmayr 1978, Aktaran: Tufan 2016: 9). “Gerontoloji” kavramı ilk kez 1903 yılında tıp dalında Nobel ödülü alan Rus bilim insanı Elie Metchnikoff tarafından kullanılmıştır ve yaşlılık dönemindeki davranışları inceleyen bilim dalı olarak görülmüş ve davranış bilimlerinin bir çalışma alanı olarak kabul edilmiştir (Kalınkara 2016a: 60).

Bu bilim dalı, yaşlılık ve yaşlanma konusunda bireysel deneyimler ışığında üretilen bilgilere güvenilirlik ve genellik kazandırarak, bilgilerin özel düzlemde genel düzleme taşınmasını sağlayarak, toplumu yaşlanma ve yaşlılık bağlamında aydınlatmakta ve etkilemektedir (Tufan 2016: 25).

Gerontoloji yaşlılık bilimi değildir. Aksine yaşlanmanın bilimidir (Jasper 2002, Aktaran: Tufan 2016: 9). Dolayısıyla gerek akademik çalışma alanlarında gerek mesleki çalışma alanlarında gerontoloji sadece 65 yaş ve üzeri bireyler ile çalışılan bir alan olarak görülmemelidir.

Yaşlılık ile doğrudan ilişkili bilim dalları gerontoloji ve geriatri dir. Geriatri, yaşlı sağlığı ve yaşlılık hastalıkları ile ilgilenirken, gerontoloji ise yaşlanma süreci ile ilgilenmektedir (Özkul ve Kalaycı 2015: 268). Bunu ulusal ve uluslararası araştırma programları ile gerçekleştirmektedir. Gerontolojik bilgilerin çoğu ampirik bilgidir. Bu yüzden gerontolojinin “ampirik bilim” olduğu vurgulanmaktadır (Tufan 2002: 7). Yani tecrübeye dayalı bilim dalı olarak yaşlanma sürecinde meydana gelen bedensel, psikik ve sosyal değişimleri ampirik araştırmalardan elde edilen bilgilerle açıklamaktadır. Ama “Gerontoloji sadece yaşlanma olgusunu disiplinler arası araştırmalarla tarif etmek, açıklamak ve öngörüler ortaya koymakla yetinmemektedir. Bunların yanı sıra toplumu ve politikayı yaşlanmanın kaçınılmaz sonuçlarına hazırlamaya da çalışmaktadır” (Jasper 2010, Aktaran: Tufan 2015: 5).

“Gerontoloji yaşlanma ve yaşlılığın bedensel, psikik, sosyal, tarihsel ve kültürel yönlerinin tarifi, açıklaması ve modifikasyonu ile ilgilenmektedir. Yaşlanma açısından önemli ve yaşlılığı yapılandıran çevreler ve sosyal kurumlar da buna dâhildir” (Baltes ve Baltes 1992: 8, Aktaran: Tufan 2002: 9). Bu temelde insanın yaşamındaki değişimlerin nasıl meydana geldiği, bu değişimlerin nedenleri ve değişimlere nasıl müdahale edileceği sorularına yanıt aramaktadır (Jasper 2002, Aktaran: Tufan 2016: 9). İnsan hayatı boyunca kendisi ve içinde yer aldığı çevresi arasında en iyi uyumu sağlamaya ve bağımsızlığını en üst düzeye çıkarmaya çalışan bir varlıktır (Tufan 2016: 12).

Gerontoloji, yaşlanma ve yaşlılık eğitiminde, araştırmalarında, uygulamalarında birçok disiplini içinde bulundurmasından dolayı multidisiplinerdir. Farklı disiplinler ile birlikte ortak çalışmalar yürütülmesi ve bilimlerin teorik-metodik tezlerinin gerontolojide kullanılmasından dolayı interdisipliner ve transdisipliner bir araştırma ve

uygulama alanıdır (Tufan 2015: 5). Gerontoloji yaşlılık ve yaşlanma olgularına en geniş açıdan ve en geniş kapsamda yaklaşan bir bilim dalıdır (Tufan 2013: 18).

Gerontoloji, Türkiye’de yeni bir bilim alanıdır. Türkiye’de 2006 yılından sonra ortaya çıkmıştır. Özellikle yaşlılara yönelik politikaların oluşturulması ve geliştirilmesi adına akademik çalışmalar yürütülmektedir (Özkul ve Kalaycı 2015: 263). Gerontoloji biliminde yaş kavramı kronolojik yaş olarak tek başına ele alınmamaktadır. Yaş kavramı toplumsal, kültürel ve sosyal değerler bağlamında farklı şekilde değerlendirilmektedir. (Macnicol 2005, Aktaran: Komşu 2014: 32).

Amerikalı sosyolog Kurt Lewin’in “Teorisi olmayan uygulamaların, uygulaması olmayan teorilerin hiçbir önemi yoktur” sözü, yeni bir bilim dalı olan gerontoloji için de geçerlidir (Tufan 2015: 62). Buna rağmen Türkiye’de gerontolojik uygulama alanının son beş yılda hızlı bir gelişim gösterdiği söylenebilir. Özellikle İsmail Tufan’ın gerontolojik uygulama alanlarındaki çalışmalara öncülük ettiği görülmektedir. Fakat bunlar henüz yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili çalışmaların yeterli olduğu anlamına gelmemektedir (Ulusal Eylem Planı 2002, Aktaran: Tufan 2015: 16). Gerontolojik ve geriatrik hizmetlerin daha da geliştirilmesi gerekmektedir (DPT 2007: 36).

Mesleki Yeterlilik Kurumu’nun gerontolog mesleğini onayladığı ve resmi gazetede yayınladığı raporda gerontoloji tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Gerontoloji, yaşlanma ve yaşlılık süreçlerine ilişkin bilimsel araştırmaları gerçekleştiren, bulgulara dayalı olarak aktif yaşlanma politikaları üreten, yaşlanma ve yaşlılıkla ilgili var olan teorik yaklaşımları değerlendiren ve yenilerini oluşturan, uygulamalı çalışmaları sürdüren, toplumsal yaşam içinde sadece yaşlıları değil, tüm kuşakların yaşlanma süreçlerine ilişkin interdisipliner bir perspektifle sosyal, ekonomik, kültürel boyutları analiz eden bilim dalıdır”(MYK 2016: 3-4).

Lehr, yaşlanma sürecini anlayabilmek ve doğru analiz edebilmek için bilimlerin iş birliğini öne çıkarırken, yaşlanmanın bedensel, psikolojik, sosyal boyutlarını bir bütün olarak ele alan araştırmaların gerekliliğini vurgulamaktadır (Lehr 1979, Aktaran: Wahl ve Heyl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 5).

Yaşlanma ve yaşlılığı inceleyen bilim dalına göre gerontolojinin bünyesinde “geronto” kavramıyla başlayan alt dallar ortaya çıkmıştır (Tufan 2002: 12). Yaman (2010: 4) gerontolojide yaşlılığın biyopsikososyal boyutlarının kültürel, ekonomik ve politik koşullarının, demografik değişimlerin, yaşlanma ve göç ilişkisinin, yaşlılığın tarihsel sürecinin, yaşlılık ile ilgili felsefi düşüncelerin bir bütün olarak birlikte incelenmesini önermektedir. Gerontoloji yaşlanmayı odak noktaya koymaktadır. Gerontolojinin kolları ise yaşlanmanın boyutlarını ve perspektiflerini ortaya koymaktadır. Böylece yaşlanma kompleks bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Witterstatter 2003; Marwedel 2005; Martin ve Kliegel 2005, Aktaran: Tufan 2016: 9).

Schneider (2000)’e göre gerontolojide *multidisipliner*, *interdisipliner* ve *trans-disipliner* çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kastenbaum’a (1995) göre ise yaşlanma ve yaşlılık araştırmalarına (gerontolojik araştırmalara) tarih, kültür ve felsefenin de dahil edilmesi gerekir (Aktaran: Tufan 2016: 140).

Sosyal Gerontoloji, yaşlanmanın sosyal, ekonomik, politik toplumsal bağlamını ele almaktadır. Özellikle toplumsal dışlanma, damgalanma, toplumsal roller, cinsiyet açısından yaşlılık ve emeklilik konuları üzerinde yoğunlaşmıştır (Tufan 2016: 52). Yaşlıların toplum ve sosyal çevreler ile ilişkileri önemle üzerinde durulan konulardır. Teorik arka planlarla desteklenmesi ve açıklanmasının yanı sıra “aidiyet” ve “kimlik” hakkında sorulara cevap verilmesine de yardımcı olmaktadır (Morgan 2005; Daatland ve Biggs 2004; Phillipson 2007, Aktaran: Tufan 2018: 174). Morgan ve Kunkel’e göre sosyal gerontolojinin alanları öncelikle yaşlılık ekonomisi, yaşlılık siyaset edimi, sosyal politika ve uygulaması, edebiyat, tarih ve yaşlılık, yaşlılık sosyolojisi, din, yetişkin gelişimi, yaşlılık psikolojisi, edişsel psikoloji ve felsefedir (Morgan ve Kunkel 1998: 195, Aktaran: Görgün-Baran 2005: 38).

Gerontopsikiyatri yaşlılıkta karşılaşılan psikiyatrik hastalıkları incelemektedir. İntervensiyon gerontolojisi ile bağlantısı ise prevensiyon, rehabilitasyon ve tersinmez durumlara uyum sağlama noktasında yer almaktadır. Gerontopsikoloji yaşlanma sürecinde psikolojik değişim sürecini incelemektedir. Zihinsel randıman, yetenekler, psikoterapi ve kişilik gelişimi konularından bazılarıdır (Wahl ve Heyl 2004, Aktaran:

Tufan 2018: 76). Her halükârda yaşlanma ve yaşlılık tek bir bilim dalına bırakılamayacak derecede önemlidir (Kruse ve Martin 2004, Aktaran: Tufan 2015: 48).

Leonard Hayfilck'in 1960'larda yaptığı çalışmalar "biyogerontoloji" alanının ayrı bir bilim olarak ortaya çıkmasına kaynaklık etmiştir. Lithgow deneysel (biyomedikal) gerontolojiyi yaşlanmayı yavaşlatmak, hatta engellemeye çalışmak için araştırmaların yapıldığı bir alt disiplin olarak tanımlamıştır (Lithgow 2013, Aktaran: Tufan 2018: 193).

Gerontoteknoloji, yaşlanma sürecinde bireye özgür, güvenli, konforlu yaşamı mümkün kılmak için yaşlıların ihtiyaçlarına uygun ürünler tasarlamaktadır (Bouma, Fozard ve Bouwhuis 2007: 190-200, Aktaran: Hazer ve Özsungur 2017: 457). Yaşlılıkta yaşam şartlarının optimizasyonu, yaşam kalitesinin artırılması, fiziksel ortamlara katılımı kolaylaştırmak için teknolojik ürünler geliştirilmektedir (MYK 2015: 4). Geronteknoloji bireye özgü çözümler ve ürünler ortaya koymaktadır (Kalınkara 2004: 76).

Ekolojik gerontoloji, fiziksel ve sosyal çevrelerin yaşlılara uygun tasarımı ile ilgilenmektedir (MYK 2016: 3). Yaşlanan kişilerin fiziksel ve sosyal çevreleri arasındaki ilişkilerdeki sorunlara çözümler üretmektedir (Kalınkara 2016c: 45). Ekolojik Gerontolojinin temel ilkesi şudur: Yaşlı çevreye değil, çevre yaşlıya uyum sağlamalıdır. Konu sadece mekânsal ve sosyal çevrelerin özellikleriyle sınırlı değildir, aynı zamanda bunlara yaşlının bu çevrelerdeki yaşantı ve davranış biçimleri de dahildir (Tufan 2013: 4).

Gerontolojik antropoloji, yaşlılık ve yaşlanmanın geçmişten günümüze, tarihsel ve kültürel görüntülerini incelemektedir (Wahl ve Heyl 2004, Aktaran: Tufan 2013: 18).

Gerontoloji öğretimi görmüş, gerontolojinin teori, araştırma ve uygulama alanları konusunda bilgi sahibi kişilere gerontolog diyoruz. Bunlar yaşlanma ve yaşlılık uzmanları olarak çeşitli alanlarda istihdam edilmektedir. MYK'ye göre "Gerontolog (Seviye 6), iş sağlığı ve güvenliği, kalite ve çevre korumaya yönelik önlemleri alarak; iş

organizasyonu yapan, gerontolojik uygulama/hizmetleri konumlandıran, girişimleri başlatan, gerontolojik uygulama/hizmetlerin etkililik ve verimlilik değerlendirmesini yapan, alanında vaka yöneticiliği yapan ve mesleki gelişim faaliyetlerini yürüten nitelikli kişidir” (MYK 2016: 9). Yaşlılıkla ilgili çalışmalarda ve hizmetlerde gerontologa ve geriatriste daima bir yer ayrılmalıdır (Kaygusuz 2008: 4).

3.2. Dünya’da Gerontoloji Tarihi

Bu başlık altında dünyada gerontolojinin doğuşu ve gelişimi, Wahl’in ayırdığı dönemler kapsamında ele alınmaktadır. Wahl’e göre dünyada gerontoloji tarihi (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 4):

1. “Hazırlık Dönemi: 18.yy – I. Dünya Savaşı Sonu,
2. Sistematikleşme Dönemi: I.Dünya Savaşı Sonrası – II. Dünya Savaşı Sonu,
3. Patlama Dönemi: II. Dünya Savaşı Sonrası – 1960,
4. Kurumsallaşma Dönemi: 1961 – 1990” olarak dört döneme ayrılmaktadır.

3.2.1. Hazırlık Dönemi: 18.yy – 1. Dünya Savaşı Sonu (1918)

Eski Roma’da ortalama yaşam beklentisi aşağı yukarı 22, Orta Çağda 33, 19.Yüzyılda 37 ve 20.yüzyılın başlarında 47 yıl iken, 1960’lı yıllarda 70 yıla yükselmiştir (Böger ve Kanowski 1995, Aktaran: Tufan 2016: 18). Yaşlılık M.Ö. 800 yılından bugüne kadar pek çok filozofa, yazara, şaire ilham kaynağı olmuştur. İlk yaşlılık çalışmalarında Johannes Stobaios adı öne çıkmaktadır. Stobaios “İleri Yaşta” adlı eserinde M.Ö 800 ile M.S.400 yılları arasında kaleme alınan yaşlılık yazılarını derlemiştir (Yazıcı 2011: 121).

Gerontolojinin ortaya çıkışının temeli yaşlılık çalışmalarına dayanır. Jonathan Swift, Johannes Stobaios, Cicero, Aristo, Platon gibi isimler yaşlılığı ele alan ilk filozoflar olmuşlardır. Platon (M.S. 400-350) yaşlılığın olumlu yönlerini ele alarak yorumlamıştır (Tufan 2015: 6). Cicero (İ.Ö. 106-43) “Cato Maior de Senectute (İhtiyar Cato’dan Yaşlılık Üzerine) başlıklı eserinde yaşamından memnun olan yaşlı kişilerin

hikâyelerini anlatmaktadır. Bu eseri ile yaşlılık ile ilgili düşünülen dört iddiayı çürütmeye çalışmıştır: Yaşlılara tatmin edici uğraşlar kalmamıştır, yaşlılar bedensel güç kaybına üzülür, yaşlılık insanda heyecan ve bedensel zevk bırakmaz, yaşlılar ölümün yaklaşması nedeniyle büyük baskı altındadır (<http://itgevakiftr.com>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).

Galen (M.S. 130-200) yaşlılığın anne karnında döllenmeden itibaren başladığını ve ölüme kadar sürdüğünü ifade eden ilk filozoftur (Moog 2008 ve Kart 2001, Aktaran: Yazıcı 2011: 121). 1025’de “The Canon of Medicine” başlığı altında kaleme alınan kitapta yaşlı bakımı ile ilgili ilk görüşler ortaya konulmuştur. 13.yüzyılda Bacon, yaşlanma sürecini sağlık açısından ele alırken, 16.yüzyılda Paleotti yaşlılığı olgunluk kavramı altında ele almıştır (Freeman 1965; Hendricks 1977, Aktaran: Yazıcı 2011: 123).

Yaşlılık ve yaşlanma, Avrupa ve Amerika’da 17. ve 18.yüzyılda bilimsel çalışma konusu olmuştur. Amerikalı yazar C. Mather ve W. Barthon o dönemde yaşlılık alanında çalışan iki önemli isimdir (Tufan 2015: 6). 1777 yılında gerontolojinin gelişmesine büyük katkı sağlayan bir diğer isim ise gelişim psikoloğu Tetens’tir. “İnsan Doğası ve Gelişimi Üzerine Felsefi Denemeler” adlı eserinde “ömür boyu gelişme” tezini ortaya atan ilk isimdir (Wahl 2003, Aktaran: Tufan 2015: 7). 1793 yılında B. Rush’ın “İleri Yaşta Beden ve Zihin Durumu” adlı kitabı geriatri alanında yazılan ilk eserdir. 1797’de ise Christoph Wilhelm Hufeland “Yaşamı Uzatma Sanatı” adlı eserini yayınlamıştır (Grant 1963, Aktaran: Yazıcı 2011: 124). Carus 1829-1830 yıllarında kaleme aldığı “Psikoloji Dersleri” ile ömür boyu gelişme tezinin öncü isimleri arasında sayılmaktadır (Thoame 1994, Aktaran: Tufan 2015: 15). Cannstatt 1839 yılında “İleri Yaşlarda Hastalıklar ve Tedavileri”, Charcot 1867’de “Yaşlı Hastalıkları ve Kronik Hastalıklar Üzerine Klinik Dersler” adlı eserini yayınlamıştır (Wahl 2003, Aktaran: Tufan 2015: 19).

Quetelet 19.yüzyılda bazı araştırmacılara göre ilk gerontolog olarak kabul edilir. Matematikçi olan Quetelet istatistiksel olarak yaşlı dağılımları üzerinde çalışmıştır (Birren ve Clayton 1975, Aktaran Yazıcı 2011: 127). Quetelet’in çalışmaları ışığında

1883’de “İnsan Yetileri ve Gelişimi Konusunda Araştırmalar” başlıklı eserini yayınlayan Galton, 5-80 yaş arasındaki 9000 kişi ile yaptığı bir çalışmayı ortaya koymuştur (Birren 1961; Wahl 2003, Aktaran: Tufan 2015: 26). Alzheimer’in yazdığı “Tuhaf Bir Beyin Hastalığı Üzerine” adlı çalışmada ilk defa Alzheimer hastası bir kadın hakkında bilgi verilmektedir (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 27).

20.yüzyılın başlarında yaşlanma ve yaşlılık konuları farklı disiplinler tarafından ele alınmıştır (Birren 1996; Kruse ve Martin 2004; Staudinger ve Haefner 2008, Aktaran: Tufan 2015: 1). Metchinkoff, Child, Minot, Pearl ve Weismann gibi bilim insanları, yaşlanma ve yaşlılık üzerine çalışmalar yapmıştır (Achenbaum 1995, Aktaran: Yazıcı 2011: 126). Elie Metchinkoff, “İnsanın Doğası: Optimistik Felsefi Çalışmalar” adlı eserinde yaşlanmanın enfeksiyon hastalığı olduğu görüşünü ileri sürmüştür (Achenbaum 1995, Aktaran: Tufan 2015: 8).

Gerontoloji kavramı geriatri kavramından önce ortaya çıkmıştır. 1909 yılında Nascher tarafından The New York Medical Journal dergisinde ilk defa “Geriatri” kavramına rastlanmaktadır (Achenbaum 1995; Nascher 1909, Aktaran: Yazıcı 2011: 129). Marjory Warren 20.yüzyılın başlarında ilk geriatri ünitesini kuran kişidir. 1914’de ise Nascher ilk Geriatri kitabını yazmıştır (Yazıcı 2011: 120-124).

3.2.2. Sistematikleştirme Dönemi: 1. Dünya Savaşı Sonrası – 2. Dünya Savaşı Sonu (1918–1945)

Avusturyalı Steinach 1920’li yılların başlarında yaşlanmayla mücadele edebilmek için hayvanlar üzerinde deneyler yapmış, tıbbın ve biyolojinin gelişmesinde etkili bir isim olmuştur. Bu yüzden Lüth yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarında “Steinach dönemi”nden bahsetmektedir (Lüth 1965; Wahl 2003, Aktaran: Tufan 2015: 11).

John Hopkins Üniversitesi’nde Psikoloji Bölümünü kuran P.G. Hall, 1922’de “Yaşlılık, Yaşamın İkinci Yarısı” adlı kitabını yayınlamıştır (Hall 1922, Aktaran: Yazıcı 2011: 120). Stanley Hal (1844-1924) ilk gerontopsikolojik araştırmayı yapan kişi olarak

kabul edilirken (Merwedel 2005, Aktaran: Tufan 2015: 5), 1939'da E.V. Crowdy "Yaşlılığın Sorunları" adlı kitabı yayınlamıştır (Yazıcı 2011: 119).

Japonya'da 1927'de Tachibana, "Japanese Journal of Psychology" dergisinde yayınlanan yaşlanma psikolojisi üzerine çalışmalar ve Amerika'da Miles'ın 1928'de, Stanford Üniversitesi'nde yaşlılık ve zeka üzerine araştırmaları, bugünden geriye doğru bakıldığında gerontolojinin gelişiminde etkili çalışmalar olarak kabul edilmektedir (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018'de erişildi).

1930'lu yılların başında Amerika'da gerontolojinin gelişmesi Cowdry'nin (1939) ismiyle bağlantılıdır. "Yaşlılığın Problemleri" adlı eseri ile etkili olabilmiştir. Wahl'e göre bu gerontolojinin disiplinler arası bilim dalı olduğunu ortaya koyan ilk çalışmadır (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 12). 1933 yılında Viyana Üniversitesi'nde C. Bühler, yaşam sürecini "psikolojik sorun" olarak ele almıştır (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 12). 1935 yılında Amerika Sosyal Güvenlik Yönetmeliğinde yaşlılar hakkında bir bölüm hazırlamıştır (Yazıcı 2011: 120). 1938 yılında Bürger ve Abderhalten "Yaş Araştırmaları Dergisi" yayınlamıştır. Amerika'da Stanley Hal ile gerontopsikolojik çalışmalar gelişme gösterirken, 1939 yılında Almanya'da Kehrer ve Schulz hala yaşlılığı bir gerileme süreci olarak görmekteydiler (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 11).

1940'lı yıllarda gerontoloji, multidisipliner bir alan haline gelmiştir. Özellikle geriatri, psikiyatri, psikoloji ve antropoloji ortak çalışmalara dahil olarak, bu alanın hızla gelişimine temel oluşturmuştur (Tufan 2015: 13). Amerika ve Almanya'da gerontolojinin alt disiplinleri gelişme göstermiştir ama gerontososyoloji açısından bu dönemde kayda değer bir gelişme olmamıştır (Tufan 2015: 14). Tibbitt ve Chicago Üniversitesi'nde 1940 yılında "Çocuk Gelişimi Komitesi" (CCD) çalışmalarını yürüten kurumun adı "İnsan Gelişimi Komitesi" (CHD) olarak değiştirilmiştir. Bununla birlikte "yaşamın tümü" gerontolojik araştırma konusu olarak kabul edilmiştir (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 12).

1941’de ABD’de Shock, “Ulusal Sağlık Enstitüleri” bünyesinde kurulan “Gerontoloji Ünitesi” kürsüsünün başkanı olmuştur. 1942’de “Amerikan Geriatri Topluluğu”, 1945’te “Gerontoloji Topluluğu” kurulmuştur (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018’de erişildi).

3.2.3. Patlama Dönemi: 2. Dünya Savaşı Sonrası – 1960 (1945 – 1960)

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında gerontolojinin ilk dönemlerinde (I. Dünya Savaşı sonrası), öncelikle yaşlanmanın biyolojik boyutları incelenmiştir. II. Dünya Savaşı’nın ardından sosyal ve psikolojik boyutlarının incelenmesine öncelik verilmiştir. Gerontoloji Amerika’da ortaya çıkmış, sonrasında Avrupa’ya ve diğer endüstri ülkelerinin tamamına yayılmıştır. Almanya’da bu dönemin gelişmesi ile ilgili en önemli isim Thomae ve Lehr’dir (Wahl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 15).

Amerika’da ise savaş sonrasında gerontoloji, ampirik çalışmaların artması ile birlikte hızla gelişimine devam etmiş ve akademikleşme yoluna girmiştir (Tufan 2015: 17). II. Dünya savaşıdan sonra 24 bilim insanı Amerikan Gerontoloji derneğini kurarak, “Journal of Gerontology” dergisinde “...uzayan yıllara yaşam katmak, uzayan yaşama yıllar katmak değil...” ifadesini kullanarak derginin ve derneğin amacını bir cümle ile ortaya koymuşlardır (Korkmaz Yaylagül ve Yazıcı 2014: 41).

Bin dokuz yüz kırk altıda Amerika’da “The Gerontological Society of America” - GSA’ye bağlı olarak “Journal of Gerontology” dergisi çıkarılmıştır ve İngiltere’de yaşlanma sorunlarına yönelik araştırmalar yapmak için “Nuffield Unit for Research into Problems of Ageing” araştırma merkezi kurulmuştur (Tufan 2015: 14). 1947 yılında Amerika’da ilk GSA (Gerontological Society of America) kongresi düzenlenmiştir. Birren, “Gerontological Unit” kapsamında çalışmalara başlamış ve yine bu dönemde İsveç’te geniş çaplı gerontolojik araştırmasını yapmıştır. 1948 yılında Uluslararası Gerontoloji Birliği (International Association of Gerontology) kurulmuştur (Achenbaum 1995, Aktaran: Yazıcı 2011: 16). 1948’de ABD’de Havighurst, “Gelişim Görevleri ve Eğitim” çalışmıştır. 1949 yılında ABD’de Cavan “Yaşlılığa Kişisel Uyum” konusunu

ele almıştır. 1950’de ABD’de Erikson “Çocukluk ve Toplum” çalışması yapmıştır (Tufan 2015: 5).

Bin dokuz yüz ellide Belçika’da disiplinler arası gerontolojinin gelişmesini sağlayan Shock, Uluslararası Gerontoloji Derneği olan “International Association of Gerontology” (IAG)’nin kurulmasına öncülük etmiştir (Tufan 2015: 14). Gerontoloji biliminin ilk araştırma merkezi, Güney California Üniversitesi’ne bağlı Ethel Percy Andrus Gerontoloji Merkezidir ve yöneticisi James Birren, Güney California Üniversitesi Leonard Davis School of Gerontology okulunda ilk gerontoloji bölümünü açan kişidir (Yazıcı 2011: 126). 1952 yılında ise Amerika’da Chicago Üniversitesi’nde “Kansas City Studies” çalışmaları başlamış ve Sovyetler Birliği Kiew’de Gerontoloji Enstitüsü’nü kurmuştur (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018’de erişildi).

Bin dokuz yüz elli beş yılında, “Duke Longitudinal Studies” çalışmaları başlamış ve “National Institute of Mental Health” bünyesinde ilk defa 61-91 yaş aralığındaki erkek katılımcılar üzerinde disiplinler arası gerontolojik araştırma yapılmıştır (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018’de erişildi). Dünyada gerontoloji tarihinde en önemli iki boylamsal araştırma, Duke Longitudinal Study of Aging (1955) ve Baltimore Longitudinal Study of Aging (1958) kabul edilmektedir (Yazıcı 2011: 127). 1956’da ABD’de Anderson tarafından yürütülen “Psychological Aspects of Aging” ve Shaie tarafından yürütülen “Seattle longitudinal Study” çalışmaları başlamıştır. 1957 yılında, Amerika’da Shock tarafından “Trends in Gerontology”, İngiltere’de Townsend tarafından “The Family Life of old People”, Norveç’te ise Gerontoloji Enstitüsü kurulmuştur (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018’de erişildi).

Bin dokuz yüz elli dokuz yılında Birren Amerika’da, “Handbook of Aging of and the Individual” adlı eserini yayınlarak, yaşlanmanın biyolojik, fizyolojik ve psikolojik yönlerini birbirleri ile bağlantılı bir şekilde ortak ele almıştır (Tufan 2015: 5). 1959’da yayınlanan Birren tarafından yazılan, “Yaşlılığın El Kitabı ve Yaşlı: Psikolojik ve Biyolojik Acı” kitabı yazılmıştır (Yazıcı 2011: 129). 1960’da ABD’de Tibbitt, “Handbook on Social Gerontology: Societal Aspects of Aging” ; Japonya’da

Gerontoloji Kurumu kurulmuştur (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018'de erişildi).

3.2.4. Kurumsallaşma Dönemi: 1961 – 1990

Yaşlanma ve yaşlılık konuları sosyoloji, psikoloji ve biyoloji alanları dışında felsefe, kültürel çalışmalar, tarih, ekoloji ve teoloji alanlarında da çalışılmaya başlanmıştır. Kurumsallaşma döneminde 1961 yılında Cumming ve Henry “Growing Old The Process of Disengagement” eserini yayınlarak Disengagement teorisini ortaya atmışlardır (Achenbaum ve Bengston 1994, Aktaran: Tufan 2015: 15). Sosyal gerontolojinin gelişimine bu dönemde Havighurst ve Neugar sosyal ilişkiler ve yaşam memnuniyeti kapsamında yaptıkları, “Kansas City Study of Adult Development” adlı çalışmaları ile büyük katkı sağlamışlardır (Tufan 2015: 26).

Bin dokuz yüz atmışlı yıllardan bugüne kadar gerontoloji alanında en çok ismi geçen ve gelişiminde bugüne kadar en önemli isim olan alman gerontolog P.B. Baltes'tir (Wahl ve Heyl 2004, Aktaran: Tufan 2015: 26). Tufana'a göre (2015: 26) bu dönemin en önemli isimleri, aynı zamanda Botwinick, Craik, Kastenbaum, Lawton, Hayflick'tir. 1962 yılında Almanya'da “Kuratorium Deutsche Altershilfe” kurulmuştur. 1966'da Viyana'da IAG'nin Dünya Gerontoloji Kongresi düzenlenmiştir. 1966'da hazırlanan “Experimental Gerontology” dergisi yayınlanmıştır (Achenbaum 1995, Aktaran: Yazıcı 2011: 121). 1968'de ABD'de Birren, “Andrus Gerontoloji Merkezi” Başkanı olmuştur. 1971'de Macaristan'da Beregi, yüz yaşında insanlarla çalışma başlatmış ve paralel süreçte Almanya'da Tews “Yaşlanma Sosyolojisi” adlı kitabını yayınlamıştır. 1972'de Almanya'da Lehr, “Yaşlanma Psikolojisi” adlı kitabını yayınlamıştır. 1973 yılında Amerika'da gerontolojik intervansiyon araştırması başlamıştır. İngiltere'de ise “İngiliz Gerontoloji Derneği” kurulmuştur (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018'de erişildi).

Bin dokuz yüz yetmiş dördte Amerika'da “Ulusal Yaşlanma Enstitüsü” ve “Yüksek Öğretimde Gerontoloji Birliği” kurulmuştur (Yazıcı 2011: 124). 1975 yılında ise “USC Leonard Davis School” okulu bünyesinde gerontolojide ilk lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri başlatılmıştır. Amerika'da bu gün 350'nin üzerinde eğitim

veren kurum ve 57 üniversitede yüksek lisans programı bulunmaktadır (Haley 2007, Aktaran: Yazıcı 2011: 127). 1976'da ABD'de Binstock ve George, "Handbook of Aging and the Social Sciences" eserini yazmışlardır. 1977'de ABD'de Birren ve Shaie, "Handbook of the Psychology of Aging" kitabını; Finch "Handbook of the Biology of Aging" kitabını yazmıştır (Tufan 2015: 16).

Bin dokuz yüz seksen yılında ise, Amerika'da Birren ve Sloane "Handbook of Mental Health and Aging" kitabını yayınlamıştır. 1981'de Aging and Society dergisi, 1982'de Journal of Applied Gerontology dergisi yayınlamıştır (Achenbaum 1995, Aktaran: Yazıcı 2011: 120). 1982 yılında ise, Birleşmiş Milletler, Viyana Uluslararası Yaşlılık Planı'nı ve 2002 yılında Madrid Uluslararası Yaşlılık Planı'nı yayınlamıştır (Yazıcı 2011: 126).

Bin dokuz yüz seksen üçte ABD'de Shaie tarafından, "Seattle Boylamsal Araştırması"; 1985'de Busse ve Maddox tarafından, "Duke Yaşlanma Üzerine Boylamsal Araştırması" yapılmaya başlanmıştır. 1987'de ABD'de Maddox, "Yaşlanmanın Ansiklopedisi" kitabını, 1988'de Birren ve Bengtson "Yeni Yaşlanma Teorileri" kitabını yazmıştır. 1989'da Almanya'da "Berlin Yaşlanma Çalışması" yapılmıştır (<http://geroakademik.blogspot.com>, 7 Eylül 2018'de erişildi).

Dünyada gerontolojinin gelişiminin geçtiği bu dönemlerde, 1998'den 2006 yılına kadar, Türkiye'de gerontoloji biliminin kurulması için İsmail Tufan tarafından girişimlere başlanmıştır. Türkiye'de gerontoloji tarihi ve gelişimi ise bulgular kısmında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

IV. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Türkiye’de Gerontolojinin Gelişimi

Her bilim dalının tarihinde olduğu gibi, gerontolojinin tarihinde de içiçe geçmiş süreçler ve çalışmalar bulunmaktadır. Tufan, günümüzde hala gelişme döneminde olan gerontolojinin olgunlaşma dönemine, gerontologların devlet ataması yoluyla kamu dairelerinde göreve başlamaları ile geçileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda bulgular kısmı kuluçka dönemi, kuruluş dönemi ve gelişme dönemi olarak ayrıntılandırılacaktır.

İsmail Tufan’la yapılan görüşmeler doğrultusunda gerontolojinin Türkiye’de gelişimi burada ele alınacaktır. Her ne kadar Gerontoloji Bölümü 2006’da kurulmuş olsa da, kurulması için hazırlanan planlar ve atılan adımlar, şimdiye dek kamuoyu tarafından bilinmemektedir. İsmail Tufan neden gerontolojiye ihtiyacımız olduğu görüşünü ileri sürdü, bunda haklı mıydı, Gerontolojinin kurulması için hangi süreçlerden geçildi ve bu süreçlerde hangi olumlu, olumsuz etkenler yol oynadı? Tufan’ın ağzından gerontolojinin “hikayesine” geçmeden önce Gerontolojinin Türkiye’deki tarihinin üç döneme ayrılarak ele alınacağını belirtelim. Tufan’a göre Gerontolojinin tarihi şu dönemlere ayrılabilir:

- “Kuluçka dönemi”: 1998 – 2005
- “Kuruluş dönemi”: 2006 – 2009
- “Gelişme dönemi”: 2010 – 2018.

4.1.1. Kuluçka Dönemi (1998 – 2005)

Tufan, bu dönemin 1998 ile 2005 yılları arasında yer aldığını belirtmektedir. 1998 yılında gerontoloji bölümünü kurmaya karar vermesinden, kurulmasının onaylanmasına kadar geçen süreci kapsamaktadır. Türkiye Gerontoloji Atlası (GeroAtlas) projesi ve 2005 yılında I. Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu, bu dönemin en önemli kırılma noktalarındandır. Bu dönemde yapılan çalışmalar ve girişimler gerontoloji bölümünün kurulması için gereken zorunlu bir kuluçka sürecini çağrıştırmaktadır.

Gerontolojinin Türkiye’deki tarihi İsmail Tufan ile başlamaktadır. Gerontolog mesleğini ise Almanya’da edinmiştir. Dünyaca tanınmış gerontolog Paul B. Baltes’in öğrencisidir. Tufan’ın deyimiyle “Almanya’daki gerontoloji serüveni” Paul Baltes (1939 - 2006) ile başlamıştır.

Yaşam boyu gelişim ve yaşlanma psikolojisi başlıkları ile tanımlanan alanlarda dünya çapında tanınan çalışmalar yapmış olan Baltes gerontolojik kuramlar geliştirmiştir. Amerikan psikologları tarafından en etkili gelişim psikoloğu seçilmesi bir tesadüf değildir. “The Berlin aging study : aging from 70 to 100” (1999) ve “New frontiers in the future of aging: From successful aging of the young old to the dilemmas of the fourth age. Gerontology” (2003) adı altında yayınlanan eserleriyle gerontolojik literatüre çok önemli katkıları olmuştur (Nesseroade 2007: 696). Uluslararası Amerikan Psikoloji Derneği psikoloji ödülünü ve Uluslararası Gerontoloji Derneği’nin “Novartis” ödülünü almıştır. Gelişim psikolojisi ve gerontolojisi alanındaki çalışmalarını sürdürmek amacıyla, “Margret M. ve Paul B. Baltes Vakfı”nı kurmuştur (Tufan 2015: 28).

İsmail Tufan, 1990’lı yıllarda, Almanya’nın Vechta Üniversitesi’nde gerontoloji eğitimi aldığı dönemde Paul B. Baltes “İnsani - Beşeri Bilimler ve Yaşlanma” kurumu direktörüdür. Tufan, Baltes ile olan ilişkisi sayesinde İngiltere’deki gerontologlarla iletişim kurmuş, Gerontolojiyi Türkiye’ye getirirken, uluslararası düzeyde birçok meslektaşından da teşvik ve destek almıştır.

Tufan'ın yaşlanma ve yaşlılığa ilgisi “gerontoloji öncesi” öğrencilik yıllarına kadar gerilere uzanır. Almanya’da bir hospice merkezinde, Alzheimer merkezinde ve Türk göçmenlerin bulunduğu merkezlerde çalışan Tufan, bu dönemde yaşlılık konusuna merak ve ilgisinin arttığını belirtmektedir. Bu yüzden Vechta Üniversitesi’de gerontoloji öğretimine başlamıştır.

Almanya’dan Türkiye’ye gelmeden önce, son dönemlerde Türk yaşlı göçmenler hakkında çalışmalar yapmış ve Türkiye’den uzak bir yaşam sürüyor olmasına rağmen, bu çalışma alanlarında Türk yaşlılarının genel profilini gözleme şansını yakalamıştır. Tufan, 1998’de Türkiye’ye geldiğinde literatürde yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarının az olduğunu gördükten sonra hissettiklerini ve ilk gerontoloji bölümü kurma planını şu şekilde ifade etmektedir:

“Hiçbir şeyin olmadığı büyük geniş ve ilerde çok şeyin olabileceği bir ovada, siz bir şeyleri yaratmaya çalışıyorsunuz. Şimdi 1998 senesinde Türkiye’ye geldiğimde yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili yapılmış çalışmaların genel bir literatür derlemesini yaptığım zaman karşılaştığım sonuç, ülkemizde ki bilimsel çalışmalarda yaşlı insanımızla ilgili yapılmamış çok fazla sayıda eksiklik olduğunu veya yaşlılığın değişik nedenlerden dolayı ilgi gösterilmemiş bir konu olduğunu gördüm... Henüz öğrencilik yıllarımda Türkiye’de yaşlılık ile ilgili çalışmalara yönelik arzumun ardında, ülkemde, yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili kimlerin araştırıldığını ve ne tür konuların araştırıldığını bilmek istememden kaynaklanıyordu... Neden geleceği şimdiden göremiyoruz diye düşünüyorum. Ülkemiz her daim genç mi kalacak? Ülkemiz her daim bu insanların sağlıklı ve uzun bir ömür sürdüreceğinden bu kadar mı emin? Ya da bu ilgisizliğin kaynağı nereden geliyor? Bunlar benim zihnimi açıkçası oldukça meşgul etti.”

Türkiye’de Gerontoloji bölümü kurulmasının başlangıç noktasını 1998’de Hollanda’da düzenlenen bir sempozyuma yerleştirmek gerekir. İsmail Tufan bu sempozyuma Almanya’yı temsilen Türk göçmenler hakkında konuşmacı olarak katıldı. Sempozyuma Türkiye’den katılan YÖK temsilcileri, Tufan’ı Almanya’nın demografik durumunun Türkiye ile karşılaştırılması, Türkiye’de Gerontolojiyi anlatılması için davet etmiştir. O dönemde İsmail Tufan Almanya’da 1. kuşak Türk göçmenler hakkında “ölsem bile memleketimde gömülmek istiyorum” adında bir derleme yayınlamıştır ve

2000 yılında hayata geçireceği “Türkiye Gerontoloji Atlası” projesinin hazırlık çalışmalarını yapmaya başlamıştır. Henüz gerontoloji bölümünü kurmak için başvurular yapılmamıştır. Ama “ilk büyük adım” olarak nitelendirdiği Türkiye’de gerontoloji tarihinin en temel ve en önemli kaynağı olarak değerlendirdiği “GeroAtlas” çalışmasının hazırlıklarına başlamıştır.

GeroAtlas, 2000 yılında başlamıştır ve 2023 yılında sona erecektir. Boylamsal ve kesitsel niteliklere sahip, Türkiye’nin ilk ve en kapsamlı araştırma projesidir. Bu dört etaptan oluşan dev araştırma projesinin birinci etabı 2000 – 2005 yılları arasına rastlar. Herhangi bir kurumdan maddi destek almadan sürdürülmüştür. 2006 yılında TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir ama kısa süreli olan bu desteğin kesilmesi nedeniyle İsmail Tufan yeniden yollara düşerek “sosyal sponsor” aramış ve bulmuştur. Sosyal sponsorların sayesinde araştırma devam edebilmiştir ve 2023’ü görebilecektir.

Araştırmanın ikinci etabı 2006 – 2011 yılları arasında rastlar. Gerontoloji bölümünün kurulmasından 6 yıl, bölümün öğretime başlamasından 9 yıl önce start alan GeroAtlas projesi, gerontoloji bölümünün kurulmasına vesile olmuştur. Araştırmanın ilk etabına ait bulgulara dayanılarak Gerontoloji bölümü kurulması teklif edilmiştir. Bu yüzden de Gerontolojinin Türkiye’deki tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Tufan’ın deyişiyle GeroAtlas “gerontolojinin anasıdır”:

“2000 yılında GeroAtlas konseptinin hazırlıklarına 1998 yılında başladığımda Türkiye’yi tanımam için gereken süreci yaklaşık 5 yıl olarak belirledim. Türkçe konuşan her vatandaşımız Türkiye’yi tanımıyor. Bu ülkenin her 30 kilometresinde insanların farklı düşüncelerini anladım. Mezhep, etnik, dil, kültür farklılıkları özünde bu ülkenin zenginliğidir. Bunu zamanla fark ediyorsunuz. Berlin’deki evimin mutfağında hayalini kurduğum GeroAtlas’ı gerçekleştirmek üzere 1998’de yola çıktım. Bu proje gerçekten ufkumu açtı ve Türkiye’yi tanıma fırsatını onun sayesinde buldum. Ülkemde ayak basmadığım şehir, kasaba, köy neredeyse kalmadı. GeroAtlas için Devlet İstatistik Kurumu’ndan aldığım demografik verilerden genç bir toplum olduğumuzu gördüm. Ama gidip gördüğüm, sofralarına oturduğum evlerde yaşlılığın ağlayan yüzüne zoraki bir tebessümle karşılık vermek zorunda da kaldım. Ne yazık ki nüfusun genç olması, yaşlılığın sorunsuz olduğu anlamına gelmiyor.”

Bugüne kadar GeroAtlas dışında, yaşlılık veya yaşlanma alanında kapsamlı boylamsal bir araştırma yapılmamıştır. Yaşlılık ve yaşlanma çalışmalarının konularının nerdeyse hepsi GeroAtlas'tan alınmıştır. Halen devam eden projede, gerontolojik bakış açısıyla birçok uygulama alanları da gelişmektedir. Proje kapsamında katılımcılar 40 yaş ve üzeri kişilerden seçilmiştir. 5523 kişi ile başlayan araştırma Türkiye'nin yedi bölgesinde yapılan görüşmelerle sürdürülmektedir. Fakat geçen süre içerisinde örneklem kaybı bütün boyutsal araştırmalarda olduğu gibi önlenememiştir. Ölümler, hastalıklar taşınmalar veya katılımdan vazgeçmeler, örneklem kaybının sebeplerinden bazılarıdır.

Yaşlılık ve yaşlanma çalışmaları genellikle Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği yaş sınırı kapsamında ele alınmaktadır. İsmail Tufan, GEROATLAS çalışmasında katılımcıların neden 40 yaş üzeri seçildiğini şöyle ifade etmektedir:

“GeroAtlas hocalarımla yaptığım konuşmalarla şekillenmiştir. Benim amacım 60 yaş üstü bir örneklem almaktı, ama Prof. Dr. Gerhard Naegele ve Prof. Dr. Jürgen Howe beni uyardılar, ‘siz genç ülkesiniz 40 yaştan almalısın’ dediler. 2000’de 40 yaşında olan bir kişi 2023’de 63 yaşında olacak. Bu da diğer araştırmacılara araştırmayı devam ettirme fırsatı sunabilir. 60 yaşını temel alsaydık, hayatta kalanların en genci 83 yaşında olacaktı. Çoğu ise ebedi huzura kavuşacaktı. Bu da araştırmanın devamı açısından önemli bir dezavantajdır. Biz 40 yaş farklı parametreler doğrultusunda seçtik. Aile, ekonomi, sağlık gibi yaşlanma sürecini görebilmek için bu yaş başlangıç olarak aldık. Doğru bir metodoloji ile ele alıp değerlendirdik... Ne yiyorlar, ne içiyorlar, ne düşünüyorlar, nasıl yaşıyorlar, birbirleri ile olan ilişkileri nasıl, kayıp ve yaslarla nasıl baş ediyorlar, gelir, konut ve ikamet biçimleri nedir, çocukları ile ilişkileri nedir, çevre ile ilişkileri nedir, toplumda gördükleri saygı nasıl değişiyor, ölüm düşünceleri var mı, objektif ve sübjektif açılardan nasıl değişiyorlar gibi bir sürü soruya cevap vermenin uğraşı içindeyiz... İlk 5 yıl içinde birçok şeyi gördük, değerlendirdik. Daha sonra TÜBİTAK’ı projeye dahil ettik ve bu sayede ikinci etabını sürdürdük.”

Yaşlanma süreçlerine müdahale olanakları, bireyin bu müdahalelerdeki payı, aynı zamanda sosyal politikaların “başarılı yaşlanma” sürecine katkılarını heyecanla

anlatan Tufan, yaşlıların güncel profilini ortaya koymanın ve bunu açıklamanın “yaşlı topluma hazırlıksız yakalanmamanın temeli” olduğunu söylerken, her sene aynı katılımcılarla yapılan görüşmelerin önemli olduğu kadar zorluğundan bahsederken, GeroAtlas’ı günümüz yaşlısından ziyade geleceğin yaşlısını ve yaşlı toplumunu dikkate alan bir araştırma olarak nitelendiren İsmail Tufan gülümseyerek, “bunu da ancak benim gibi bir çılgın yapar” demekten kendini alamayan Tufan, araştırmanın sonuçları doğrultusunda ortaya “mecburi hizmet” ve “şefkatli zorunluluk” kavramlarını ortaya koymuştur:

“Yaşlıların yaşlanmayı kader olarak alguladığını, yaşlılıkla ilgili bütün görevleri çocuklarının üstleneceğine olan inançları var. Eskiden sosyal güvenlik yoktu ve bu o dönemde beki de normal bir beklentiydi. Ama bugün işler değişti. Hem insan hem de toplum, geçişin insanı ve toplumuyla birebir karşılaştırılmaz. Tabii ki insan temel soruları aynı kaldı. Hepimizi belli bir yaştan sonra nereden gelip nereye gittiğimizi soruyor ve cevaplar arıyoruz. Bunlar felsefi ve dini sorular olarak, ampirik araştırma kapsamında ele alınamaz. Buna karşın, pek çok yaşlının bakımını üstlenen aile fertlerini, istem dışı ve mecburi olarak bakımın sürdürüldüğünü de gözlerimle gördüm. Toplumun ve komşunun denetiminde; kötü bir aile, başarısız bir aile, destek olmayan bir aile intibasını yaratmamak için, çevresindeki insanların gözünde saygınlığını kaybetmemek için yaşlıya bakım hizmeti veriyormuş gibi yapanlara da kızmayalım. Daha ziyade bunun toplumsal sebeplerini araştıralım.”

İsmail Tufan’ın Türkiye’de gerontoloji alanında çalışmalarına başladığı günden beri 18 yıl geçmiştir. Tufan’a göre yaşlılık çalışmaları yapan akademik mecralarda gerontoloji yeterince kabul görmemektedir:

“Çok ilginçtir; o zamanki GEBAM’a (Geriatrik Bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi) ve YASAD’a (Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi) gönderdiğim iki çalışmayı da reddetmişlerdi. Bu 2003-2004 yıllarına rastlar... Gerontoloji kavramı Türkiye’de ilk defa benimle başladı. Daha önce geriatri kavramı vardı. Mesela Hacettepe Üniversitesi’nin ‘Türkiye Geriatrik Araştırmalar Merkezi’ yerine ‘Gerontolojik ve Geriatrik Araştırmalar Merkezi’ denilseydi, daha iyi olurdu. Çünkü sosyoloji ve sosyal hizmet bölümleri vardı ve böylece hepsini kapsardı. Bu anlamda gerontoloji tıbbın dışında görüldü ve sosyal bilimlere dahil edilme düşüncesi hâkim oldu. Özellikle

hekimlerin Gerontolojiye yönelik bakış açıları ile ilgili bir mücadele verdik. Yanlış anlaşılmalarda olmadı değil, ama bunları bilimin gereği ve bilim insanının kaderi olarak görmek lazım. Bilimsel gelişme, fikirlerin çarpışması ile mümkün olur. Herkesin aynı fikirde olursa, bilimsel duraksama kaçınılmaz olur. Bu yüzden hemen kabul görmemesi normaldir. Ayrıca gelişmesine de inanılmaz bir katkı sağlamaktadır. Çünkü kendimizi yenileme ihtiyacını duyuyor ve biz yenilendikçe ülkemizin ‘gerontoloji ağacı’ yeni meyveler veriyor.”

Türkiye “gerontoloji” kavramı ile İsmail Tufan’ın “Toplum ve Sosyal Hizmet” dergisinde, “Yaşlanan Dünyada Bir Delikanlı: Türkiye” (2000) başlığı altında yayınlanan makalesi ile tanışmıştır. Daha sonra “Akdeniz Üniversitesi’nde Eğitim Alan Öğrencilerin Meslekleri ile Yaşlılığa Bakış Açuları” (2002) başlığı altında TÜBİTAK destekli projede ilk defa kuşaklararası ilişkiler gerontolojik perspektiften değerlendirilmiştir ve gerontoloji ile toplumun tanışma aşamasında, bu çalışmanın da önemli katkıları olmuştur. Ayrıca Tufan ilk defa 15 Haziran’ın “Yaşlılara Şiddet, İhmal ve Suiistimal Farkındalık Günü” olmasına ilişkin teklifini de GeroAtlas’ın bulgularına dayanarak sunmuştur.

İsmail Tufan’ın gerontoloji bölümünü kurma girişimleri için planladığı adımları anlatırken şöyle demektedir:

“Keşke gecekondular kadar o gecekonduların içerisinde yaşayan yaşlılar da bu toplumun ilgisini çekseydi... Büyük tecrübelerin yapıldığı, toplumsal dinamiklik ve sosyal güvenlik açısından çok büyük bir ilerlemeyi zaman içerisinde yapabilecek potansiyele sahip olmakla birlikte, yaşlılar sadece bu dönemde ihmal edilmediler. Yaşlılar endüstri ülkelerinde de büyük bir problem oldu. Bizim ülkemizde bu daha çok aileye bırakılmış olan yönü ile kendini gösterdi. Ben Türkiye’ye geldiğimde amacım, yaşlanmanın bilimsel anlamda tartışılacağı bir eğitim alanını hayata geçirmektir...2000 yılında çizmiş olduğum bir şekil ve planım vardı o şekli hala saklarım. Bir daire çizdim, bu akademi, ikinci daireyi ekledim, bu uygulama alanıdır, üçüncü daire paydaşlar, dördüncü daire kamu, beşinci daire ise sivil toplum kuruluşları idi. İç içe geçen bu dairelerin ortak merkezine ‘gerontoloji’ yazdım. Gerontoloji –

matematiksel olarak ifade edecek olursam – bu kümelerin ortak elementi ve kümeler bileşiminin merkezi idi.”

İsmail Tufan 2001’de Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı’nda, birçok çalışması ve yayını olmasına rağmen, Almanya – Türkiye arasında resmi geçerliliğin sağlanamamasından dolayı, öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Dönemin Fen – Edebiyat Fakültesi dekanı ile iletişime geçen Tufan, öncelikle gerontoloji bölümünü kurma fikrini dekanla paylaşmıştır. 2002 yılında gerontoloji bölümünü kurmak için yazdığı ilk dilekçesini dekana sunmuştur.

İsmail Tufan Fakülte Kuruluna gerontoloji hakkında bir sunum yaptıktan sonra, bölümün kurulması talebine ilişkin ilk dilekçe yönetim kuruluna ve senatoya iletilmiştir fakat teklif değerlendirmeye alınmamıştır. Fakat destek olanları da unutmamıştır. Özellikle Sosyoloji Bölümünden Esmâ Durugönül adını vurgulamaktadır:

“Kuluçkayı önemsemiyorlar. Buradan bir üriin çıkacak ama umursamıyorlar. Beni ilgilendiren bir şey yok diye bakıyorlar ama seni ilgilendiren bir şey var. Yaşamak istiyorsan, annen baban yaşıyorsa veya yaşadysa, senin gelecek ile ilgili planların varsa, gerontoloji ile de ilgili bir planın olması lazım.”

Tufan, teklifinin reddedilmesinden dolayı geri adım atmaz. *“Mizacıma aykırı”* diyerek 2004’te ikinci dilekçe ile yeni bir teklifi de ortaya koyan Tufan, bu sefer de Sosyal Bilimler Fakültesinin, gerontoloji bölümünün kurulmasına gerek olmadığı gerekçesi ile teklife karşı çıktığını belirtmektedir. Dilekçe bir kez daha değerlendirmeye alınmamıştır. Birinci ve ikinci dilekçelerin verilmesi sırasında bilimsel platformlarda akademisyenlere, ülkenin ileri gelen kurumlarına gerontoloji ve bu bilimin dalının ülkemiz için gerekliliği anlatan İsmail Tufan, bu süreci şu şekilde anlatmıştır;

“Antalya’daki bir akademik geriatri derneğinin düzenlediği toplantıya konuşmacı olarak davet edildim. Oraya bir meslektaşımınla birlikte gittim. Ben şunu söyledim; dedim ki, ‘Ortak çalışmamız lazım ve siz hekimler bir Alzheimer hastasına ne yapabilirsiniz? Siz üçüncü evre Alzheimer hastasına ne verebilirsiniz? Hastanın bakımını yapan ailelere yardımımız dokunabilir. Biz bakım modellerinin

iyileştirilmesini, yaşlılık dönemlerinin planlanmasını, organize edilmesini, sosyal politikalar açısından yeni hizmet türlerinin oluşturulmasını, yani bunlarla ilgili konularla ilgili görevleri üstlenebilir. Bunu sizlerle birlikte yapabiliriz. Hekim olarak Alzheimer hastasını yok edemezsin, hastalığı geriye çeviremezsin, hastalık sürecini durduramazsın. Alzheimer hastasına yönelik görevleriniz danışmanlığa dönüşüyor, yani iş birliği yapabiliriz ve yapmalıyız. Kendinizi birimler üstü görmeyin. Çünkü kitaplarını okuduğunuz o yabancı ülke yazarları, bunun tersini söylüyor ve onlar bahsettiğim gelişmeyi çoktan başlattı. Sizler ise onların geriatri bilgilerinden üç sayfa okuyorsunuz. Tıp eğitiminizde geriatri ile ilgili dört sayfaya sığdırılan bir bilgi alıyorsunuz. O açıdan...' derken mikrofonu kısıtlar ve kapattılar. Bunların hepsi tarihtir, şahitleri vardır... Gerontoloji bu noktadan bugünkü noktaya kolay gelmemiştir.”

Sosyal bilim alanında çalışan bilim insanlarının gerontolojiye ihtiyaç olmadığını belirtmeleri, tıp alanında çalışan bilim insanlarının konuyu ciddiye almamaları, Gerontolojiyi anlamak için gereken zamanı ayırmamaları, önemli bir engel teşkil etmiştir:

“Binlerce sorunla karşılaştım. Örnek verebilirim; bir profesör olarak senato üyelerine kuruluş aşamasında, oylarını bizden yana versinler diye, gerontolojinin gerekliliğini nedenleriyle anlatıyoruz. Bir meslektaşım ile bir hocamızın yanına gittik. Bu hocamız müzisyendi ve profesördü. Bizi dinledikten sonra ‘bitti mi’ dedi ve ‘bitti’ dedik. Belki üç dakikalık bir görüşmeydi. Ayağa kalktı, kapıyı açtı ve ‘size iyi günler’ dedi. Kibarca bizi dışarıya çıkardı. Odadan çıktıktan sonra ikimizi de gülme krizi tuttu. Sinirden! Bu kadar hızlı reddedileceğimizi hiç düşünmüyorduk, en azından dinler, diye bekledik. Bir başka örnek; ‘evet senin programın çok önemli’ dedikten sonra kurula gelip ‘hayır’ diye el kaldıran akademisyenleri ilk defa gördüm... Şimdi üniversitede yardımcı doçent unvanına erişmiş birisi kalkıyor ve bölüm kuracağım diyor. Büyük bir özgüvenle çıkıyor ortaya. Tabi doçentler, profesörler, yani karar vericiler, benim gözümle yapmak istediğim işin özünü anlayamıyorlar, ama ben bir parti kurmuyorum. Ben herhangi bir kuruma bilim dalına karşı çıkan muhalefet eden bir şey de yapmıyorum. Ben bir bilim dalı kurmak istiyorum ve bu bilim dalının yüz yıldır eğitim verdiğini herkesin araştırıp inceleyip ortaya koyabileceğini düşünüyorum... Sizi kurgulanmış bir kişi olarak görme riskleri de var. Bu Türkiye’nin ihtiyacı olan bir bilim

dalı ve ben de Türkiye'nin yaşlanma problemi var diye dile getiriyordum. Ailenizde bugün anneniz babanız yaşlı ama on yıl sonra siz yaşlı olacaksınız, diyordum. İnsanlar sadece görmek istediği şeyi görüyor. Pencereden bakan herkes ne görmek isterse onu görür... Bakış açımız bizim dünyamızı belirlemektedir. Onların ne düşündükleri üzerine tahmin yürütmeye çalışırken zamanımın çalındığını söyleyebilirim. Son derece ahlaka ve erdeme uymayan davranışlardır. Bilimin rasyonel mantığı vardır. Eğer ihtiyaç varsa, o iş yapılır; ama o dönemde ihtiyaçlar, o günkü karar vericilerin bakış açısında şekilleniyordu. Akıl ve mantıkla değil! Şahsımla ilgili olduğunu düşünmüyorum, sadece şahısları ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Geleceği okuyamamaları ve sorumluluk almak istememelerinden kaynaklandığını düşünüyorum. Bir bölümün kurulması için 5000 kitap olması gerekiyormuş. Tamam ama bir dakika; bugün kütüphaneye gittiğimiz de bile 5000 kitap yok, o zaman bu üniversitenin bütün bilim dallarının kapatılması gerekir. 100 metre yürüyebilmek için 1 adım atmamal mı? Şunu da düşünmeliyiz: Suyun önünde hiçbir kuvvet duramaz; Türkiye'nin demografik nehrini suya benzetiyorum. Biz gri tsunamiden bahsediyoruz. Bugün çok dikkate alamadığımız ama her yıl artan bir tsunamiden. Bunu reddetmek bile erdemli olmalıdır ve ben bu erdemi göremedim, daha doğrusu hissedemedim. Tabi ki "İsmail nerelerdedin? Biz de seni bekliyorduk" demelerini beklemedim. Kafamda engeli aşmaya planlanmış olan bir dirence sahiptim ve engel çıkaracaklarını, hatta çıkarmaları gerektiğini; çünkü kültürel ve zihinsel ruhlarının buna müsait olduğunu düşünüyordum ve bunun için kendimi engelleri aşma ile ilgili daha donanımlı, daha stratejik olmaya yönelik olarak şekillendiriyordum."

Bir taraftan GeroAtlas yürütülürken ve Gerontoloji Bölümü için başvurular yapılırken, diğer taraftan 2005 yılında Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği'ni kuran İsmail Tufan 2006 yılında Avrupa Birliği destekli bir projeyi de hayata geirmeyi başarıyor. Türkiye'de ilk defa yaşlısına bakan kadınlara "pratik bakım" bilgilerinin aktarıldığı eğitim programını derneğin bünyesinde başarıyla sonuçlandırıyor ve eğitim programına katılan kadınlara bir de sertifika veriliyor.

Bunların yanı sıra İsmail Tufan 10-12 Mayıs 2005 tarihleri arasında I. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu'nu düzenliyor. "Yaşlanan

İnsan ve Toplum” başlığı altında Akdeniz Üniversitesi Atatürk Konferans Salonu’nda yapılan sempozyuma pek çok yabancı bilim insanı da katılıyor. Henüz Gerontoloji bölümü yokken, yapılan bu bilimsel etkinliğin amacı, akademik mecrada gerontolojiyi tanıtmak, Türkiye’nin yaşlanan demografisini ortaya koymak ve gerontoloji alanına bilimsel anlamda ihtiyaç olduğunu dile getirmektir. Sempozyum, Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği’nin desteği ile yapılmıştır. Tufan, 2004 yılında, bu sempozyumun yapılmasına karar verdiğinde Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Yılın son döneminde Fen-Edebiyat Fakültesinde dekan değişmiştir.

Tufan 2000 yılında Kanada’daki bir sempozyumda, gerontoloji alanının en önemli ve değerli isimlerinden, Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyeti başkanı Gloria Gutman ile tanışmıştır. Bu tanışmadan sonra, 2005 yılında yapılan ilk sempozyum için Gloria Gutman Türkiye’ye davet edilmiştir. Gerontolojinin Türkiye’deki serüvenini bilen Gutman’ın ülkemize gelmesi, Gerontolojinin dönüm noktalarından biri olmuştur. Dönemin Antalya valisi Aladdin Yüksel de sempozyuma katılmıştır. Tufan, sempozyuma bir gün kala Yüksel’e bir mektup yazmıştır. Akdeniz Üniversite’sinde Gerontoloji Bölümünün kuruluşunda tarihe not düşecek nitelikteki bu mektup aşağıda verilmiştir:

“Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyeti Başkanı Gloria Gutman Kanada’dan, 36 saatlik yoldan Türkiye’nin yaşlanması ve yaşlılık ile ilgili bir toplantıya katılmak üzere şehrimize geliyor. Şehrimizin mülkü idare amiri olarak sizi burada görmek ve temsil edebilmek bizi onurlandırır, çok mutlu oluruz... Sayın Aladdin Yüksel, Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyeti Başkanı Gutman’ın bir saatliğine katılacağı sempozyumdan bir gün önce davet vermekten başka çarem kalmadı. Çünkü size çok ulaşmak istedim. Ne özel kaleminizi aşabildim ne de size gönderdiğim davet mektuplarına bir geri dönüş alabildim. Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyeti Başkanı Gloria Gutman 72 yaşındadır. Kanada’nın British Columbia eyaletinde yaşayan ve çalışan bir akademisyendir. 36 saatlik yolculuktan sonra bir saat konuşmak için şehrimize geliyor. Antalya’mızın en kıdemli ve en güçlü kamu yöneticisi olarak 72 yaşında ülkemizin yaşlılık sorunlarını ve yaşlanmayı ve dünyadaki gelişmeleri anlatacak olan, uzun yollara katlanarak, bizim için gelen bu değerli bilim insanına

zaman ayıracağınızı düşünüyorum ve bu sempozyumun sahibi olmanızı ve bir konuşma yapmanızı istiyorum. Hürmetlerimle.”

Sempozyumun ilk gününde (10 Mayıs 2005 sabahı), dönemin rektörü sempozyuma katılacağı bilgisini ileterek, dekanlarla birlikte salona gelmiştir. Açılış konuşması, Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyeti Başkanı Gloria Gutman tarafından yapılmıştır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde 60 yaş üzeri nüfusun artıyor ve doğum oranlarının hızla düşüyor olmasından bahsetmiştir. 2005 verileri ışığında dünya nüfusu içinde 60 yaş üstü bireylerin arttığını ve ileride istatistiklerle artacağını dile getirmiştir. Gutman'ın konuşmasından bir pasaj aşağıda sunulmuştur:

“Sayın Valim, şehrinizin yaşlandığının farkında mısınız? Şehrinizin yaşlanacağını farkında mısınız? Sizin de ileride yaşlı bir insan olacağınızın farkında mısınız? Yaşlılık bir günde kapıyı çalmıyor, ama bir gün onu hepimiz hissediyoruz. O açıdan burada verilen bir mücadeleyi, beni buraya davet etmek için gelen bu genç bilim insanının çabasını destekleyin. O, bu ülke için iyi şeyler düşünüyor. Bir ülkenin en kıymetli hazinesi yeraltı kaynakları değildir, insan kaynaklarıdır. İsmail Tufan ve onun gibi düşünen genç akademisyenlere fırsat verin, dünyanızı şekillendirsinler. Şehrinizde farklı bir hava yaratsınlar ve bu esinti dünyanın birçok yerine geri dönsün... Sizin yer üstü, yer altı kaynaklarınız önemli değil. Gelecekte hekimler daha fazla yaşlıya hizmet verecek, daha fazla sağlık giderleriniz olacak, kurumlarınız yaşlanacak, parlamentonuz yaşlanacak, doğum oranlarınız azalıyor. Türkiye'nin durumu budur ve sizin gerontoloji bölümüne ihtiyacınız vardır, bunları araştırmak için”

I. Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu'nda dinleyici konusunda anlık bir tereddüt yaşamıştır. Antalya'da görev yapan tüm aile hekimlerine, polislerin katılımını sağlamak için İl Emniyet Müdürlüğüne, üniversitelere ve birçok kurum ve kuruluşlara davetiye gönderilmiştir. Sempozyum günü 100 pratisyen hekim, 200 civarında sivil polis, geri kalanı ise öğrencilerden ve sade vatandaştan oluşan 400 kişi salona gelmiştir. Gerontolojinin Türkiye'de kurulması için atılan bu adımlar, gerontoloji tarihinin özünü oluşturmaktadır:

“O gün sempozyumun ilk oturumundan sonra çok terlediğimi hatırlıyorum. İşte o zaman anı defterime yazdığım şeyi hatırladım. Sırtımdaki ter taneleri mücadelemim

mevyesidir. Beni güçlü kıldı, beni azimli kıldı, yaptığım işe daha çok saygı duymamı sağladı. İdeallerimin artık benimle devam etmesi gerektiğini, asla pes etmeyeceğimi, hatta bunu düşünmemen gerektiğini fark ettim. Ben o gün gerontoloji bölümünün kurulacağına inandım ve artık rahattım. Bu kadar şeyin sonunda, gelmek istemeyenlerin geldiklerini, duymak istemeyenlerin duyduklarında ise şaşırıldıklarını gördüm ve ‘bizim bu arkadaşı dinlememiz gerekiyor’ dediklerini hissettim. Şimdi 8’nci sempozyumu düzenliyoruz. Adil, akıllı ve sürekli olarak “talihime karşı her zaman gözü pek ve cesur”. Zannedersen bir kitapta okumuştum. Bu söz benim değildir. “Cesaretin varsa umut etmeye hakkın da vardır.” Yalnız çıktığım yolda bugün benim üzerimden bir bilimsel çalışma yapılıyorsa, demek ki yol güzel ürünler vermişiz. Demek ki ürünlerin tadı hissedilir olmuş. Ben de nasıl evrilip, nasıl değiştiğimi görme fırsatını buldum. 2000 yılında başlayan gerontoloji serüveni bende de büyük değişiklikler yarattı.”

Sempozyumun adı 2012 yılında “Uluslararası Psiko-Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu” olarak değiştirilmiştir. GeroAtlas projesinin başlaması, Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği’nin kurulması, Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu’nun düzenlenmesi, Aydın Sevgi Evleri’nin ve Nazilli Alzheimer Gündüz Bakım Merkezi’nin kurulmasıyla Türkiye’de gerontolojik Gerontolojinin aslında “gerontolojik uygulamalarla” başladığı söylenebilir:

“İşe uygulamalarla başladık, çünkü toplumsal sorumluluğun niteliğini, niceliğini, gerekliliğini, herkesten bir parça ve herkesin bir parçası olduğunu ifade edebilecek en iyi girişim buydu. Uygulama boyutu gerontoloji bölümünü yarattı. Gerontoloji bölüme yokken, gerontoloji konuşmaya başlandı... Değerli dostum Prof. Dr. Terence Seedsman’ın güzel bir sözü vardır; ‘risk almazsanız, hayatınızda yapmak istediğiniz birçok şeyi hayal bile edemezsiniz’ der. Risk alacaksınız. Gerontoloji bölümü bir riskti.”

Tufan 2005 yılında gerontoloji bölümünün açılması için üçüncü kez Akdeniz Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Dekanlığına dilekçe ile başvuruda bulunmuştur. Diğer taraftan aynı yıl Akdeniz Üniversitesi’nde rektör değişikliği olmuştur. Yeni Rektör Akaydın’ın girişimiyle Tufan’ın başvurusu Üniversiteler Arası Kurul’a gönderilmiştir. Türkiye Tarih Vakfı’nın kurucularından ve 2004 - 2008 yılları arasında

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üyeliği bulunan İlhan Tekeli ve Türkiye'nin ilk sosyal psikoloji profesörü Çiğdem Kağıtçıbaşı, İsmail Tufan'a bu süreçte destek olmuşlardır.

Gerontoloji, bölümünün kurulma sürecinde 2006 yılına kadar, dört yıl boyunca farklı aşamalardan geçilmiştir. Resmi olarak verilen üç dilekçe sonunda gerontoloji bölümü Akdeniz Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi'ne bağlı olarak kurulmuştur. Bu dönemde önemli olan bir başka nokta daha vardır: Erdoğan Teziç ve Kemal Gürüz ile fikrini paylaşan Tufan'ın, Yaşlı Bakım Teknikerliği bölümünün kurulması için YÖK'e başvuru yapmasıdır. İsmail Tufan, Yaşlı Bakım Teknikerliği bölümünün iki yıllık Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'na bağlı olarak açılmasına öncülük etmiştir ve ders müfredatını hazırlamıştır. Ama sağlık bakım teknikerliği bölümlerinin açılmasında dilekçesinin etkili olup olmadığını bilmemektedir. Buna rağmen bölümün o dönemde açılmasında büyük olasılıkla bir payı olması gerekir. İsmail Tufan, gerontoloji bölümünün Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne bağlı olmasını talep etmiştir. Bunun “yaşlılık eşittir hastalık” algısını pekiştirip pekiştirmeyeceği sorusuna ise “hayır” cevabını vermektedir.

Tufan, ayrıca uzun bir süre gerontoloji bölümünün diğer üniversitelerde kurulmaması gerektiğini, Akdeniz Üniversitesi'nden mezun olan gerontologların yüksek lisans ve doktora eğitiminden sonra akademik alanda istihdam edilmeleriyle yeni bölümlerin kurulmasının daha uygun olacağını vurgulamıştır. Biruni Üniversitesi'nde Gerontoloji Bölümü kurulana kadar Tufan'ın bu teklifi karşılık bulmuştur. Gerontoloji bölümünün neden Akdeniz Üniversitesi'nde kurulduğu sorusuna İsmail Tufan'ın cevabı şu olmuştur:

“Antalya'nın uluslararası olması, ulaşılabilir olması, İstanbul'un ve diğer şehirlerin hengamesi ve kalabalığın itici faktör olması... Yani merkezde kurulsaydı, evet daha fazla olanaklara sahip olabilirdim, özellikle bakanlıklarla ilişkilerimde daha hızlı gelişmeler olabilirdi. Ama şunu söylemek isterim, Türkiye'de ilk atık bina konseptini hayata geçiren birisi olarak, ben hep kısıtlı yerlerden başladım. Kısıtlı yerlerde yaşayan insanların imkanları da kısıtlı oluyor. Antalya'ya 1998'de geldiğimde şirin ve kısıtlı bir şehirdi. Buna rağmen burada kurulmasını istedim ve pişman değilim. Baktığınızda yaptığım bütün uygulamalı çalışmalar hep böyle çevrelerde başlamıştır. En sonunda

Antalya merkeze gelmiştir çalışmalarım. Edindiğim tecrübelerle merkeze gelmek istedim. Dinar, Nazilli, Germencik ve Aydın, Antalya'dan büyük değiller. Baktığımızda çalışmalar hep dar kapsamda başladı, ama daha hızlı harekete geçirdim ve kurumlar arası işbirliği daha hızlı oldu. Edindiğim tecrübeler ile bugün 'Antalya'nın kalbi' olan bir yerde 'Mavi Ev' çalışmamız var."

4.1.2. Kuruluş Dönemi (2006 – 2009)

Akdeniz Üniversitesi'nde gerontoloji bölümünün kurulması ile başlayan bu dönemde akademik kadronun ve müfredatın oluşturulması ile devam etmiş, 2009 yılında öğrenci alımı yapılarak bölüm öğretime açılmıştır. Öncül nitelikli gerontolojik çalışmalar ve Türkiye İleri Yaşlılık Merkezi'nin kuruluşu da bu dönemde detaylandırılmıştır. Bu süreçte Tufan, 2007 yılında "I. Türkiye Yaşlılık Raporu" nu yayınlanmıştır. 2008-2009 döneminde Türkiye'de uygulamalı gerontoloji kapsamında bir ilke daha imza atarak, "Atık Bina" konseptini ortaya koymuştur.

Aydın'da Alzheimer hastaları üzerine istatistiksel veriler ortaya konularak, ihtiyaç analizi yapılmış, Nazilli'de "Alzheimer Gündüz Bakım Merkezi" kurulmuştur. Ilıcabaşı'nda ise 'Sevgi Evleri' geliştirilmiştir. Dönemin Nazilli kaymakamının yaşlılığa ve yaşlılara yönelik özel ilgisi ve destekleriyle, Nazilli'de ilk evde bakım uygulamaları hayata geçirilerek, "Aydın Yaşlı Bakım Ağı (AYBA) kurulmuştur.

Alzheimer gündüz bakım merkezi, sevgi evleri, mobil mutfak çalışmaları ve 65 yaş üstü bireylerin evlerine belediye aracılığıyla kuaför - berber hizmeti, doğum günlerini kutlama, ihtiyaç halinde pansuman hizmeti, evlere sıcak yemek servisi gibi bu kapsamda ele alınmış irili ufaklı, ama hepsi anlamlı olan gerontolojik çalışmaların hepsinde İsmail Tufan'ın imzası vardır. Ayrıca Tufan'ın tasarladığı "Model Ev" Türkiye'de örnek model olmuştur. Tufan gerontolojik uygulamalara Nazilli'de başlamasının nedenlerini şöyle ifade etmektedir:

"Neden Nazilli'yi seçtim? Çünkü Türkiye'nin inciri, zeytini, kestanesi oradan geliyor. Nazilli Ticaret Odası'nda yaptığım çalışmada da bunu ifade ettim. Nazilli'den çok göç vardı. Gençler Nazilli'de gelecek göremiyor ve gidiyorlardı. Biz neden

buradayız? Çünkü bir de tersine bir göç var Nazilli’de. Zamanında göç etmiş olanlar yaşlanınca geri geliyorlar. Nazilli iki türlü göç yaşıyor. 60 yaşından sonra geri dönen grubunun sayısı çok fazla ve doğum oranları da hızla azalıyor... O zaman şunu sormak istiyorum. 2040–2050 yıllarında Türkiye nüfusu 100 milyon olacak ve 14 yaşındakiler ile 60 yaşındakilerin terazideki sayısı eşit olacak. Bu demek oluyor ki doğum oranları 1’in altına düşecek. Siz 2040 yılında burada ki inciri, zeytini, kestaneyi kime toplatacaksınız? Bu zengin ve verimli ovayı kim işletecek? Nazilli’nin %13-14 yaşlı oranı var. 2050’de bu %30-40’a çıkacak... O zaman diyorum ki, gerontolojik bakış ve bakım önemlidir... 2002–2005 yıllarında Nazilli’de yapılan çalışmalarımız Türkiye’ye verilmiş bir mesajdır...”

Tufan’a göre uygulamalı çalışmaların temelinde üç esas önemlidir. Bunları “akıllı, adil ve sürdürülebilir” kavramlarıyla ifade etmektedir. Uygulamanın akıllı olması, profilin belirlenmesi, kaynakların doğru kullanımı ve ihtiyaç analizinin yapılmasıdır. Adil olması, cinsiyet, yaş, din, dil, ırk, kültür ve fiziksel şartlar göz önünde bulundurularak, her şarta uyum sağlayabilecek çözümlerin üretilmesidir. Sürdürülebilir olması ise projenin hayata geçirilmesinden sonra yöneticiler değişse de projenin kesintisiz olarak devamının sağlanmasıdır.

Gerontolojinin tarihi ve gelişimi sürecinde Tufan tarafından atılan bir diğer adım ise, 16.03.2009’da yaşlılık ve yaşlanma konusunda akademik ve uygulamalı çalışmaları yürütmek amacıyla Türkiye İleri Yaşlılık Araştırmaları Merkezi’nin (TİYAM) sivil toplum kuruluşu olarak hayata geçirilmesidir. 1998 - 2006 yılları arasında literatürde ileri yaşlılık çalışmalarının yok denilebilecek kadar az olması, hatta var olan çalışmaların sadece Tufan’a ait olduğu düşünüldüğünde, “İleri Yaşlılık Araştırma Merkezi” Tufan’ın öngörülerinin bir sonucudur. Tufan, bu araştırma merkezini açmaya, “Türk yaşlılar neden Amerikalı, Alman, İngiliz, Japon yaşlılar gibi olumlu bir görüntü yaratmamaktadır?” sorusuna cevap ararken karar verdiğini ifade etmektedir. Aydın Valiliğinin ve Nazilli Kaymakamlığının bu merkeze ve çalışmalara destek vermesiyle birlikte TİYAM Nazilli’de kurulmuştur. Bugün Akdeniz Üniversitesi İbrahim Şencan Gerontoloji Merkezi’nde çalışmalarına devam etmektedir.

4.1.3. Gelişme Dönemi (2010 – 2018)

Tufan'a göre gerontolojinin gelişme dönemi *Gerontoloji Andının* kaleme alınması ile başlamaktadır. Gerontoloji andı 27 Ocak 2010 tarihinde İsmail Tufan tarafından Nysa antik kentinde yazılmıştır. Gerontolog mesleğinin itibarsızlaştırılmasına engel olan, gerontologlara kimlik, aidiyet, mesleki ahlak ve meslek onuru kazandıran içeriğe sahiptir.

“Gerontolog mesleği üyeleri arasına katıldığım şu anda, bütün hocalarımın ve sizlerin şahitliğinde yemin ederim ki; aşağıdaki yeminimi kabiliyetim ve gücüm yettiğince yerine getireceğim.

Gerontolog olarak mesleğimi, mesleğimden elde ettiğim konumumu ve yetkilerimi hiçbir zaman insana, topluma ve toplumun herhangi bir kesimine zarar vermek için değil, daima onların iyiliği için kullanacağıma; Mesleğimi icra ederken din, milliyet, ırk, siyasi eğilim, sınıf ayrımı, cinsiyet ayrımı veya cinsel tercihe dayalı ayırım yapmayacağıma;

Gerontolog mesleğinin onurunu ve temiz ülküsünü sürdüreceğime; İnsan hayatına, yaşlı/genç, zengin/yoksul, engelli/engelsiz ayırmaksızın saygı göstereceğime; Yaşadığım dönemin sağladığı imkanlar dahilinde, hizmet etmekle mükellef olduğum insanların en iyi bedensel, ruhsal ve toplumsal koşullarda yaşlanmalarını sağlayacak olan olanakların yaratılması için çalışacağıma ve bu olanakları yaratmak için çalışan meslektaşlarımı kardeşim bilip her zaman ve her koşulda destekleyeceğime;

Gerontolog mesleğimle ilgili bilgilerimi geliştireceğime, çoğaltacağıma ve bilgilerimi kardeşim bildiğim meslektaşlarımla paylaşacağıma; Hocalarıma saygı ve gönül borcumu her zaman koruyacağıma, mesleğimi dikkat ve özenle yerine getireceğime ve vicdanımın sesine her zaman kulak kabartacağıma, insanın doğumundan ölüme kadar süren yaşlanmasını her yönüyle anlamaya çalışacağıma ve anladıklarımı insanın yaşlanma süreçlerinin iyileşmesinde kullanacağıma söz veriyor;

Hayatımı, insanın sadece yaşarken değil, öldükten sonra da onun onurunu koruyacağıma; Namusum ve şerefim üzerine hocalarımın ve sizlerin huzurunda: yemin ederim.”

Gerontoloji Andı, her yıl mezuniyet töreninde okunması zorunlu bir yemindir ve her gerontolog mesleki hayatına bu yeminle başlamaktadır. İsmail Tufan Gerontoloji Yemini'ni ve gerontolog mesleğini şu şekilde tanımlamaktadır:

“Bu meslek evrensel bir meslek ve insana her yönü ile dokunan bir meslek, yani kaygı ve endişelerini, beklentilerini, hayallerini, iyilik ve kötülük durumlarında her şeyi bütün olarak görmemiz gereken bir meslek. İşte bizim mesleğimizi diğer mesleklerden ayırtıran nokta budur ve biz buna gerontolojik bakış diyoruz. Biz insana biyografyasını, gerontolojik anlamda duygularını hissederek bakıyoruz. Bir hekim sadece hastalık bağlamında, bir hemşire sadece bir hekimin verdiği yönerge doğrultusunda işnesi, ilacı olarak bakıyor. Gerontoloji yaşlıya ve yaşlanan insana bir bütün olarak bakma becerisine sahip olmayı gerektirir.”

Tufan'ın Gerontoloji bölümü için attığı büyük adımlardan biri de Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü öğrencilerinin öğrenim gördüğü “İbrahim Şencan¹ Gerontoloji Merkezi (İŞGM)” binasının inşasıdır. Tufan'ın girişimleriyle, bu bina iş adamı İbrahim Şencan'ın katkıları ile tamamlanarak bölüme bağışlanmıştır. Bu açıdan da Gerontoloji Bölümü binası bir ilktir.

İsmail Tufan ve İbrahim Şencan arasında yıllar süren iletişim sonucunda, Şencan 2013 yılında Akdeniz Üniversitesi kampüsü içerisinde yer alan Gerontoloji Bölümü binasını tamamlamıştır. Binanın dış ve iç tasarımı Tufan'a aittir. İŞGM'nin yanındaki bahçe “Geroşifa” bahçesi olarak tasarlanmıştır. Tufan tarafından düzenlenen GERODUT ödülleri kapsamında ödül alan bilim insanları bu bahçeye bir ağaç fidanı dikmektedir. Bugün 87 yaşındaki Şencan'ın yaşlanma süreciyle bir gerontolog ilgilenmektedir. 2013 yılında, İbrahim Şencan Gerontoloji Merkezi'nde gerontoloji öğrencilerinin eğitime başlamaları için yapılan açılışta şu konuşmayı yapmıştır:

“Hayır etmek Allah'ın bir lütfudur. Allah bu lütfu herkese bahşetmez, şükürler olsun ki Yüce Yaradan bana ve aileme bu imkânı tanıdı ve bu lütfu bize bağışladı ve biz de bunu gelecekte buradan eğitim alacak öğrencilere, evlatlarımıza bağışlıyoruz.”

¹ İbrahim Şencan 1931 yılında Bucak'ta doğmuştur. 1953 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Çalhoğlu Şirketler Grubu'nun sahibidir. Çalhoğlu, Antalya'nın en saygın ve hayırsever ailelerinden biridir (<http://gozdegurer.blogspot.com/2010/08/ibrahim-sencan.html>, 18 Temmuz 2018'de erişildi).

İsmail Tufan Gerontoloji Enstitüsü tarafından yürütülen Türkiye Bakım Profili (TBP) araştırması 16 Mayıs 2013 tarihinde başlamıştır. Bu araştırma, yaşlılık bakımına muhtaçlığın profilini ortaya koymak, yaşlılık politikalarını desteklemek, bakım modeli çıkarmak ve Türkiye'ye bakım sigortasını getirmek amacıyla 10 yıllık planlanmıştır. Araştırmada yaşlılık bakımına muhtaçlık, gerontolojik bakış açısından incelenmektedir. Yaşlılık bakımına muhtaçlık "hastalık değildir" görüşünü çıkış noktası olarak kabul etmektedir. Her ne kadar hastalık veya engellilik bakımına muhtaçlığın kaynağını oluştursa da bakıma muhtaç yaşlının ihtiyaç ve beklentileri, sadece tıbbi bakımla karşılanamaz.

14 Ekim 2014 tarihine gelindiğinde gerontoloji için çok önemli bir gelişme daha olmuştur. Bu da Almanya eski Başbakan Yardımcısı Franz Müntefering'in Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümünü ziyaretidir. Akdeniz Üniversitesi Olbia Salonunda bir konferans veren Müntefering gerontoloji ve demografik değişim hakkında tarihi niteliğe sahip açıklamalarda bulunmuştur:

"Türk toplumu da Alman toplumu gibi yaşlanmaya yönelen bir toplumdur. Türkiye gerontoloji uzmanlarının sesine kulak vermelidir. Türkiye'nin bakım sigortasını hayata geçirmesi gerekmektedir... Burada yetişecek öğrenciler (gerontologlar), gelecekte yaşlılık sorununun çözülmesi için burada bulunmaktadırlar ve kamunun bu potansiyeli göz ardı etmemesi gerekmektedir. Avrupa'da olduğu gibi tüm dünyada gerontologlara ihtiyaç vardır" (https://www.haberler.com, 18 Temmuz 2018'de erişildi). Yaşlanmak tabii ki güzel bir kazanım. Çünkü bilgi, her şeye muktedir olmaktadır ve yaşam kalitemiz her geçen gün artmaktadır. Yaşlanmak güzel bir şey. Hayatın sonu değil. Yaşlanmayı yaşamın güzel bir parçası olarak algılamalıyız, ancak şu anda 65 yaş ve üstü insanlar toplumun yüzde 20'sini oluşturmaktadır. 2040 yılında ise bu oran yüzde 30'a çıkacak. Almanya, daha uzun süre insanlara emeklilik maaşı ödeyecek. Bu durum uzun süre devam edecek gibi görünüyor. Tabii ki sosyal emeklilik sisteminin finanse edilmesi, önümüzdeki yıllarda git gide zorlaşacak. Emeklilik paraları da çalışanların kesintilerinden karşılanacak. Eskiden Almanya'da 6 kişi çalışır ve bir emeklinin parasını öderdi ama bugün 3 kişi çalışır, bir emeklinin maaşını ödeyebiliyor. 2030 yılında ise 2 kişi çalışır, bir kişinin emeklilik parasını ödeyecek" (http://www.hurriyet.com.tr, 2 Mayıs 2018'de erişildi).

Tufan 2015 yılında yayınladığı, Türkiye’de yaşlılığın yapısal değişimini inceldiği kitapta “*Tufan Çark Modeli*”ni ortaya koymuştur. Uygulamalı gerontoloji alanında önemli olan bu model, iç içe geçmiş büyük ve küçük çarkların birbirleri ile bağlantıları sayesinde işlevsel bir çalışma yapısını anlatmaktadır.

Beş büyük çark: Bilgi, ihtiyaçlar, planlama, hizmet ve değişim olarak belirlenmiştir. Bilgi çarkına bağlı küçük çarklar, verilerin toplanması ve verilerin değerlendirilmesidir. İhtiyaçlar çarkına bağlı küçük çarklar, önemli ihtiyaçların belirlenmesi ve ağırlıklı noktaların seçilmesidir. Planlama çarkına bağlı küçük çarklar, kaynakların toplanması ve planlama alanlarının belirlenmesidir. Hizmet çarkına bağlı küçük çarklar, hedef grupların saptanması, hizmet tasarımının oluşturulması ve hizmet sunumunun planlanmasıdır. Son olarak değişim çarkına bağlı küçük çarklar ise, yeni koşulların oluşturulması ve yeni problemlerin belirlenmesidir.

Büyük ve küçük çarklar iç içe geçmiştir. Yeni sorunlar, ihtiyaçlar doğrultusunda değişim ve dönüşüme uygun ilerlenmediğinde çark işlevini yerine getirmemektedir. Dolayısıyla bu model kapsamında verilen hizmetlerin sürekli değişime ayak uydurması gerekmektedir. Bu ise uygulanan çalışmanın kusursuz veya minimum sorunla ortaya konulmasını sağlamaktadır.

Tufan’ın geliştirmiş olduğu bu model, hem gerontolojik uygulama alanlarında hem de diğer uygulama alanlarında kullanılabilir. Öncelikle yerel yönetimlerin çalışmalarına ışık tutmak amacıyla tasarlanan bu model, ilk olarak Aydın’a bağlı Nazilli ilçesinde denenmiştir. İsmail Tufan bu hizmet taşıma modelin amacını şu şekilde ifade etmektedir:

“Bu modelin en güçlü yanı çarka benzemesi ve çarktaki dişlinin diğer bir dişliyi sürüklemesidir. Yani bir işin yürüyebilmesi için sistemin birbiri ile entegre olması lazım. Modelin özelliği her yerde kullanılabilir olmasıdır. Araştırmalarda, bir işletme açarken, uygulama yaparken, proje yaparken kullanabilirsiniz. Modelin esasında bir düşüncenizin olması lazım. Mesela demans merkezi kurmanız lazım; ilk olarak orada buna ihtiyaç var mı bakmanız lazım, fizibilite çıkartmak gerekir, demans hastasının varlığı, sayısı, durumu gibi her şeyi oluşturmanız lazım; ondan sonra hangi paydaşlar

var, ihtiyaçlar neler, geriye dnip baktığınızda gelişim veya gerileme sürecini ölçmeyi sağlamaktadır. Bu ark modelinde randımanlı bir şekilde hizmet modelinizi elde ettiğiniz sonuçları değerlendirmektesiniz ve bunları bir sonraki evreye aktararak arkı dndrmektesiniz. Biz bu çark modelinin belediyeler tarafından kullanılmasını çok arzu ettik. Hala da arzu ediyoruz. İsteyene bu çarkın nasıl döndürüleceğini de karılıksız anlatmaya hazırız.”

2014 yılında Biruni Üniversitesi’nde Sağlık Bilimleri Fakültesi’ne bağlı olarak gerontoloji bölümü kurulmuştur. Ardından 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’ne bağlı bir gerontoloji bölümü daha kurulmuştur. Aynı yıl içerisinde iki yıllık bölüm olarak Gümüşhane Üniversitesi’nde açılan gerontoloji bölümüne Tufan buna çıkmıştır. Öğrenci alımı yapılmadan kapatılmıştır. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi ve Yakındoğu Üniversitesi de gerontoloji eğitimi veren üniversiteler arasına katılmıştır.

Tufan’ın çabasıyla 18 Ekim 2016 tarihinde uygulamalı gerontoloji alanında meydana gelen gelişme de önemlidir. Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Ulusal Sosyal Uygulamalı Gerontoloji Derneği’nin işbirliği ile “Antalya Alzheimer Hasta ve Hasta Yakını Buluşma Merkezi (Mavi Ev) Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkanı Menderes Türel tarafından açılmıştır. Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Yıldıray zbek, Avusturya UMIT Üniversitesi Gerontoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Bernd Seeberger, Avustralya Melbourne Üniversitesi Emekli ğretim Üyesi Prof. Dr. Terence Seedsman, Dr. İki Murakami, Yrd. Doç. Dr. Korkmaz Yaylağl, Doç. Dr. Akif Kılıç ve Dr. Melih Vural, Antalya’nın ilk Alzheimer Buluşma Merkezinin açılışına katılmışlardır. Mavi Ev, belediye tarafından finanse edilmektedir ve gerontolojik bakım ilkeleri kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Gerontolojinin bugüne kadar geldiği süreçte Tufan’a göre yaşlılık ve yaşlanma çalışmaları da değişime uğramıştır. Henüz Kuluçka Dönemi’nde (1998-2005) Tufan, Türkiye’nin demografik yaşlanmasından bahsetmektedir. Kuruluş Dönemi’nde (2006-2009) Türkiye’de Alzheimer hastalığından, yaşlı bakımından ve bakıma muhtaç yaşlıların gereksinimlerini vurgulamaktadır ve uygulama alanında yeniliklere

yönelmektedir. Gelişme Dönemi'nde (2010 – 2018) ileri yaş problemlerinden, 80 – 90 yaş kuşağının gelecekte toplum içerisinde en dezavantajlı grubu oluşturacağından bahsetmektedir.

Kısaca: 18 yıllık mücadeleden sonra gerontoloji bilim dünyasında yer alırken, bu süreçte çalışma alanları, yaşlılık ve yaşlanma konuları, sosyal problemler, daha önemlisi Türkiye'de yaşlanma ve yaşlılıkta evrimsel bir sürecin ortaya çıktığı söylenebilir. Tufan tarafından yapılan ilk yaşlılık çalışmalarında, özellikle GeroAtlas ve Birinci Yaşlılık Raporu'nda öngörülen birçok konu günümüzde daha da önem kazanmıştır ve dikkatle ele alınmaktadır. 2000 yılında “kadının alın yazısından”, toplumun “ileri yaş sorunundan”, “demans hastalıklarından” bahsedilirken, bugün 18 yıllık gerontoloji tarihine baktığımızda Tufan'ın uygulamalı birçok “ilk”e imza attığını görüyoruz:

“Artık kendimizi ifade etmekten çok insanların bizi görerek ‘bu da gerontolojinin çalışma alanıymış’ demeleri için kurumsallıktan uygulamaya yönelmemiz gerekiyordu. Türk toplumu çok fazla okuyan bir toplum değil, ancak sorunu gördükleri zaman hemen kavlıyor. Zaten sosyolojide de diğer bilimlerde de değişmez bir kural var. ‘bir şey; bir sorun, tanımlandığı andan itibaren artık çözüme kavuşturulmak için olgunlaşmıştır’. Artık sorunu tanımlamak için ise uygulama alanları yaratılmalıdır. Bunu yapınca sorun görünür, dokunulur vaziyete bürünüyor. Böylece tanımlanır nitelikler kazanıyor.”

“Mavi Ev” çalışmasından hemen sonra tüm Türkiye'de yerel yönetimlere çağrıda bulunmak ve yön göstermek amacıyla 22 Ekim 2016 tarihinde “1.Uluslararası Yaşlı Bakım Ağı ve Yerel Yönetimler” sempozyumu yapılmıştır. Gelişme döneminde hayata geçirilen ve Türkiye'nin ilk yaşlı üniversitesi olan Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü Kurucu Başkanı İsmail Tufan tarafından kurulan “60+ Tazelenme Üniversitesi”, Türkiye tarihinde eğitim modeli olarak bir ilktir. 60+ Tazelenme Üniversitesi 23 Ekim 2016 tarihinde açılmış ve 22 Kasım tarihinde ilk ders dönemi başlamıştır. İlk öğrenciler, Nazilli Öğretmen Okulu 1961-1978 yılı mezunu emekli öğretmenlerden oluşmaktadır. Bugün ise çok fazla talep vardır ve çok hızla büyüyen öğrenci bir konuma sahiptir.

60+ Tazelenme Üniversitesi'nin müfredatı sağlık, beslenme, fizyoterapi, felsefe, sosyoloji, sosyal politikalar, yetenek ve beceri geliştirme alanlarında birçok dersi kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Yaşam boyu öğrenme temelinde geliştirilmiştir. 28 Nisan 2017 tarihinde TÜSİAD Başkanı Erol Bilecik, Tufan'ı ve Tazelenme Üniversitesi öğrencilerini ziyaret etmiş, başarılı yaşlanmak için bu üniversitenin çok değerli olduğunu vurgulamıştır. Eğitim dört yıl sürmektedir. Erkeklerin örgü örmeyi, kadınların ise tamirat işlerini öğrenmiş olmaları gerekmektedir. Tazelenme Üniversitesi'nin açılış sürecine ilişkin düşüncelerini, örgü örme, tamir işleri ve aşçılık eğitimi kararını Tufan şu şekilde açıklamaktadır:

“Bakın biz, Türkiye’de yaşlıların sayıca artacağını biliyorduk ama uygulama alanına girdiğimizde paydaşlarla konuşmaya başladığımızda Artvin Şavşat’ta kahvehane de oturmuş bastonuna eliyle sıkı sıkıya dayanmış ve kafasını da eline dayamış bir yaşlı amcanın bana söyledikleri, Perihan hanımın söyledikleri gibidir; “Eşim öldü yalnızım, çocuklarım iki mahalle uzakta oturuyorlar yine yalnızım ama yemek ısıtıp yiyemiyorum. Ocağın nasıl açıldığını bilmiyorum. Yemeği ısıtıyorlar buzdolabına koyuyorlar ama ben ocağı açamıyorum” ve onun sözleri bende Tazelenme Üniversitesi’nin sonra ki sürecinde erkeklere aşçılık eğitimini yaratmam gerektiğini ortaya koydu. Hepsinin temelinde GeroAtlas var. Tazelenme Üniversitesi bu şekilde doğdu. Tazelenme Üniversitesi modelinin köy enstitüsü modeli gibi oluşması gerektiğini görmek gerekiyordu. Biz Tazelenme Üniversitesi’nde bir şeyi gördük; uzayan bir yaşlılık dönemini gördük. Gerontologlar bunu hep ifade ediyor. Uzayan gençlik, çocukluk dönemlerimiz değil; yaşlılık dönemimiz uzuyor. Yaşlanma gerçekten bir insan için şans ve fırsat. Bu şanslı nesil ne ile karşı karşıya kalıyor ona bakalım dedik ve yalnızlıkla baş başa kalıyorlar. Boş vakitlerini nasıl geçireceğini bilmiyorlar. Bizim Tazelenme Üniversitesi’nde birçok öğrencimiz onkoloji hastası ama bir insanı mutluluğa götüren şey zihinsel anlamda yeterliliğini kaybetmediğine olan inancıdır.”

Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü’nden mezun olan ilk gerontologlar 11 Şubat 2016 tarihinde Türkiye’de “Gerontologlar Derneği”ni kurdu (<http://www.gerontologlarderneği.org.tr>, 17 Kasım 2018’de erişildi). Bu mesleki kurumsallaşma ve dayanışma ağlarının oluşması açısından önemli bir gelişmedir.

İsmail Tufan Eylül 2016'da tekrar Gerontoloji Bölüm başkanlığına gelir gelmez Gerontoloji Bölümü'nün Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne bağlanması başvurusunu yapmıştır. Buna ilişkin gerekçesi, Gerontoloji Bölümü'ne öğrenci alımının Matematik – Fen 3 puan türü ile yapılıyor olmasıdır.

Bugün gelinen noktada iki anlamlı ve önemli gelişme olmuştur. Bunlardan biri, 12 Haziran 2018 tarihinde İsmail Tufan'ın UMIT (Private Universität für Gesundheitswissenschaften Medizinische Informatik und Technik GmbH) Üniversitesi'nde yedi yıllık bir süreçte retorik, hermeneutik, metot, istatistik ve benzeri dersleri vererek, ileri yaş ile ilgili bitirme tezini yazıp, habilitasyon ile uluslararası profesörlük unvanını almış olmasıdır. Diğeri, 2018 yılı itibarıyla Gerontoloji Bölümü'nün Sağlık Bilimleri Fakültesi'ne bağlanmasıdır.

“Devlet üniversiteleri idari noktada merkeziyetçi bir sisteme sahip. Yenilikçi görüşleri hayata geçirmemiz kolay değil. Bu konuda başarılı olduk ve gerontoloji bölümünü hayata geçirdik ve gerontoloji bölümünü hayata geçirirken sağlık bilimleri fakültesine geçmemiz bir hayalimizin gerçekleşmesinin mutluluğu vardır ve ben bu konuda sağlık bilimleri fakültesi dekanı da, meslektaşlarımız da buna destek oldular. Şu anda sağlık bilimleri bünyesindeyiz. 2018 mezunları ile birlikte sağlık bilimleri fakültesi oldu. Bu sene mezunlarından 2-3 öğrenci bazı akademisyenlerin yönlendirmesi ile edebiyat fakültesinden mezun olmak istediler ve sadece bu sene için tercih hakkı sunduk.”

Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü'nün iş birliğiyle, 12.04.2018 tarihinde Türkiye'nin ilk 'Parkinson Okulu' açılmıştır. İsmail Tufan öncülüğünde başlayan bu hizmet doğrultusunda seminer ve egzersiz programları, Parkinson hastaları ve yakınlarının yaşam kalitelerinin artırılması hedeflenmektedir.

Antalya Spor ve Fitness Merkezleri (ASFİM) bünyesinde, Parkinson hastalarına özel egzersiz programı başlatan Antalya Büyükşehir Belediyesi, bu kez hastalığın teorik bilgisinin verilmesi için 'Parkinson Okulu' hayata geçirilmiştir. Uzm. Dr. Melih Vural'ın konuşmacı olarak katıldığı seminerde, Parkinson hastalığı her yönüyle ele alınmıştır ve eğitim devam etmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr>, 17 Kasım 2018'de erişildi).

Gerontoloji Bölümü'nün kurulmasına karar verilmesinden bugüne kadar 20 yıl; kurulmasından bugüne kadar ise 12 yıl geçmiştir. Bilim dünyasında sürekli değişim ve dönüşüm yaşanmaktadır. Sorunların boyutu ve türü değişmektedir. Tufan'ın toplum, Gerontoloji ve gerontologlar adına sonraki hedefleri ise Türkiye'de yaşlılık politikasının önündeki engelleri kaldırmak, gerontologların kamuda istihdamını sağlamak, Gerontoloji Bölümü'nde yüksek lisans kapsamında Klinik Gerontoloji eğitimini açmak, doktora programı açarak gerontoloji alanında gerontolog akademisyenlerin sayısını arttırmak şeklinde sıralanabilir. Tufan, önemli gördüğü diğer amacı Türkiye'de bakım yasasının hayata geçirilmesidir.

“Ben İbrahim Şencan Gerontoloji Merkezi binasını büyük mücadeleler ile yaptırдыm. O bir hayırseverin devletten bir kuruluş almadan geleceğin gerontologlarına hediye ettiği bir binadır, gerontolojinin özü var orada... Öğrencilerimin yüzüne bakamam bu mücadeleleri vermezsem. Kendi verdiğim mücadele de kendimi eksik hissederim bana ne diyemem; dersem ben, ben olamam... Bunların hepsi zaman ve emektir. Hayatta sadece zamanı satın alamıyorsunuz. Bir insanın en kıymetlisi ve avucundan hızla akan şeyi zaman işte. O açıdan bunca zaman verdiğim mücadele de bana bu konuda Esmâ Durugönül, Çiğdem Kağıtçıbaşı, İlhan Tekeli, Erdoğan Teziç, Bülent Ulu, rahmetli eşi Atiye Ulu, eşim, ailem ve baktığınızda Almanya'da aynı mutfakta gerontoloji ile özlemlerimi anlattığım kardeşim Mustafa Tufan, onun eşi Fatma Tufan bunların hepsinin emeği ve desteği var.... Bu gök kubbenin altında hepimizin ölümlü olduğunu biliyoruz ve hepimiz meşaleyi bir sonraki kuşağa devredip gidiyoruz. Ben bu meşaleyi devrederken gerontoloji başka yerde, başka kişilerin elinde, ehliyet ve liyakat sahibi olmayan kişilerin elinde çarçur olmasın diye bu bedende bu mücadeleyi, bu zihinde akıl yürüterek bu mücadeleyi vermezsem karşıda ki aynaya bakamam... Yorgunluk var mı dersiniz kesinlikle yok. Mücadele hırsım artarak devam ediyor. Kimseyi küçümsemeden, böbürlenmeden, galibiyetin bizde yarattığı etki ile insanları ötekileştirmeden yolumuza devam ediyoruz. Tabi şimdi kabul edilmiş bir meslek. Üniversiteler bir bir gerontoloji bölümü açmak istiyorsa demek ki sadece İsmail Tufan görmüyor geleceği...”

Tufan, görüşmeler boyunca atılan bütün adımları ve çalışmalarını anlatırken söze hep “biz” diyerek başlamıştır. Türkiye'de gerontolojinin bağımsız bir bilim dalı haline

gelmesi sürecinde Tufan'ın bahsettiği “bizi” oluşturan kişiler, başka bir deyişle destekte bulunan isimler arasında Paul Baltes, Jurgen Howe, Gerhard Naegele, Rolf Heinze, Andrea Helmer-Denzel, Gloria Gutman, Gülgün Gündüz, Abidin Akkaya, eski emniyet amiri Akif Aktuğ, İbrahim Şencan, Nilüfer Korkmaz Yaylagül, Terence Seedsman, Mehmet Akif Kılıç, Esmâ Durugöl, Çiğdem Kağıtçıbaşı, İlhan Tekeli, Fehmi Akçiçek, Sevnaz Şahin, Güzel Dişçigil, Aslı Kılavuz, Kemal Gündüz, Nil Tekin, Saffet Acar, Ali Gültekin Kılıç, Ebru Türel, Menderes Türel, Mustafa Mirikoğlu, Melahat Akdeniz, Bernd Seeberger, Dena Shenk, Nina Silverstein, Andreas Kruse, Sara Carmel bulunmaktadır. Tufan “biz” ile neyi ifade ettiğini ve bunun anlamını şu cümlelerle belirtmektedir:

“Biz kavramı ile aslında tarihsel süreç içerisinde ki benim şeklimin içinde şekillenmiş yaşının tasvirinden bahsediyorum. Onun sadece kendine ait bir hayatı yok onun evrene bağlı bir yaşamı ve parçası olmasından ötürü hakkı var. Bu biz kavramında hepsinin bir yeri olduğunu ve benim de burada sadece onların duygu ve düşüncelerini cesaretlerini, kaygılarını, endişelerini ve gelecek ile ilgili endişelerini ifade eden bir elçiyim ve bunları dile getiren bir sözcüyüm. Burada başka da bir amacım, beklentim yok. Elçilikten ve sözcülüğten, onların hakkettiği bu çabanın bir nefesli olmaktan ve bu mücadelenin bir savaşçısı veya hizmetkarı olmak dışında bir amacım ve görevim yok zaten.”

Birçok bilim dalının gelişim sürecine bakıldığında ekolleşme öne çıkan kavramdır. Tufan'ın Türkiye’de Gerontoloji Bölümü’nün kurucusu olmasından dolayı, “Tufan Ekolü”nün ya da “Akdeniz Ekolü”nün oluşması ihtimali söz konusudur. Bununla birlikte İsmail Tufan, Türkiye’de gerontolojinin ekolleşmesini istemediğini, özellikle vurgulamaktadır. Bunun da, altının çizilerek çalışmada belirtilmesi yararlı olacaktır. Çünkü, diğer bilim dallarında olduğu gibi, henüz çok genç olan gerontolojide yeni ekollerin veya akımların oluşması ihtimal dâhilinde olmakla birlikte Tufan, bunun ihtimalinin dahi tehlikeli olduğunu düşünmektedir. Nitekim dünya’da gerontolojinin tarihine bakıldığında, Paul Baltes ekolü, Terence Seedsman ekolü veya Ursula Lehr ekolü bulunmamaktadır. Tufan, gerontolojinin neden ekolleşmemesi gerektiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Benim çalışma ekolüm benim prensibim bir ekol olmamalı. Benim öğrenciyi

yetiştirme tarzım gerontolojiye lanse edilmemelidir. Yani kişilere bağdaştırmamak veya kişilere indirmemek gerekiyor. Bununla ilgili gerontoloji de bir ekol yaratmanın çok fazla kimseye bir yararı olmayacaktır ama gerontolojide bir bakım modeli yaratmanın çok daha fazla yararı olacaktır. Ekol yaratmak yerine bir uygulama alanı yaratmak, bir teori yaratmakta daha uygun olacaktır. Bugün benden mezun olan bir kişi benim ekolüm olarak lanse edilmemelidir. İsmail Tufan ekolü olarak devam etmemelidir... Bunun alana bilime hiçbir katkısı yoktur. Biz farklı disiplinlerin bir araya koyduğu eğitimle şekilleniyoruz. Bilimi tabulaştırma veya kapsamını daraltmaya gerek yoktur ve verimli olmaz... Bu tür şeyleri çok fazla ilahlaştırmamak gerekiyor, çok fazla yüceltmemek gerekiyor nihayetinde ekol aynı zamanda yüceltmektir. Aidiyetin içinde bir başka aidiyet yaratmaktır... Ben şimdi kendim ekolleşme yolunda ilerlersem kendimi diğerlerine karşı ötekileştirmiş olurum veya diğerlerini kendime göre ötekileştirmiş olurum ve bu asla doğru olmaz, bu olmaz ve olmamalıdır... Bunu kabul etmiyorum ve gerontolojinin bir temiz ülküsü var bir andı var kendine ait bir eğitimi var. Bir İsmail Tufan ekolü bana mantıklı gelmiyor ve istemem de böyle bir ekol ile anılmak.”

Bulgular kısmında son olarak, ömrünü gerontolojiye ve Türkiye’deki yaşlılık ve yaşlanma sürecine adanmış olan Türkiye’nin ilk gerontoloğunun, İsmail Tufan’ın, yaşlanma sürecini ve yaşlılık olgusunu nasıl tanımlayarak açıkladığına ve bakılması yararlı olacaktır. Tufan’ın yaşlanma ve yaşlılık konusunda tanımlayıcı açıklamaları şu şekildedir:

“...Yaşlanma ve yaşlılık tek yönlü bir süreç değildir. Onun kendi içinde çok muazzam bir dinamiği vardır. Dolayısı ile bu dinamiği biz yaşlanmaya götüren bir öz olarak görürüz ve tasvir ederiz... İçinde kayıp ama kazançta oluşmaktadır... Anne rahminde kalbimizin ilk atmaya başladığı andan itibaren başlayan bir süreç ve doğumumuzla; Kant’ın değimi ile aldığımız ilk nefesle doğumumuzun kayıtlara geçmesi ile kazandığımız bir hukuki kimlik vardır... Aynı anneden dünyaya gelen iki kardeş tek yumurta ikizi dahi olsalar, biyografyaları farklı olduğu için farklı yaşlanıyorlar... O açıdan biyografyaya bağlı bir süreç olarak görüyoruz yaşlanmayı... Yaşlanma bir durum değildir. Yaşlılık ise bir tanım değildir... Ben pasif bir tanımla ifade etmiyorum yaşlılık denilince. Aktif ve süreğen bir süreçtir... Tersinmez bir süreçtir. İnsanlar yaşlanmadan önce hep gençtir. Yaşlanma sürekli değişim ve dönüşümün içinde

bulduğumuz çok dinamikli bir süreçtir. Bu süreç herkesin yaşayabileceği bir süreç değildir. Bu süreçte ihmal edilen bir durum daha vardır, anne karnında yaşlanmaya başladığımız süreç... Yaşlanma doğumla başlayan ve ölümlle son bulan bir süreçtir diyorlar. Bu kesinlikle yanlıştır. Yaşlanma pasif değil aktiftir ve durağan değil süreklidir...”

Tufan, geçmişten günümüze Dünya’da ve Türkiye’de yaşlılık ve yaşlanma konusunda öngörülerini ise şu şekilde belirtmektedir:

“...Gerontoloji literatüründe bu çok sık ele alınmış bir konudur. Birleşmiş Milletler Örgütü 2002 yıllarında yaşlılık ile ilgili önemli çalışmalar yapmıştır. Yaşlanmanın küreselleşen bir olgu olduğu ileriye sürüldü. Zannedersem 2000 ile 2010 yılları arasında ben sürekli şunu söyledim; ‘Türkiye yaşıyor, Türk toplumu yaşlanma sürecinde’ ve ben şunu da ifade ettim. Birleşmiş Milletler’in bir uluslararası alanda ülkelerin demografik yapıları ile ilgili bir öngörü projeksiyonu vardı. Türkiye 2050 yılında 101 milyon olacak yaşı 60 üzerinde 30 milyon yaşlı olacak ve bu 30 milyonun 14 milyonu 5 farklı hastalıktan kronik hastalıktan müzdarip olacaklar. Bunu ifade ettiğim dönemde 5-6 milyon 60 yaş üstü popülasyon vardı sanırım. Bir takım araştırmacılar akademisyenler Türkiye için bu doğru bir tespit değil dediler. Şimdi 2018 TÜİK rakamlarına bakıldığı zaman zamanında yapılan bu öngörü görülmektedir. TÜİK 2040 yılında 100 milyon yaşlı olacağını söylüyor. Biz 2000 yılında gerontolojik bakış açısı ile bu denli önemli bir konuyu ülkemizde tartışılması için bir zemin yarattık...”

Tufan, Türkiye’de yaşlanma konusunda yaş sınırının neden 65 yaş olarak alınmaması gerektiğini şu şekilde belirtmektedir:

“...Türkiye İstatistik Kurumu bugün yaşlılığı 65 yaşından başlatıyor. Dünya Sağlık Örgütü’de 65’den başlatıyor. 1998 yılından beri Türkiye’yi karış karış dolaşmış bir insan olarak, gören ve algılamaya çalışan, bir bilinç oluşturmaya çalışan bir insan olarak söylüyorum. İnsanımız daha erken yıpranıyor ve daha erken ölüyor Avrupa’ya göre. O zaman ben nasıl olurda yaşlandığında hala çocuğunun, torunun hayatını ekonomik ve yaşamı açısından kaygıya sahip türk yaşlısının yaşlanma dönemini Avrupalı yaşlı ile aynı tutabilirim. Avrupa’da bireyin temel ihtiyaçları, sosyal yardım ihtiyaçları, bakıma muhtaçlığı karşılanıyor. Türkiye’de sadece benim bildiğim binlerce

yaşlı var. Kızı eşinden ayrıldıktan sonra çocukları ile tekrar anne evine dönüp, anne veya baba ile yaşayan insanlar var. Bu insanlar bu süreci yaşarken daha fazla kayıp yaşamıyorlar mı? Avrupa'da sosyal yardım sistemi var. Kişi bireysel hak ve hürriyetleri anne ve babasının kaygı duyamayacağı bir şekilde yerine getirebiliyor... O açıdan biz daha hızlı yaşılanıyoruz ve daha erken ölüyoruz. Bizim Türkiye'de yaşlanma denildiği zaman dikkat etmemiz gereken husus otalama 2030 yılına kadar 60 yaşı baz almak olması gerekiyor. 2030'dan sonra 65 diyebiliriz. Çünkü 2030'dan sonra farklı bir yaşlı kültürü olacak. Eğitimli ve yaşlanma bilinci farklı olan bir kesim olacak. Yaşlanma süreci iki noktada değişecek. Kurduğumuz 60+ Tazelenme Üniversitesi'nde görüyorum, talep ediyorlar artık. Kendisi için eğitimi, bakımı, bireysel hak ve hürriyetleri talep ediyorlar. 20 sene öncesinde ki yaşlı ise bunu kader olarak görüyordu..."

Tufan, 2007 yılında yazdığı "Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu" kapsamında Ekim 2018 tarihinde yaşlanma ve yaşlılık konusunda "Türkiye İçin 20 Öneri" adlı yazısını yayınlamıştır. Tufan'a göre gerontolojik bakış açısı ile bu öneriler aşağıda belirtildiği gibidir (<http://itgevakiftr.com>, 18 Temmuz 2018'de erişildi):

1. *Emekli maaşları enflasyonla erimemelidir. Türk Lirası değerini korumalıdır ve değeri yükselmelidir.*
2. *Emekliliğin önemi halka daha iyi anlatılmalıdır.*
3. *Herkes için asgari emeklilik verilmelidir. Bunun finansman kaynakları hazırlanmalıdır.*
4. *Yaşlıların topluma katılımını sağlayacak sağlık politikaları takip edilmelidir. Yaşlıların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden kendilerini memnun hissedecekleri sağlık politikalarına ağırlık verilmelidir.*
5. *Sağlık, sosyal hizmet, rehabilitasyon olanakları ülke çapında yaygınlaştırılmalıdır ve mevcut olanakların kalitesi yükseltilmelidir.*
6. *Profesyonel bakım hizmeti ağı kurulmalıdır ve bunun için kalifiye personel yetiştirilmelidir.*
7. *Bakım hizmeti türleri çoğaltılmalıdır. Günlük, geçici ve sürekli bakım hizmeti veren kuruluşların çoğaltılması desteklenmelidir.*
8. *Enformasyonlar, kampanyalar, yaşlılar için sportif etkinlikler yaratılmalıdır ve bunlara katılım teşvik edilmelidir.*

9. *Yaşlılara hizmet sunan sivil toplum kuruluşları çoğaltılmalıdır.*
10. *Sağlık ve sosyal hizmetleri daha iyi koordine ve organize edilmelidir.*
11. *Yaşlıların ihtiyaçları belirlenmeli, ihtiyaçlara göre sağlık ve sosyal hizmetler sunulmalıdır.*
12. *Yerel idarelerin yaşlılara daha fazla ve bölgedeki yaşlıların ihtiyaçlarına cevap verebilen hizmetler sunabilmelerine olanaklar yaratılmalıdır.*
13. *Tek başına yaşayan yaşlılara yeni ikamet biçimleri yaratılmalıdır.*
14. *Konutlar, sokaklar, kaldırımlar, trafik, resmi ve özel binalar yaşlılara uygun olmalıdır ve yeni binalara yaşlılara uygunluk kriterleri getirilmelidir.*
15. *Yaşlıların sosyal ve kültürel alanlara katılım olanakları çoğaltılmalıdır.*
16. *Yaşlılara serbest zamanlarını değerlendirebilecekleri yeni olanaklar sunulmalıdır.*
17. *Yaşlılar için buluşma yerleri, yaşlılar kulübü, hobi merkezleri gibi katılım, ilişki ve gelişim olanakları sunan kurumlar açılmalıdır.*
18. *Kuşaklar arası ilişkilerin korunmasını sağlayacak olanaklar sunulmalıdır.*
19. *Eğitim imkanları çoğaltılmalı ve eğitimde fırsat eşitliği yaratılmalıdır.*
20. *Aileler desteklenmelidir.*

Tufan (2007), “Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu”nda endüstrileşme sürecinde toplumun demografik değişim safhalarını kısaca açıklamıştır. Tufan’a göre; endüstrileşme sürecine giren bütün toplumların demografik yapısı beş safhadan geçmektedir.

- İlk safhada, doğum ve ölümler oranları yüksektir. Türkiye bu safhayı 1923’ten önce yaşamıştır. Bu dönemde yaşam koşulları yetersizdir. Sağlık imkanları yetersizdir. Hijyenik ortamlar azdır ve beslenme koşulları kötüdür. Bebek doğum oranları fazla olmasına rağmen bebek ölüm oranları da fazladır.
- İkinci safhada mevcut koşullar iyileştirilmeye başlandığı için, doğum oranları yine yüksektir ama ölüm oranları azalmaya başlar. Türkiye’de bu safha 1923-1960 dönemine rastlamaktadır.
- Üçüncü safhada doğum oranları ve ölüm oranları azalmaya başlamaktadır. İnsan yaşamını uzatan imkanlar yaygınlaşmaya başlamaktadır. Endüstrileşmenin yarattığı yeni iktisadi ve sosyal koşullar, yaşam biçimlerini

değişime uğratmaktadır. Üretim biçimleri, çalışma koşulları, eğitim olanakları gibi yatırımlar, ailenin yapısını farklılaştırmaktadır. Geniş aile yerine çekirdek aile oluşmaya başlamaktadır. Türkiye bugün bu safha içindedir ama yüksek doğum oranlarının devam etmesi sebebi ile hala ikinci safhanın etkileri görülmektedir.

- Dördüncü safhada doğum ve ölüm oranları paralel olarak düşmeye başlar ve nüfus artış hızı sıfıra yaklaşır. Örnek olarak, Almanya'nın nüfusu son yıllarda devamlı azalmaktadır. Bu yüzden Avrupa'nın en hızlı yaşlanan ülkesidir.
- Beşinci ve son safhada ise doğum ve ölüm oranları, yükselmek üzere dengeye kalır. İleri yaşlılık nedeni ile ölüm oranları doğumlardan fazla hale gelir.

4.2. İsmail Tufan'ın Özgeçmişi

İsmail Tufan 1961 yılında Mersin ilinin Tarsus ilçesinde doğmuştur. Osnabrück Üniversitesi Vechta Fakültesi Gerontoloji Bölümü'nü bitirmiştir ve aynı zamanda Almanya'da Berlin Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Pedagoji Bölümü'ne girmiştir. İki lisans diplomasına sahip olan Tufan, 1996-2000 yılları arasında doktorasını Berlin Hür Üniversitesi Sosyoloji bölümünde tamamlamıştır. 2001 yılında Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji bölümünde akademisyen olarak çalışmaya başlamıştır. Psikoloji, psikoterapi ve pedagoji eğitimleri almıştır. 2006 – 2009 yılları arasında “Technische Universitaet Braunschweig” Üniversitesi'nde Gerontopsikoloji Bölümü'nde de Yardımcı Doçent ünvanı ile eğitim vermiştir. 2006 yılında Akdeniz Üniversitesi'nde Gerontoloji Bölümünü kurarak, Gerontoloji Bölümü ve Gerontoloji Anabilim Dalı kurucu başkanlığı ve ilk bölüm başkanı olarak bölüm başkanlığına atanmıştır. Aydın Nazilli, İzmir, Ordu ve Dinar'da demans ve Alzheimer hastaları için ilk bakım modelini hayata geçirmiştir.

Tufan'ın bugüne kadar aldığı ödüller:

- 1998 yılında “Allgemeine Sonntagsblatt” tarafından bilimsel araştırma etik ödülü,

- 2017 yılında Sabancı Vakfı tarafından “Fark Yaratan” ödülü,
- 2018 yılında Antalya OSB (Antalya Organize Sanayi Bölgesi) Müdürlüğü/Eğitim ve Kalite Lansmanı tarafından "Yılın Eğitim İnsanı" ödülü,
- 2018 yılında Genç Türkiye Ödülleri töreninde "Genç Türkiye Mevlana Sosyal Sorumluluk ve Farkındalık Projesi” ödülünü almıştır.

İki bin on sekiz yılı Nisan ayında bir sosyal sorumluluk projesi olarak ülkemizde “60+ Tazelenme Üniversitesi” eğitim modelini hayata geçirmiştir. 2016 yılında Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği’nin başkanlığını yapan Tufan aynı zamanda “İsmail Tufan Gerontoloji Entitüsü”nün kurucusudur. Prof. Dr. İsmail Tufan Gerontoloji alanında bugüne kadar Türkiye’nin ilk ve tek uluslararası tam yetkili araştırmacısı ve öğreticisi olarak kabul edilmektedir.

12 Haziran 2018 tarihinde Prof. Dr. İsmail Tufan UMIT Üniversitesi’nde Prof. Dr. Bernd Seeberger danışmanlığında altı yıllık süreçten sonra habilitasyon ile uluslararası profesörlük ünvanını almıştır. Habilitasyon; Almanya, Avusturya, Fransa, Lichtenstein, İsviçre ve bazı Doğu Avrupa ülkelerinde, belli bir bilim dalında akademik sınav çerçevesinde profesörlük mertebesinde öğretim verme yetkisine sahip olabilmek için öngörülen en yüksek derecede sınavdır (<http://itgevakiftr.com>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).

4.2.1. İsmail Tufan’ın Gerontolojik Çalışmaları

Tufan’ın gerontoloji alanındaki tüm çalışmaları, sistematik olması açısından, aşağıdaki şekilde gruplandırılarak verilmiştir. UNESCO tarafından yayınlanan, İsmail Tufan’ın “Türkiye’de Demografik Dönüşüm, Yarattığı Riskler ve Sorunlar, Alınması Gereken Önlemler ve Gelecekle İlgili Hedefler” adlı raporu baz alınarak çalışmalar gruplandırılmıştır.

Ampirik Çalışmalar

1. Türkiye Gerontoloji Atlası (GEROATLAS)
2. Türkiye Ulusal Demans Programı (UDP)

3. Türkiye Bakım Profili (TBP)
4. Nazilli Yaşlılık Araştırması (NAYAR)

Gerontolojik Uygulamalar

1. Nazilli Alzheimer Gündüz Bakım ve Aile Buluşma Merkezi
2. Ordu Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Gündüz Bakım Merkezi
3. İzmir Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Gündüz Bakım Merkezi
4. Dinar Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Gündüz Bakım Merkezi
5. Antalya Alzheimer Hasta ve Hasta Yakınları Buluşma Merkezi (Mavi Ev)
6. 60+ Tazelenme Üniversitesi

Yerel Yönetimleri Gerontolojik Hizmetlere Yönlendiren Çalışmalar

1. Atık Bina Değerlendirme Konsepti (ABİDE)
2. Tufan Çark Modeli

Yapısal Gelişimi Destekleyen Gerontolojik Çalışmalar

1. İsmail Tufan Gerontoloji Vakfı (İTGE)
2. Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği (USUGD)
3. Ulusal Yaşlılık Konseyi (UYAK)
4. Türkiye Uluslararası Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Sempozyumu
5. Türkiye Gerontoloji Ödülleri

Yayınlar

1. Tufan, İsmail. (2001). “Yaşlanan Dünyada Bir Delikanlı: Türkiye”. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, 12(3), s. 27 - 49.
2. Tufan, İsmail ve Şen, F. (2001). “Die Soziale Lage der Alteren Türkischen Migrantinnen und Migrantinnen in Berlin”. Shaker.
3. Tufan, İsmail. (2002). “Soziologie und Migration”. Der Andere Verlag.
4. -, (2005). “Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü, Sosyal Bakım Sigortası: Demografik Değişimlerin Yarattığı Bir Sorun ve Tartışmaya Açık Bir Konsept”. Antalya: GeroYay.

5. Tufan, İsmail ve Rijsselt, V. (2007). "Recent European initiatives in Postgraduate Education in Gerontology and Public Health: EuMaG, Itergero and Phetice" In Proceedings Book of the 2nd International Symposium on Social and Applied Gerontology in Turkey. Akdeniz University, s. 83 – 100.
6. Tufan, İsmail. ve Ramos, B., Shenk, D., Mahon, J., Avila, D. (2008). "Building an Interdisciplinary Collaboration to Study Coping Among Turkish and Peruvian Older Adults after an Earthquake" In Gerontologist, 48, s. 311.
7. Tufan, İsmail. ve Schenk, D. (2008). "The Effects of The Marmara Earthquake in Old Adults in Turkey" In Gerontologist, 48, s. 704.
8. Tufan, İsmail. ve Howe, J. (2008). "Intergenerational Conflicts between young and old people in Turkey" In Gerontologist, 48, s. 704.
9. Tufan, İsmail. ve Yaman, H., Kanevitçi, Z. (2008). "Elderly Friendly Primary Care" In Gerontologist, 48, s. 705.
10. Tufan, İsmail. (2009). "Altern und Alter in der Türkei" Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie, 42(1), s. 47 - 52.
11. -, (2009). "Health behavior among the elderly in Turkey: An early evaluation of the GeroAtlas study" Educational Gerontology, 35(5), s. 383 - 392.
12. Tufan, İsmail. ve Shenk, D., Ramos, B., Joyce Kalaw, K. (2009). "History, Memory, and Disasters Among Older Adults: A Life Course Perspective" Traumatology, 15(4), s. 35 – 43.
13. Tufan, İsmail. (2009). "Ageing and the Elderly in Turkey - Results of the First Age Report From Turkey" Zeitschrift Fur Gerontologie und Geriatrie, 42(1), s. 47 - 52.
14. Tufan, İsmail. ve Yazıcı, S. (2009). "Yaşlılıkta Kuşaklararası İlişkiler". Journal of Society & Social Work, 20(1).
15. Tufan, İsmail. (2009). "Türk yaşlısının ötenazi üzerine görüşleri: Birinci Türkiye Gerontoloji Atlas'ı Araştırmasının Bulguları". Geriatri ve Geriatrik Nöropsikiyatri Dergisi, 1(2), s. 23 - 27.
16. Tufan, İsmail. ve Kılıç, S., Tokgöz, N., Howe, J., Yaman, H. (2010). "Institutional Authority and Traces of Intergenerational Conflict". Educational Gerontology, 36(8), s. 676-686.

17. Tufan, İsmail ve Shenk, D., Mahon, J., Kalaw, K. J., Ramos, B. (2010). "Understanding the Disaster Experience of Older Adults by Gender: the experience of survivors of the 2007 earthquake in Peru" *Health care for women international*, 31(11), s. 965 - 980.
18. Tufan, İsmail. (2011). "Confronting Homelessness Among Turkey's Older Population: A Home For The Homeless" In *Gerontologist*, 51, s. 433 – 434.
19. -, (2011). "Older German Migrants in Antalya" In *Gerontologist*, 51, s. 114
20. Tufan, İsmail ve Tokgöz, N., Kılıç, S., Akdeniz, M., Howe, J., Yaman, H. (2011). "Are Caregiving Courses Useful? An Empirical Study From Antalya". *Archives of gerontology and geriatrics*, 52(1), s. 23 - 25.
21. Tufan, İsmail. (2013). "Gerontologie in der Türkei" In *Soziale Gerontologie in Gesellschaftlicher Verantwortung*. Springer VS, Wiesbaden, s. 357 - 367.
22. Tufan, İsmail. (2014). "Türkiye'de Engellenen Bedensel Engellilerin Karşılaştıkları Fiziksel Çevre sorunlarının Belirlenmesi ve Engellilerin Buna Yönelik Düşüncelerinin Araştırılması: Durum Analizi ve Öneriler"
23. -, (2015). "Longevity, Social Determinants" *The Encyclopedia of Adulthood and Aging*, 1-7.
24. Tufan, İsmail. (2017). "Self-Reported Questionnaire of Functional Health of Home-Dwelling Elderly People Living in Austria: Based on the Patient Questionnaire of the Standardized Assessment of Elderly People in Primary Care" *Journal of nursing measurement*, 25(2), 238 - 256.
25. Tufan, İsmail. (2017). "Das Altern der Türkischen Gesellschaft und Neue Herausforderungen für die Sozialpolitik der Türkei" In *Fortsetzung folgt Springer VS, Wiesbaden.*, s. 409 - 428.
26. Tufan, İsmail ve Oglak, S., Canatan, A., Tufan, I., Acar, S., Avci, N. (2017). "Long-Term Care in Turkey: Are We Ready To Meet Older People's Care Needs?" *Innovation in Aging*, 1(1), 566.
27. Tufan, İsmail ve D. Rester, D., Şahin, S., Seeberger B. "Gutes Altern in der Türkei: Eine empirische Untersuchung über Hochaltrigkeit. *Heilberufe Science*". (2017 yılında Springer Verlag Austria GmbH tarafından kabul edilmiştir ve yayınlanması beklenmektedir).

28. Tufan, İsmail. (2017). "Das Altern der Turkischen Gesellschaft und Neune Herausforderungen für die Sozialpolitik der Türkei". Springer VS, Wiesbaden, folgt, s. 409 - 428.
29. Tufan, İsmail ve Rester, D., Şahin, S., Seeberger, B. (2018). "Gutes Altern in der Türkei" ProCare, 23(4), 5 - 13.
30. Tufan, İsmail ve Korukcu, O., Kukulcu, K. (2018). "Working and Supporting People with Dementia When You Are a Student: a Qualitative Research" Psychogeriatrics, 18(4), 299 - 306.

Kitaplar

1. Tufan, İsmail (2003). "Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak: Yaşlanmanın Sosyolojisi" Anahtar Kitaplar Yayınevi.
2. -, (2006). "Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü - Sosyal Bakım Sigortası: Demografik Değişimlerin Yarattığı Bir Sorun ve Tartışmaya Açık Bir Konsept" Antalya: Geroyay.
3. -, (2007). "Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu" Antalya: Geroyay.
4. -, (2015). "Gerontologdan Meraklısına İstatistik Müsveddeleri" Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
5. -, (2015). "Türkiye'de Yaşlılığın Yapısal Değişimi" Koç Üniversitesi Yayınları.
6. -, (2016). "Antik Çağ'dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma" Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
7. -, (2016). "Nazilli Yaşlılık Araştırması" Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
8. -, (2016). "Bakıma Muhtaç: Türkiye'de Alzheimer Hastası ve Yaşlıların Bakımı" Koç Üniversitesi Yayınları.
9. -, (2017). "Yaş Almış Öyküler" Elma Yayınevi.
10. -, (2018). "Gerontolojik Söyleşiler" Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
11. -, (2018). "Gerontoloji Disiplinlerarası Kapsam İşbirliği Ekonomi Politika" (Editörler: Prof. Dr. İsmail Tufan ve Doç. Dr. Mithat Durak) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

12. -, (2018). “Gerontoloji Bakım ve Sağlık” (Editörler: Prof. Dr. İsmail Tufan ve Doç. Dr. Mithat Durak) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Gerontoloji yaşlılık ve yaşlanmayı tüm boyutları ile ele alan tek bilim dalıdır. Türkiye’de bu bilim dalının kurulması ve gerontologların yetişmesi Türkiye’de yaşlılık ve yaşlanma konusunda çalışmaların yapılması, hizmetlerin verilmesi ve politikaların üretilmesi açısından önemlidir. Bağımsız bir bilim dalı olarak gerontoloji bölümünün Türkiye’de kurulma süreci bulgular kısmında detaylandırıldığı gibi birçok başvuru sürecinden geçilerek tamamlanmıştır. Bu süreçte Prof. Dr. İsmail Tufan’ın öncülük etmesi, Türkiye’ye gerontolojik çalışmalar dahil etmesi ve ilk çalışma modellerini geliştirerek rehberlik etmesi alanın en değerli noktasıdır.

Geçmişten günümüze demografik yaşlanmayı etkileyen birçok farklı politika olmuştur. Yaşlılık ve yaşlanma konusunda yapılan çalışmalara bakıldığı zaman, özellikle gerontolojik çalışmalarda belirtildiği gibi ülkemizde sadece nüfusun istatistiksel oranları değişmemiş yanı sıra bu oranların değişimlerinin toplumda yarattığı etkilerde ortaya çıkmaya başlamıştır. 2019 yılının “Yaşlı Yılı” ilan edilmesi, bu alanın aslında Türkiye için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşlılık ve yaşlanma konusunda politikaların yenilenmesi konusunda öneriler çoğalmaktadır.

Almanya’da bulunan Dortmund Üniversitesi ve Braunschweig Üniversitesi Gerontoloji Bölümleri ile sürekli irtibat halinde olan Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü diğer ülkelerden destek alarak gelişmeye devam etmektedir. Tanınmış gerontologlar olan Rolf Heinze ve Gerhard Naegle Türkiye’de gerontoloji biliminin ilerleme sürecine büyük katkılar sağlamaya devam etmektedir (Tufan 2015:1).

Yaşlılık ve yaşlanma konusunda sorunları tespit etmek, çözüm üretmek ve bilinç oluşturmak için kurulan dernek, vakıf ve araştırma uygulama merkezlerinin sayısı hızla

artmaktadır. Toplumsal gerçekiğin ve geleceğin bütün yönlerini ilgilendiren ve bu anlamdaki etkisi ve önemi gün geçtikçe artan bir konu haline gelmiştir (Özkul ve Kalaycı 2015:288). Bu çalışma kapsamında Türkiye tarihinde gerontolojinin Tufan tarafından üç döneme ayrılması ve bu dönemlerin çalışmada detaylı ele alınması ile birlikte, tarihsel boyutta değişim ve dönüşümü daha açık bir şekilde takip edebilme fırsatı doğacaktır.

KAYNAKLAR

Akbar, Shaharзад (2012). “Diyalog Raporu – Orta Doğu ve Orta Asya’da Sözlü Tarih”. *The Hollings Center*, İstanbul.

Akın, Galip (2006). *Gerontoloji: Her Yönüyle Yaşlılık*. Ankara: Palme Yayınevi.

Akmehmet Şekerler, Sibel (1995). “Derinlemesine Görüşme”. *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımlar*. Ed. F. N. Seggie ve Y. Bayyurt. Ankara: Anı Yayıncılık. 186-202.

Aksüllü, Nihayet ve Doğan, Selma (2004). "Huzurevinde ve Evde Yaşayan Yaşlılarda Algılanan Sosyal Destek Etkenleri İle Depresyon Arasındaki İlişki". *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 5.2: 76.

Arpacı, Fatma (2005). *Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık*. Ankara: Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları.

Arslan, Yusuf (2017). “Tarih ve Sosyoloji Bölümleri İçin Yeni Arayışlar: Gerontotarih Gerontososyoloji”. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi* (1)5 15.

Aslan, Dilek ve Ertem, Melikşah (2012). “Yaşlı Sağlığı: Sorunlar ve Çözümler”. *Palme Yayıncılık* 1-66.

Ataman, Narınc (1999). *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kadın Kimliğinin Oluşumu Bir Kadın Doktorun Yaşam Öyküsü Üzerinden Meslek Sahibi Cumhuriyet Kadını Kimliğinin Oluşumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bakanlığı, T. C.ve Aile Sosyal Politikalar (2011). *Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler*. Ankara: KRY.

- Baltes, Paul (1992). "Gerontologie: Begriff, Herausforderung und Brennpunkte". *Zukunft des Alterns und Gesellschaftliche Entwicklung*. Ed. J. Mittelstrass. Berlin: De Gruyter. 1-34.
- Baran Görgün, Aylin (2005). *Yaşlı ve Aile İlişkileri Ankara Örneği*. Ankara: TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Başbüyük, Gülüşan Özgün (2012). "Anthropologic Prospects to Gerontology in Turkey". *Social Sciences*. 7(2): 67-75.
- Behar, Cem (1996). *Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu*. Ankara: TC Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü.
- Berkes, Niyazi (1942). *Bazı Ankara köyleri Üzerinde Bir Araştırma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü Yayınları.
- Canatan, Ayşe (2008). *Sosyal Yönleriyle Yaşlılık*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Danacıoğlu, Esra (2001). *Geçmişin İzleri: Yeni Başımızdaki Tarih için Bir Kılavuz*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Danış, Didem (2014). "Demografi: Nüfus Meselelerine Sosyolojik Bir Bakış". Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Ders: 13(3).
- DPT, (2007). Devlet Planlama ve Gıda Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu. *Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013*. Ankara: Gıda Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
- Doğan, Mesut (2011). "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış". *Marmara Coğrafya Dergisi* 23: 93-307
- Duru, Bülent ve Alpkaya, Faruk (drl.) (2012). *Türkiye Nüfusunda Yeni Eğilimler: Görünüm, Sorunlar, Politikalar*. "1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim" 163-180. Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Duverger, Maurice ve Tekeli, Şirin (2002) *Siyaset Sosyolojisi: Siyasal Bilimin Öğeleri*. İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Emiroğlu, Vedia (1984). "Sosyal Gerontoloji Çalışmalarında Kurumsal Yaklaşımlar ve Araştırma Bulguları". *H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*.
- Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri (2009). "Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve TÜBİTAK*. Ankara: 144-45.
- Elbaş, Özhan ve Arpacı, Fatma (2004). "Yaşlı Bireyin Evde Sağlık Bakımı". *Yaşlılık Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar Çözümler*. Ed. Velittin Kalıncara. Ankara: Odak Yayın. 119-134.
- Günsoy, Güler ve Tekeli, Seda (2015). "Nüfusun Yaşlanması ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Analiz". *Amme İdaresi Dergisi* 48.1.
- Hazer, Oya ve Özsungur, Fahri (2017). "Kuşaklararası İşbirliği ve Geronteknoloji". *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 4(11): 445-472.
- İçli, Gönül (2008). "Yaşlılar ve Yetişkin Çocuklar". *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi* 1(1): 29-38.
- İmamoğlu, Olcay (1987). "An Interdependence Model of Human Development".
- Kalaycıoğlu, Sibel (2003). "Yaşlılar ve Yaşlı Yakınları Açısından Yaşam Biçimi Tercihleri". *Türkiye Bilimler Akademisi Raporları* 5: 7-31.
- Kalıncara, Velittin (2004). "Yaşlı Konutlarında İç Mekân Tasarımının Ergonomik Boyutu". *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. Ankara: 59-79.
- Kalıncara, Velittin (2016a). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Kalınkara, Velittin (2016b). “Yerinde Yaşlanma”. *Yaşlılık: Disiplinlerarası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler 2*. Ed. Velittin Kalınkara. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kalınkara, Velittin (2016c). “Nüfusun Yaşlanması ve Toplumsal Boyutları”. *Yaşlılık Sosyolojisi*. Ed. Harun Ceylan. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaygusuz, Canani (2008). “Yaşlılık Kuramları”. *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*. Ed. Kurtman Ersanlı ve Melek Kalkan. Ankara: Pegem Akademi.
- Kılavuz, Akif (2005). “Batı Kültüründe Yaşlanma Dönemi Yalnızlık Duygusunu Azaltma ve Arkadaş İlişkilerini Geliştirme Açısından Dinî Etkilerin Önemi”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 14(2).
- Komisyonu, Avrupa Birliği (2002). "European Competitiveness Report". *Commission Staff Working Document*, Brüksel: SEC 528.
- Komşu, Ufuk (2014). “Yaşlılık, Yaşlı Nüfusun Sorunları ve Yetişkin Eğitimi”. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Korkmaz, Nilüfer ve Yazıcı, Suzan (2014). *Küreselleşme ve Yaşlılık (Eleştirel Gerontolojiye Giriş)*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Koşar, Nesrin (1996). *Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refah Alanı*. Ankara: Nadir Kitapçılık.
- Mandıracıoğlu, Aliye (2010). "Dünyada ve Türkiye'de Yaşlıların Demografik Özellikleri." *Ege Tıp Dergisi* 49.10.
- Küpüç, Esra (2014). *Sözlü Tarih Kavramı ve Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MYK, (2016). “Mesleki Yeterlilik Kurumu Sağlık ve Sosyal Hizmetler Sektör Komitesi, Gerontolog, Seviye 6” 1-29.

Nesseroade, John (2007). *American Psychologist*, 696.

Özkul, Metin ve Kalaycı, Işıl (2015). "Türkiye'de Yaşlılık Çalışmaları" *Sosyoloji Konferansları Raporu*. 52: 259-290.

Öztürk, Serdar (2006). "Pertev Naili Boratav'ın Türk İletişim Tarihi Araştırmalarına Katkıları". *Milli Folklor Yayınları*.

Pison, Gilles (2009). "Population Ageing Will Be Faster in The South Than in The North". *Population & Sociétés* 457.

Sardon, Jeal-Paul (2006). "First Birth Trends in Developed Countries: Persisting Parenthood Postponement." *Demographic Research* 15: 147-180.

Yazıcı, Suzan (2011). "Gerontoloji ve Gelişim Süreci", Küreselleşme ve Yaşlılık, *64th Annual Scientific Meeting 2011*, Boston, ABD. 18-22 Kasım.

Samancı Tekin, Çiğdem ve Kara, Fatih (2016). "Dünya'da ve Türkiye'de Yaşlılık". *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*. 3.1: 219-229.

Tekeli, Şirin (1992). *Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Kadınların Belleği*. İstanbul: Metis Yayınları.

Tosh, John (1997). *Tarihin Peşinde*. Çev. Ö. Arıkan. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Tufan, İsmail (2002). *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. İstanbul: Aykırı Yayıncılık.

Tufan, İsmail (2003). *Modernleşen Türkiye'de Yaşlılık ve Yaşlanmak*. İstanbul: Anahtar Kitaplar.

- Tufan, İsmail (2005). *Yaşlılıkta Bakıma Muhtaçlık ve Yeni Bir Bakım Kültürü, Sosyal Bakım Sigortası: Demografik Değişimlerin Yarattığı Bir Sorun ve Tartışmaya Açık Bir Konsept*. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İsmail (2007). *Birinci Türkiye Yaşlılık Raporu*. Antalya: GeroYay.
- Tufan, İsmail (2012). “Türkiye’de Demografik Değişimlerin Yaratacağı Yaşlanma ve Yaşlılık Olgusu ve Gelecek için Öneriler”. *Sosyal Dönüşüm, Biyoetik ve Kamu Politikaları Konferansı*. Ankara: BM Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
- Tufan, İsmail (2013). “Gerontolojiye Giriş,” (<http://itgevakif.com/pdfs/>, 2 Mayıs 2018’de erişildi).
- Tufan, İsmail (2013). *Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanma*. II. Cilt İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Tufan, İsmail (2015). “Türkiye’de Kuşaklararası İlişkiler” (<http://asikpasagazetesi.com/makale/turkiye-de-kusaklararasi-iliskiler/>, 21 Haziran’da erişildi).
- Tufan, İsmail (2015). *Türkiyede Yaşlılığın Yapısal Değişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Tufan, İsmail (2016). *Antik Çağ’dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tufan, İsmail (2016). “Yaşlanan Toplumun Riskleri, Problemleri, İhtiyaçları”. *Yaşlılık Sosyolojisi*. Ed. H. Ceylan. Ankara: Nobel Yayınları
- Tufan, İsmail (2017). “Yaşlanmanın Siyaseti Bugün Yarın ve Gelecekte Yaşlılık Politikası”. *Gerontoloji Disiplinlerarası İşbirliği Cilt 1*. Ed. İ. Tufan ve M. Durak. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tufan, İsmail Durak, Mithat (2018). *Gerontoloji Bakım ve Sağlık*. Ed. İ. Tufan, M. Durak. Ankara: Nobel Yayınları.

- Tuna, Muammer (2017). “Türkiye’de ve Dünyada Yaşlanma”. *Gerontoloji Disiplinlerarası İşbirliği Cilt 1*. Ed. İ. Tufan ve M. Durak. Ankara: Nobel Yayınları.
- TÜİK, (2016). “Haber Bülteni”. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>. Do, 22 Şubat 2018’de erişildi).
- TÜİK, (2018). “İstatistiklerle Kadın, 2017”. (<http://www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=27594>, , 22 Şubat 2018’de erişildi).
- TÜİK, (2018). “İstatistiklerle Yaşlılar, 2017”. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27595>, , 22 Şubat 2018’de erişildi).
- TÜİK, (2018). “Nüfus Projeksiyonları, 2018- 2080”. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30567>, 22 Şubat 2018’de erişildi).
- United Nations (2013). *World Population Ageing*: New York.
- Uygun, S. (2006). “Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Yaklaşımı ve Sözlü Tarihte Bir Öğretmen: Hayrettin Uysal”. *Çağdaş Eğitim Dergisi* 24-32.
- Yaman, Hakan ve Akdeniz, Melahat ve Howe, Jurgen (2010). “GeroFam Kavramı: Önümüzdeki Demografik Değişime Yönelik Bir Çözüm Önerisi.” *GeroFam*. 1(1).
- Yıldız, Ö. (2003). “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 181-190.
- Web, (2018). “Gerontolojinin Tarihçesi”, (<http://www.gerontologlardernegi.org.tr/7-gerontolojinin-tarihcesi.html>, 17 Kasım 2018’de erişildi).
- Web, (2018). “İsmail Tufan Habiliasyonunu Tamamladı” (<http://itgevakiftr.com/duyurular/prof-dr-ismail-tufan-habiliasyonunu-tamamladi/>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).

- Web, (2018). “Gerontolojinin İnterdisipliner Alanları” (<http://itgevakiftr.com/2018/10/18/gereontojinin-interdisipliner-alanlari/>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).
- Web, (2018). “Platon ve Cicero’nun Yaşlılık Üzerine Düşünceleri”, (<http://itgevakiftr.com/2018/10/17/platon-ve-ciceroun-yaslilik-uzerine-dusunceleri/>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).
- Web, (2018). “Talep”, (<http://itgevakiftr.com/2018/10/21/20-talep/>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).
- Web, (2018). “Gerontolojinin Tarihi” (<http://geroakademik.blogspot.com/2012/05/gerontolojinin-tarihi-bilimsel.html>, 7 Eylül 2018’de erişildi).
- Web, (2018). “İbrahim Şencan”, (<http://gozdegurer.blogspot.com/2010/08/ibrahim-sencan.html>, 18 Temmuz 2018’de erişildi).
- Web, “İngiltere’de ‘Yalnızlıktan Sorumlu’ Bir Bakanlık Kuruluyor” (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42713261>, 3 Kasım 2018’de erişildi).
- Web, “Dünyanın Yaşlı Nüfusu En Fazla Olan Ülkesi Belli Oldu”, (<https://www.ntv.com.tr/dunya/yaslinufusuenfazlaolanulkebellioldu,hvV2ZqkVkEmzOaudKzCdw>, 17 Kasım 2018’de erişildi).
- Web, “2050’de Almanya’yı Bekleyen Büyük Tehlike”, (<http://www.hurriyet.com.tr/avrupa/iste-2050de-almanyayi-bekleyen-buyuk-tehlike-27379786>, 2 Mayıs 2018’de erişildi).
- Web, “Antalya’da Türkiye’nin İlk Parkinson Okulu”, (<http://www.hurriyet.com.tr/antalyada-turkiyenin-ilk-parkinson-okulu-40802779>, 17 Kasım 2018’de erişildi).
- Web, “Sözlü Tarih”, (<http://www.ait.hacettepe.edu.tr/akademik/arsiv/soz.html>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Web, “World Population”, (<http://www.worldometers.info/world-population/>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Web, “Türkiye Nüfusu Yaşlanıyor”, (<https://www.haberler.com/turkiye-nufusu-yaslaniyor-2-11141268-haberi/>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Web, “Türkiye’de Bakım Sigortası Hayata Geçirilmeli”, (<https://www.haberler.com/turkiye-de-bakim-sigortasi-hayata-gecirilmeli-6585292-haberi/>, 17 Kasım 2018’de erişildi).

Web, “Tarih Vakfı”, (www.Tarihvakfi.org.tr, 17 Kasım 2018’de erişildi).

EKLER

Ek 1:**İSMAİL TUFAN İLE SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASININ ALAN SORULARI****BÖLÜM I: Kişisel Yaşam Öyküsü**

1. Çocukluğunuzdan itibaren kişisel yaşam öykünüzden bahsedebilir misiniz? Nerede doğdunuz? Nerede ve nasıl eğitim aldınız? Nasıl bir ortamda yaşadınız? Türkiye'ye döndüğünüzde, nasıl bir Türkiye vardı o zaman?

BÖLÜM II: Türkiye'de Gerontoloji Bölümünün Kurulması

1. Türkiye'de Gerontoloji Bölümünü kurma yolculuğunuzdan bahsedebilir misiniz?
 - a) Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık (2. baskı) kitabınızda 1990'ların başında gerontoloji alanına ilgi duymaya başladığınızı ifade ediyorsunuz. İlgi duyma sürecinizin nasıl başladığından bahsedebilir misiniz?
 - b) Gerontolojiye ilgi duyma sürecinizde katkıda bulunan kişi ya da kurum oldu mu? Örneğin Paul Baltes'in bu süreçte katkıları nelerdir?
 - c) Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık (2. baskı) kitabınızda Almanya'da Blumbergern Damm'daki evinizde Gerontoloji ile tanışma serüveninizden bahsediyorsunuz. İlk olarak bu alanı Türkiye'ye getirmeye nasıl karar verdiniz?
 - d) Gerontoloji Bölümünü kurma aşamasında herhangi bir sorunla karşılaştınız mı? Yaşadığınız sorunlar neler oldu ve neden bu sorunları yaşadığınızı düşünüyorsunuz? Sorunları nasıl aştınız?
 - e) Türkiye'de Gerontolojik çalışmalarınızda size güç veren ve inancınızı arttıran ne/neler oldu?
 - f) Türkiye'de Gerontoloji bölümünün kurulması aşamasında size destek veren kişi ve kurum oldu mu? Örneğin Terence Seedsman'ın katkıları neler olmuştur?

BÖLÜM III: Gerontoloji

1. Antik Çağdan Günümüze Yaşlılık (2. baskı) kitabınızda 1999 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilatının “Yaşlılar Yılı” olarak kutladığı dönemde Dünya Gerontoloji ve Geriatri Cemiyetinin uluslararası toplantısına katıldınız ve Türkiye’nin “Gerontolojik Çöl” döneminde olduğuna karar verdiniz. Hangi dönem öncesi gerontolojik çöl olarak nitelendiriyorsunuz ve neden?
2. Gerontolojiyi Türkiye’de bir bilim olarak kurumsallaştırırken planlanan ile gerçekleşen arasında bir fark var mıdır?
3. Gerontolojinin dünyada geleceğini nasıl görüyorsunuz?
4. Gerontolojinin dünyada geleceğini nasıl görüyorsunuz?
5. Dünyada ve Türkiye’de gerontolojiyi karşılaştırdığımızda, dünyadaki gerontoloji ile Türkiye’deki gerontoloji arasındaki benzerlik ve farklılıkların neler olduğunu düşünüyorsunuz?
6. Gerontoloji eğitiminizde ve birçok projenizde gönüllülük esasına dayalı çalışmalar yapıyorsunuz. Bu gönüllülükte sizi motive eden neler oluyor?
7. Türkiye’de gerontoloji bir bölüm olarak sizden daha önce kurulabilir miydi? Neden?
8. Türkiye’de gerontoloji farkındalığının nasıl yaratılabileceğini düşünüyorsunuz?
9. Sizce Türkiye’de gerontologların en önemli mesleki sorunları nedir? Neden?

BÖLÜM IV: Projeler

1. Geçmişten günümüze Türkiye’de yürüttüğünüz, danışmanlığını yaptığımız projelerinizden ve STK faaliyetlerinizden bahseder misiniz?
 - a) 2000 yılında başlayan Geroatlas çalışmanızın dünü, bugünü ve geleceğinden bahsedebilir misiniz?
 - b) Günümüzde “Tufan Çark Modeli” birçok belediye tarafından kullanılmaktadır. Tufan Çark Modeli’nden ve bu modelin diğer modellerden farkından bahseder misiniz?

- c) 2016 yılından günümüze kadar Tazelenme Üniversitesi aktif olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Ulusal ve uluslararası alanda ses getirmiş olan bu projenizi gerontoloji kapsamında ele alabilir misiniz?
- d) “Yaşam boyu öğrenme” kavramı gerontoloji eğitiminde verilen temel ve önemli bir alandır. Tazelenme Üniversitesi projesi kapsamında gerontolojinin Türkiye’ye kazandırdığı “yaşam boyu öğrenme” eğitimleri hakkında neler düşünüyorsunuz?
- e) 2005 yılında “Türkiye Ulusal Sosyal ve Uygulamalı Gerontoloji Derneği” kurulmuştur. Derneğin faaliyetleri hakkında bilgi verebilir misiniz?

BÖLÜM V: Sosyolojik Yaşlanma Sorunları

1. Sizce yaşlanma ve yaşlılık nedir? Yaşlı kime denir?
2. Nüfus yaşlanması konusunda öngörüleriniz ve önerileriniz nelerdir?
3. Türkiye’de yaşlıların geleceğini nasıl görüyorsunuz? Neden?
4. Türkiye’de demografik yaşlanmadan bahseden ilk bilim insanımız olarak tanınıyorsunuz. Bunu söylediğinizde kimden nasıl bir tepki aldınız? Neden?
5. Yaşlanma ve yaşlılık bilimi olan gerontoloji alanında Türkiye’nin en profesyonel akademisyenisiniz. Kendi yaşlanma süreciniz ile ilgili planlarınızdan bahsedebilir misiniz?

Benim sormadığım ama sizin eklemek istediğiniz herhangi bir konu var mı?

ZAMAN AYIRDIĞINIZ, İÇTEN, SAMİMİ CEVAPLARINIZ İÇİN

TEŞEKKÜR EDİYORUM.